

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

KIZ TEKNİK EĞİTİM-ÖĞRETİMİNDE BİR ÖRNEK:
ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ (1958-2002)

Yüksek Lisans Tezi

Mazlum Akın

Ankara-2011

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

KIZ TEKNİK EĞİTİM-ÖĞRETİMİNDE BİR ÖRNEK:
ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ (1958-2002)

Yüksek Lisans Tezi

Mazlum Akın

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan

Ankara-2011

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

KIZ TEKNİK EĞİTİM-ÖĞRETİMİNDE BİR ÖRNEK:
ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ (1958-2002)

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi

Prof. Dr. Temuçin F. ERTAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü, kız enstitülerini veya kadın meslek okullarını (akşam kız sanat okulları) bitiren öğrencilerin mesleki becerilik, bilgi, görgü ve zevklerini artırmak; onlarda teşebbüs kabiliyeti ve kazanç fikrini geliştirmek ve meslekleriyle hayatlarını kazanabilecek şekilde yetiştirmelerini sağlamak amacıyla açılmış yaygın eğitim kurumlarıdır.

İstanbul Beyoğlu'nda 1945 yılında açılan ilk Olgunlaşma Enstitüsünden sonra, ikinci olgunlaşma enstitüsü olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü 1958 yılında kurulmuştur. İki yıllık eğitim veren, döner sermayeli yaygın eğitim kurumlarından olan Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, uzun yıllar Türk giyim kuşam modasına öncülük etmiştir.

KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Türk kültüründe önemli bir yeri olan Türk el sanatları örneklerini aslına uygun bir şekilde tanıtmak, yaşatmak, geliştirmek ve günün anlayışıyla yorumlayarak gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlayan bir eğitim kurumu olmuştur.

Bu çalışma, Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuruluşu, amaçları, eğitim öğretimi, faaliyetleri, tarihsel seyri ve dönüşüm süreçleri irdelenmiş, Türk eğitim tarihinde kız eğitimi içerisindeki yeri anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Kız Eğitim, Kız Teknik Öğretim, Olgunlaşma Enstitüsü, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü

ABSTRACT

Girls Technical Education Continuation Institutes are non-formal education institutions which are established in order to improve skills, knowledge, manners and pleasures of students who are graduated from Institute for Girls or women's vocational schools (evening trade schools for girls) and to provide the ability of sociability and the idea of benefit and to train these students to be able to earn a living by their professions.

Ankara Continuation Institute was established in 1958 after the Continuation Institute which was established in İstanbul, Beyoglu in 1945. Ankara Girls Technical Education Continuation Institute which has two years education and has the trading capital has led to Turkish clothing fashion for years.

Ankara Girls Technical Education Continuation Institute has been an education institution which aims to present Turkish handicrafts correctly, to maintain them, to develop them and to hand on them to the future generations by understanding the day.

In this study, the establishment of Ankara Girls Technical Education Continuation Institute, teaching and learning purposes and activities, historical progression and transformation processes and the place of Girls Technical Education Continuation Institute for Turkish female education are examined.

Key words: Education, Girls Education, Girls Technical Education, Continuation Institute, Ankara Continuation Institute

ÖNSÖZ

Çalışmada; Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kız eğitim tarihindeki yeri irdelenmiş, bu çerçevede kuruluşu, verilen mesleki eğitimleri, amaçları, faaliyetleri ve geçirdiği değişim dönüşümler sunulmaya çalışılmıştır. Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitülerini ve özelinde Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün eğitim tarihindeki yerini anlamamız açısından Osmanlı devleti döneminden bu yana kız eğitim tarihi irdelenmeye çalışılmış, bunun yanında enstitünün kurulduğu dönemin koşullarına değinilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, Osmanlı dönemi kız eğitiminin tarihsel süreci irdelenmiş, modernleşme çabaları içerisinde ilk ve ortaöğretim okulları ve kız mesleki eğitim okullarının yeri ve gelişimi ortaya konulmuş, kız eğitiminin şekillenmesinde, değişim ve dönüşümlere yer vermeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, cumhuriyet dönemi kız eğitimi irdelenmeye çalışılmış, ilk ve ortaöğretim okullarında kız eğitiminin durumuna değinilmiştir. Bu bölümde ağırlıklı olarak cumhuriyet dönemi kız mesleki eğitimin gelişimi ele alınmış, kız enstitüleri, akşam kız sanat okulları ve olgunlaşma enstitüleri üzerinden anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün tarihsel gelişimi irdelenmiş, kuruluş süreci, amaçları, eğitim ve öğretimi, bölümleri, faaliyetleri, değişim ve dönüşümleri ele alınmıştır. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü özelinde kız teknik öğretim olgunlaşma enstitülerinin amaçları, misyonları ve gelişimleri de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez çalışması sırasında benden yardımlarını esirgemeyen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü yönetimine ve araştırma bölümü hocalarına teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmasının her aşamasında desteğini esirgemeyen, katkıları ile bana yol gösteren ve hayata bakışımı farklı kılan, tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN ile eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür borcundan ziyade minnettarım.

Mazlum AKIN

Ankara- 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
OSMANLI DÖNEMİNDE KIZ EĞİTİMİ.....	6
1.1. İlk ve Ortaöğretim Okulları.....	8
1.1.1. Sıbyan Mektepleri.....	8
1.1.2. Rüşdiyeler.....	10
1.1.3. Kız İdadisi.....	11
1.2. Mesleki Eğitim.....	13
1.2.1. Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu).....	13
1.2.2. Ebe Mektepleri.....	15
1.2.3. Hastabakıcılık ve Hemşirelik Kursları.....	16
1.2.4. Tıp, Dişçilik ve Eczacılık Eğitimi.....	17
1.2.5. Ev Kadını Mektebi.....	18
1.2.6. Ana Mektebi.....	18
1.2.7. İnas Sanayi-İ Nefise Mektebi.....	20
1.2.8. Kız Sanayi Mektepleri.....	21
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
CUMHURİYET DÖNEMİ KIZ EĞİTİMİ.....	25
2.1. İlk ve Ortaöğretim.....	26
2.1.1. Okulöncesi Eğitim.....	26
2.1.2. İlköğretim.....	27
2.1.3. Ortaöğrenim.....	28

2.2. Mesleki Eğitim.....	30
2.2.1. Kız Enstitüleri	34
2.2.2. Akşam Kız Sanat Okulları	41
2.2.3. Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
KIZ TEKNİK ÖĞRETİM ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	54
3.1. Kuruluşu.....	55
3.2. Amaç ve Faaliyetleri	57
3.3. Eğitim ve Öğretim	59
3.4. Enstitüdeki Bölümler.....	61
3.5. Defileler, Sergiler ve Koleksiyonlar	67
3.5.1. Üreten Kadın Projesi.....	74
3.5.2. Turistik El Sanatları Projesi.....	75
3.5.3. Tiftik Projesi	77
3.5.4. Nakış ve Folklorik Bebek Koleksiyonu	77
3.5.5. 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi	78
3.6. Enstitü'nün Türk Giyim Modasının Oluşumunda Rolü	80
3.7. Enstitü'nün Diğer Özgün Çalışmaları	83
3.8. Fiziki Durum	84
3.8.1. Konfeksiyon Atölyesi	86
3.8.2. Arşiv	87
3.8.3. Satış Odası	88
3.9. Enstitünün İsim Değişikliği	88
3.10. Enstitünün Aldığı Ödüller	89
3.11. Enstitünün Çıkardığı Dergiler ve Yayınlar.....	90
3.12. 1968 Ankara Olgunlaşma Enstitüsünde Öğrenci Olayları.....	91
3.13. Enstitü Müdürleri.....	93
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA.....	99
A. Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar.....	99
B. Kitaplar	100
C. Makaleler.....	103
D. Tezler.....	105
E. Süreli Yayınlar.....	105

F. Katalog ve Broşürler.....	106
G. İnternet adresleri.....	106
EKLER.....	108
Ek 1: 1958-1972 Yılları Arası Enstitünün Defile ve Sergileri.....	109
Ek 2: Enstitünün 1989- 2002 Yılları Arası Defile ve Sergileri.....	115
Ek 3: Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinde Gelişme Tablosu.....	119
Ek 4: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin Bina Kiralanmasına Dair Kararname	122
Ek 5: İsviçreli Uzmanın KTÖ Okulları Konfeksiyon Uzmanlığında Çalıştırılmasına Dair Kararname	123
Ek 6: 15-30 Haziran 1976 Yılında Londra’da Yapılan Sergi Belgesi.....	124
Ek 7: 7-11 Kasım 1992 Tarihinde Selanik’te Yapılan Sergi Belgesi.....	125
Ek 8: Fransız Cumhurbaşkanı Eşi Madam Pompidou’nun Enstitü Sergisi İçin Yazdığı Hayranlık Yazısı	126
Ek 9: Ad Verme Yönetmeliği İle İlgili Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin, MEB Müsteşarlığı’nın, Ankara Valiliği’ne Sunduğu Belge.....	127
Ek 10: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nün 1976 Yılında Çıkardığı Broşürün Ön ve Arka Kapağı.....	128
Ek 11: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Müdürleri.....	129
Ek 12: Fotoğraflar	131
ÖZGEÇMİŞ.....	136

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.d.	Adı geçen dosya
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.k.	Adı geçen katalog
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.r.	Adı geçen rapor
A.Ü.	Ankara Üniversitesi
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
ANAÇEV	Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
DÖSİM	Döner Sermaye İşletmesi Merkezi
ed.	Editör
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTÖ	Kız teknik öğretim
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
No:	Numara
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
s.	Sayfa
S.	Sayı
TİTE	Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
vd.	ve diğerleri

GİRİŞ

Eğitim; insan yetiştirmek, insanı biçimlendirmek ve bilgisiyle, becerisiyle olduğu kadar, düşüncesiyle, ideolojiyle donatmak demektir. Her dönem, her toplum, her devlet, her siyasal anlayış kendine yararlı, kendine uygun birey yaratmayı amaçlamıştır. Bu amaçla da eğitim sistemini bu hedefe uygun olarak oluşturulmaya ve uygulamaya çalışılmıştır.

Eğitimin, topluma yönelik ve bireyi hedef alan da iki amacı vardır. Eğitim, bir yandan toplumun yerleşik ve yararlı kültürel değerlerini genç kuşaklara aktarmakla, bir yandan da çağın koşullarına göre toplumsal gelişmelere ve değişmelere yardımcı olmakla hükümlüdür. Siyasal bilinç uyandırarak yetiştirdiği bireyleri, sorumlu vatandaşlar haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Bireyi hedef alan amaçlarında, bireyi sosyalleştirmek, onların toplumun fonksiyonel üyeler olmalarını sağlamak, kendi amaçlarını tespit edebilen, çevresini denetim altına almayı başarabilen, akılcı ve mantıksal davranışlara sahip olan ve kendisini objektif olarak ifade edebilen toplumsal bir varlık haline getirmektir.¹

Toplumsal değişimler ve dönüşümler yaşanan dönemlerde, eğitimin yeni kurulmak istenen toplumu şekillendirmedeki rolü o toplumda gündemin başında yer alır. Türkiye’de de Cumhuriyet kurulduktan sonra böyle bir eğitim süreci yaşanmıştır. Cumhuriyet Türkiye’si, ulus devletin kuruluşu ve biçimlenmesi sürecinde eğitimden çok şeyler beklemiş ve eğitime olanaklar çerçevesinde çok önem vermiştir. Ulus devlet kurma sürecinde, yeni toplumu yaratmak için sosyal, ekonomik, politik ve kültürel dönüşümler yapılmış; bu dönüşümler, geleneksel İslami değerlere göre düzenlenen bir toplum ve kültürden, modern Batılı bir topluma

¹ Tülay Er, “Eğitim- Sosyoloji İlişkisi: Eğitim Sosyolojisi”, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara, 1997, s.67-68

geçışı hedeflemiştir Batı uygarlığını ve kültürünü kitlelere benimsetme projesi uygulamaya çalışılırken, “ eğitim” tartışmasız en önemli araçtı.²

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’nin de geleceğini etkileyen en önemli faaliyet alanlarından biri olan eğitim, bireylere temel vatandaşlık bilgi ve becerilerini kazandırmak ve kalkınmanın gerektirdiği nitelikli insan gücünü yetiştirmek görevini üstlenmiştir.³

Önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde, planlı ve amaçlı olarak, öğretim yoluyla yapılan eğitime resmi eğitim denir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile belirlenmiş olan Milli Eğitim Sistemi, “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.⁴

Örgün eğitim, belli yaş grubundaki bireylere, ilgili eğitim sisteminin amaçlarına uygun olarak hazırlanmış eğitim programları aracılığıyla verilen, planlı, programlı ve okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, lise ve yükseköğretimi içine alır.⁵

Yaygın eğitim ise, örgün eğitim gibi planlı, programlı ve düzenli olan, yaş sınırı olmayan, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan işlere ilgi ve ihtiyaç duydukları alanda ya da mesleklerinde daha yeterli olmak isteyenlere bunu sağlamak amacıyla verilen eğitimidir.⁶

Yaygın eğitim; genel ve mesleki teknik yaygın eğitim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yaygın eğitim kurumları şunlardır; pratik kız sanat okulları, halk eğitimi merkezleri, çıraklık eğitimi merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, endüstri pratik sanat okulları, mesleki eğitim merkezi, yetişkinler teknik eğitim merkezleridir.

² Fatma Gök, “*Kız Enstitüleri: Ev Kadını Yetiştiren Asli Bir Müessesese*”, 75 Yılda Eğitim, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.241

³ Yavuz Erişen, **Atölye ve Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Öğretmenlik Formasyonu Açısından Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997, s.5

⁴ Necdet Konan, “*Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısı*”, **Eğitim Üzerine**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002, s.272-273

⁵ Rukiye Tunç, **Ankara İli Pratik Kız Sanat Okullarında Uygulanan El Sanatları Bölümü Programlarının Değerlendirilmesi**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 10-11

⁶ Konan, **a.g.m.**, s.274

Mesleki ve teknik eğitim; eğitimin bilimsel, teknolojik ve uygulamalı yönlerini belirli bir bütünlük içinde ele alan ve belirli bir mesleğin gerektirdiği yeteneklere ağırlık veren bir eğitimidir. Kavram olarak ise, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak, bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik, kişisel ve fiziksel yönleriyle geliştirme sürecidir. Bu eğitimin temel işlevi, bireyleri sosyal ve ekonomik yönden kazançlı meslek alanlarına hazırlamak ve başarılı olmalarını sağlamaktır.⁷

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin yapılanması incelendiğinde 137 yıllık bir gelişme sürecine sahip olduğu, ancak en olumlu yapılanma ve gelişimin Cumhuriyet’in başlangıç dönemindeki çeyrek yüzyıllık sürede gerçekleştiği görülmektedir.⁸

Mesleki ve teknik öğretim okulları, cumhuriyetin ilk yıllarındaki bir duraklamadan sonra, 1935’ten itibaren canlanmıştır.⁹ Cumhuriyet’in ilk on yılındaki hazırlıklardan sonra, 1930’lu yıllarda, artık eğitimin kalkınmaya katkısının zamanı gelmişti. Bir yandan savaşın yıkıntılarını ortadan kaldırıp ülkeyi yeni baştan kurmak, öbür yandan, dünyayı saran ekonomik bunalımın etkisinden kurtulmak için gereken insan gücünü yetiştirmek için, eğitim işe koşulmuştu. Bu amaçla üç tür enstitü açılmıştır: köy enstitüleri, kız enstitüleri ve erkek sanat enstitüleri. Bu enstitüler köyün, ailenin ve endüstrinin eğitim gereksinmesini karşılamak üzere kurulmuştu. Bu kurumların “enstitü” adının almasının nedeni, öğretimin yanı sıra, okuldan öte, toplumu ve çevreyi araştırma, geliştirme ve kalkındırma görevlerinin de bunlara verilmesiydi.¹⁰

Kadınların kamusal alanda yer almalarında ve sosyal statü kazanmalarında eğitimin önemi çok tartışılmıştır. Eğitim hakkının herkes için olduğu gibi kadınlar

⁷ Cevat Alkan, “ *Türk Milli Eğitim Sisteminin Mesleki ve Teknik Boyutu*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.104

⁸ Cevat Alkan, “ *Türk Milli Eğitim Sisteminin Mesleki ve Teknik Boyutu*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.104

⁹ Necdet Sakaoğlu, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 1992, S.74

¹⁰ İbrahim Ethem Başaran, “*Türkiye’de Eğitim Sisteminin Evrimi*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.104

için de en temel haktır. Çünkü eğitim hakkı diğer hakları kullanabilmenin de yolunu açar, kişileri toplumda eşit vatandaşlar olarak var olabilmeyi açıklar.¹¹

Araştırma, kız eğitiminin Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyet Türkiye'sine tarihsel gelişimi ile ele alınmış ve bu çerçevede Kız teknik öğretim (KTÖ) olgunlaşma enstitülerine kadar eğitim tarihindeki süreç ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet dönemi eğitim kurumları üzerine birçok çalışma yapılmasına karşın, KTÖ olgunlaşma enstitüleri üzerine bugüne değin hiçbir çalışma yapılmamıştır. Köy enstitüleri ve diğer eğitim kurumları üzerine sayısız araştırmalar ortaya konulmasına rağmen, KTÖ olgunlaşma enstitülerinin çalışılmaması Türkiye'de gelişen modernizmi, oluşturulan "cumhuriyet kadını" görevini ve birey yaratma evresini anlamada büyük bir eksiklik olarak durmaktadır. Kızların bu toplumsal düzenlemede yeni bir özne olarak gündeme getirilmelerinin tarihini bu tür eğitim kurumlarıyla somutlaştırarak anlatmak Türk modernleşmesini tanımlamada/ anlamlandırmada önemli ve farklı bakış açıları sağlayacaktır.

Bu araştırmada KTÖ olgunlaşma enstitülerinin tarihsel gelişimlerine bakarak Modern Türkiye oluşumunda kızların eğitiminin evrimine, Cumhuriyet'in oluşturmak istediği kadın modeli konusunda çözümlenmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Bu tezin amacı, kız enstitüleri, kız meslek liselerini ve akşam kız sanat okullarını bitiren kızların mesleki becerilerini, bilgi, görgü ve zevklerini arttırmak ve ilgi duydukları sanat dalı üzerinde bilgi ve hünelerini geliştirmek amacıyla açılmış olan KTÖ olgunlaşma enstitülerinin Cumhuriyet dönemi eğitim tarihindeki yerini ve gelişimini Ankara Olgunlaşma Enstitüsü örneği üzerinden açıklamaya çalışmaktır.

Geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında; araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan el sanatlarının yaşatılmasını da sağlayan KTÖ olgunlaşma enstitüleri; eğitim öğretimin yanı sıra; kültürel değerleri, kaybolmaya yüz tutmuş Türk el sanatlarını koruyan ve gelecek kuşaklara aktarılmasına öncülük eden, seçkin örneklerini yurt içi ve yurt dışında tanıtan, bu

¹¹ Gök, a.g.m., s.241

alanda sanatsal ağırlıklı eğitim ve üretim çalışmalarını birlikte sürdüren eğitim kurumudur.¹² Bunun yanında Modern Cumhuriyet'in giyim modasını belirleyen, devlet büyüklerinin ve eşlerinin giyim kuşamında rol oynayan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün protokolde yer alması diğer olgunlaşma enstitülerinden farklı kılmıştır. Bu nedenle Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün özgün amaçları, faaliyetleri ve geçirdiği değişim ve dönüşümler ele alınmıştır.

Bu tez, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuruluş yılı olan 1958 yılı ile Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği'nin değiştiği 2002 yılına kadar olan süreç irdelenmiştir.

Bu araştırmada konuyla ilgili ağırlı olarak literatür taraması yapılmış ve basın taramasıyla zenginleştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Arşivi'nde çalışmalar yapılmış fakat Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'yle ilgili herhangi bir resmi belge elde edilememiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu'nda Ankara Olgunlaşma Enstitüsü öğrenci ve öğretmen sayısal istatistiklerine ulaşamamıştır. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde ve KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde gerekli araştırmalar yapılmış ve elde edilen belgeler çalışmada kullanılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, TTK Arşivi, Milli Kütüphane, TİTE Kütüphanesi ve çeşitli fakülte kütüphanelerinden yararlanılmıştır. Gazete, dergi ve broşür taramaları Milli Kütüphane, TİTE Arşivi ve TTK Arşivinde yapılmıştır. Ayrıca çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün ve KTÖ olgunlaşma enstitülerinin resmi internet sitelerinden de faydalanılmıştır.

¹²http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=27
Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2011

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DÖNEMİNDE KIZ EĞİTİMİ

Eğitim insanlık tarihinin her aşamasında ortaya çıkmış bir toplumsal olgudur. Ancak eğitimle kazandırılan bilgi, beceri ve yeterlilikler, bunları kazandırma yol yöntem ve araçları, eğitime ilişkin beklentiler toplumdan topluma ya da çağdan çağa değişmeyen tek konu, toplumun yeni üyelerinin eğitime gereksinimidir. Her toplum bu gereksinimi duyar; çünkü gençlerin gelecekteki rollerine hazırlanması, toplum açısından yaşamsal öneme sahiptir.

Eğitim, toplumun kültürel birikiminin yeni yetişen kuşaklara kazandırılmasıdır. Bu nedenle, gençlere verilen eğitimin içeriği ve niteliği toplumun sahip olduğu kültür birikimi ile doğrudan ilişkilidir.

Toplum karmaşıklaştıkça aktarılması gereken kültür birikimi de fazlaştığından, bireylerin eğitiminde de aile tek başına yetersiz kalmış ve bu işin yeterlik sahibi kişilerce gerçekleştirilmesi, toplumsal bir gereksinim haline dönüşmüştür.¹³

Çağdaş toplumlar yeni kuşakları toplum üyeliğine hazırlama işini tesadüflere bırakmak istemezler. Bu nedenle, çağdaş toplumlarda bireyin sosyalleştirilmesi büyük ölçüde okullara bırakılmıştır.

Osmanlı toplumunun gerileme sebeplerinin başında, eğitim işlerinin yüzyıllarca ihmal edilmiş olması gelir. Çünkü o dönemlerde, devletin izlediği bir eğitim politikası olmadığından, eğitim sistemi, devletin dışında kendiliğinden

¹³ Meral Uras, “Eğitimin Toplumsal Temelleri”, **Eğitim Üzerine**, Ütopya Yayınları, Ankara 2002, s.190.

oluşturmuştur. Üstelik devletin doğrudan doğruya kurup yönettiği Enderun dışında, XVIII. yüzyıl sonlarına kadar eğitim işleriyle uğraştığı da görülmemiştir.¹⁴

Osmanlı Devleti'nde, eğitim ve öğretim anlayışının temelini, İslam dini oluşturuyordu. Osmanlı eğitiminin de amacı İslam dininin belirlediği özellikte insanlar yetiştirmektir.

Tanzimat'tan önce eğitim kurumları olarak sıbyan mektepleri ile yüksek öğretim kurumları olan Enderun ve Medreseler bulunuyordu. Kızlar sadece ilköğretim kurumu olan sıbyan mektebine gidebiliyordu. Yükseköğretime devam etmelerine ise hiçbir olanak yoktu. Sadece yüksek kesim ve varlıklı aileler kızlarına, Arapça, Farsça, Aci'sn-ü Hatta (güzel yazı), müzik, gibi özel dersler aldırırlardı.¹⁵

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devletinde de kadın eğitimi konusunun yeni canlanmaya başladığı görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde kız çocuklarının bir devlet programı çerçevesi içerisinde eğitilmesi düşüncesi, Tanzimat döneminde doğmuştur. Kızların eğitimi konusu 1869 yılına kadar resmi bir görünüm kazanmamıştır.¹⁶

Fransa'nın Duruy Kanunu'ndan esinlenerek hazırlanan 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile kızlar için öğretmen okulu açılarak rüşdiye sayısı artırılmış, kadınların sağlığı düşünülerek ebe mektebi açılmıştır. Devlet eliyle gerçekleştirilen bu düzenlemelerle kadınların kültürel bakımdan geliştirilmesine de çalışılmıştır. Bu nizamnameden sonra ilköğretim mecburiyeti ilk kez Kanun-i Esaside yer almıştır.

¹⁴ Suna Öztoprak, **Atatürk Dönemi Kadın Eğitimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999, s.5

¹⁵ Emel Doğramacı, **Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997, s.18

¹⁶ Doğramacı, **a.g.e.** s.19

1.1. İlk ve Ortaöğretim Okulları

1.1.1. Sıbyan Mektepleri

Tanzimat dönemine kadar kız çocukları sadece ‘Sıbyan Mektebi’ veya ‘Mahalle Mektebi’ denilen eğitim kurumlarına gidebilmişlerdi.¹⁷ Sıbyan mektepleri, Şeyhülislam’a bağlı olup, beş altı yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarına basit düzeyde dini eğitim veren müesseselerdi. Bir külliyyede ya da ayrı olarak bir mahalle veya köyde bulunan sıbyan mektepleri, çocuklara Kuran okutmak, namaz usulleri ve namazda okunacak duaları öğretmek, biraz da yazı yazdırmak gibi üç amaç üzerinde kurulmuştu. Bu okulların belli bir yönetmeliği ve programı yoktu. Ezbere dayalı olup şahsa bağlı eğitim veren sıbyan mekteplerinde genellikle elifba, Kuran, ilm-i hal, tecvid, Türkçe Ahlak risaleleri, Türkçe ve hat gibi dersler okutulmuştur.¹⁸

Sıbyan mekteplerinde ilk eğitim verilirdi. Kızlar sadece sıbyan mekteplerine gidebiliyorlardı. Çocuklar dört ile altı yaşlarında okula başlıyorlardı. Karma olabildiği gibi sadece kız çocuklarına mahsus, genellikle ders veren kadın hocanın evinde açılmak üzere eğitim veren sıbyan mektepleri de bulunmaktaydı. Ancak kızların çoğu bu basit düzeydeki eğitimden dahi geniş ölçüde yararlanamıyordu. Öğretmenleri erkek olduğu için kızlar, yaşları çok küçük olmasına rağmen mahrem olduğu düşüncesiyle, aileleri tarafından genelde okuldan alınıyor, eğitimine aile içinde devam ediliyordu. Bu kızlar annelerinden ev idaresi ve çocuk bakımı, dikiş hocalarından da elişi öğrenirlerdi.¹⁹

Sıbyan mektepleriyle ilgili en önemli teşebbüs 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi²⁰’dir. Bu nizamnameye göre sıbyan mekteplerine devam mecburiyeti erkekler için 6-10, kızlar için 7-11 yaşları olarak belirlendi. 1876 Kanun-i Esasi ile kız çocuklarının okula gönderilmesi bir mecburiyet haline getirilmiştir.

¹⁷ Selçuk Akşin Somel, “Osmanlı Modernleşme Döneminde Kız Eğitimi”, **Kebikeç**, No: 10 (2000), s.224

¹⁸ Bayram Kodaman, **Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991, s.57

¹⁹ Sema Uğurcan, “Tanzimat Devrinde Kadının Statüsü”, **150. Yılında Tanzimat**, Ankara, 1992, s.498

²⁰ II. Meşrutiyete kadar geçerli olan nizamname Türk maarif tarihi açısından önemli bir dönemin başlangıcıdır. Nizamname beş bölüm ve 198 maddeden oluşmuştur.

Böylelikle kız ve erkek çocukların eğitim olanaklarından eşit yararlanmaları için ilk adım da atılmıştır.²¹

Batılılaşma devrinin başlangıcından beri parça parça yapılan eğitim ıslahatı, bir nizamnameye bağlanıp teşkilatlandırılmış ve eğitim, medrese düzeninin aksine bir devlet işi olarak ele alınmıştır.

Maarif Nizamnamesinin hükümlerine göre ilköğretim ilkokullarda (iptidai) ve ortaokullarda (rüşdiye); ortaöğretim hazırlık okullarında (idadiye) ve liselerde (sultaniye), yükseköğretim ise özel okullarda ve üniversitede (âliye) verilecekti.²²

Nizamnameye göre her mahalle veya köyde bir sıbyan mektebi yaptırılacak, gerekirse iki mahalle veya köyde bir sıbyan mektebi yaptırılacak, bunlar Müslüman ve Hıristiyan çocuklar için ayrı ayrı olacaktır. Bir yerde iki sıbyan mektebi varsa bunlardan birisi kızlara ayrılacaktı. Yoksa yeni mektep açılıncaya kadar kızlar da erkeklerin gittiği sıbyan mektebine gidecek, fakat erkeklerden ayrı bir sırada oturacaklardır.²³

Kızlara ait olan sıbyan mekteplerinde bütün hocalar kadın olacaktır. Fakat usta öğretmenler yetiştirilinceye kadar yaşlı, terbiyeli ve iyi ahlaklı erkek hocalar sıbyan mekteplerinde hocalık yapabileceklerdi.²⁴

1881 yılında sıbyan mektepleri “İptidai Mektebi” haline getirilmiştir. İstanbul’da kız ve erkek olmak üzere 63 ibtidai mektebi bulunuyordu. Meşrutiyet döneminde erkek ve karma ibtidai mekteplerinin sayısında azalma görülmüştür. Buna rağmen, kız ibtidailerinde ise yüzde 50 ye yakın artış olmuştur. 1893 yılında İstanbul’da 9 rüşdiyede kayıtlı 313 kız öğrenci varken, bu sayı 1903 yılında 11 rüşdiyede 1640 öğrenci olarak artış göstermiştir. Bu artışta Meşrutiyet idaresinin kızların eğitimine önem vermesinin rolü büyüktür.²⁵ Okul sayılarındaki azalma bazı

²¹ Sibel Dulum, **Osmanlı Devleti’nde Kadının Statüsü, Eğitimi ve Çalışma Hayatı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2006, s.31

²² Öztoprak, **a.g.e.**, s.10

²³ Hasan Ali Koçer, **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul,1992, s.92-93

²⁴ Koçer, **a.g.e.** s.93

²⁵ Şefika Kurnaz, **II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını**, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1996, s.79

okulların savaşta kaybedilen topraklarda kalması, bazılarının da savaş nedeniyle kapanmış olması sonucudur.²⁶

1.1.2. Rüşdiyeler

Kadınların toplumdaki yeri konusundaki düşünceler ve bunları hayata geçirmeye çalışan mücadeleler sonucu, kızlara ortaöğretim görme imkânı ilk kez Tanzimat döneminde sağlanmıştır. İlk kız rüştiyesi 6 Ocak 1859 tarihinde, İstanbul Sultanahmet semtinde açılmıştır. Bu tarihe kadar sıbyan mekteplerinin üstünde eğitim veren öğretim kurumu yoktu. Ailesi tarafından okutulmak istenen kızlara sıbyan mekteplerinden sonra özel hocalar tutulur böylece kız çocuklarının okuması sağlanırdı. Bu varlıklı aileler için geçerliydi. Osmanlı Devleti'nde diğer aile kızlarının eğitim almadığı görülmüştür.²⁷

Rüşdiyelerin Osmanlı eğitim düzenindeki statüsünün tam karşılığı bugün bulunmamaktadır. Buna rağmen rüşdiye mektepleri kuruluşu sırasında sıbyan mektepleri sonrası eğitimi kapsayan ve aynı zamanda yüksek mekteplere hazırlık okulu şeklindedir. 1869'dan sonra ise ilk mekteplerin üstünde ve lise seviyesindeki idadilerin altında, ortaokul seviyesinde eğitim veren bir okul şeklinde düşünmek mümkündür.

Süresi iki yıl olan rüştiyelerde eğitim, parasız ve isteğe bağlıydı. O dönemde birkaç kız rüştiyesi açılmış fakat bu okullar bina ve müfredat yönünden erkek rüştiyelerinin çok gerisinde kalmıştır. Dersler dar ve pencereleri kafesli binalarda yapılmış, programları ise Osmanlı toplumunun kadından beklentileri doğrultusunda düzenlenmiştir (ev idaresi, ahlak, hıfzı sıhha ve el hünelerleri dersleri gibi).²⁸

Kız rüşdiyelerinde, öğretmenlerin erkek olması nedeniyle gerekli başarı elde edilememiştir. İlk açılan kız rüşdiyelerinin öğretim kadrosunda 2'si erkek,1'i kadın nakış hocası 3 öğretmeni vardı. Bu çeşit okullarda çocukları okutacak öğretmen

²⁶ Öztoprak, a.g.e.,s.11

²⁷ Öztoprak,a.g.e., s.12

²⁸ Öztoprak, a.g.e., s.12

bulunmadığı için nakıştan başka dersler, yaşlı erkek öğretmenler tarafından verilmiştir.²⁹

1869'da Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre kız okullarının ders programlarında; Osmanlıca, yazı ve kompozisyon, Arapça ve Farsça, geometri, genel tarih, Osmanlı Tarihi, Coğrafya, Beden Eğitimi okutulacaktır. Kız öğrencilerine ilaveten bu eğitim yanında terzilik, nakış ve resim dersleri verilecek ayrıca müzik seçmeli ders olarak görülecektir.³⁰

1873 tarihinde rüşdiyelerde, nakış dersi dışındaki dersler, Darümuallimat'ın ilk mezunları hanımlar tarafından verilmiştir. Aynı zamanda bu hanımlar ilk resmi eğitim kurumunda yetişerek görev alan ilk hanım öğretmenlerdir.³¹

Rüşdiye sayılarının artışında, II. Abdülhamit dönemi eğitim politikası önemli bir yer tutmuş, bu döneme kadar İstanbul'da sadece dokuz kız rüşdiyesi varken, 1906-1907 yılında yedi kız rüşdiyesi açılarak bu sayı on altı olmuştur.

Tanzimat döneminde açılan Darümuallimat'ın, kız rüşdiyelerindeki artışa olumlu katkısı vardır. Bu okulun mezunları sayesinde kadın öğretmenlerin ve kız rüşdiyelerindeki öğrencilerin sayısı artmıştır.³²

II. Meşrutiyetin ilanından sonra 1913'de kız rüşdiyeleri altı yıllık kız ibtidailerine çevrilmiştir. Altı yıllık ilköğretime dayalı çok amaçlı okullar şeklinde idadi teşkilatının kurulmasına gidilmiştir. İdadiler, son iki yılda genel olarak ziraat, ticaret ve sanat kollarına ayrılıyor, branşlarına göre diploma veriliyordu.

1.1.3. Kız İdadisi

II. Meşrutiyet başlarında pek az sayıda kız çocuğunun gidebildiği, genel ve kısmen kızlara özgü bir öğretim kurumu olan kız rüşdiyeleri ile bazı kız sanayi mektepleri ve daha ileri yaşlardaki kızlar ve kadınlardan yine pek azının gidebildiği meslek okulu olan Darümuallimatlardan başka okul yoktu.

²⁹ Zehra Celasun, "Maarifte Kadın", **Tarih Boyunca Kadın**, Ülkü Kitap Yurdu, İstanbul, 1946,s. 139

³⁰ Doğramacı, **a.g.e.**, s.20

³¹ Kurnaz, **a.g.e.**, s. 29

³² Öztoprak, **a.g.e.**, s. 15

II. Meşrutiyet döneminde Maarif Nezareti'nin giriştiği önemli yeniliklerden birisi, kızlar için Rüşdiyelerin üstünde (lise düzeyinde) bir Kız İdadisi kurulması olmuştur. Münif Paşa'nın nazırlığı sırasında 13 Mart 1880 tarihinde, kızlara mahsus Rüşdiyelerin üzerinde eğitim verecek bir kız okulunun açılışı, pek çok kaynakta kızlar için açılan ilk idadi olarak değerlendirilmiştir.³³

İstanbul Babıâli caddesinde, Mahmut Paşa türbesi civarında kiralanan bir konakta, açılan bu kız okuluna idadi denilmese de, Avrupa okullarının seviyesinde eğitim verileceğinin ilanı bu okulun idadi seviyesinde olduğunu düşündürmüştür. Başlangıçta üç kız öğrencinin kaydını yaptırdığı bu okulda, Türkçe ve tarih, Coğrafya, hesap gibi derslerden başka Fransızca ve istenilen diğer yabancı diller, hüsn-i hat, musiki, el ve ev işleri gibi dersler verilmişti. Ancak, yatlı öğrencilerden senelik 33, okulda yemek yiyecek gündüzlü öğrencilerden 18, yemek yemeden okula devam edecek öğrencilerden 6 lira ücret alınan bu okula rağbet gösterilmemiş ve iki yıl sonra okul kapatılmıştır.³⁴

Bu okula rağbet gösterilmemesinin nedeni genellikle ailelerin, idadide okuyacak yaşa gelinceye kadar kızların evlendirmeleri ya da kızlarını okutmak isteyen ailelerin ise meslek sahibi olmalarını sağlamak amacıyla idadi yerine Darülmuallimat'a göndermeleriydi.³⁵

Başlangıçta üç sınıflı rüşdiye kısmı ve ilk yıl için idadi kısmının sadece birinci sınıfının açılmasına karar verildiyse de, kız idadisi 1911 yılında, rüşdiye kısmı ve idadi kısmının iki sınıflarıyla birlikte eğitim öğretime başlamıştır. Ancak "İnas İdadisi"nin ömrü uzun olmamış, 1913 yılında "Sultaniye"ye çevrilmesi kararı alınmıştır. Dönemin Maarif Nazırı Şükrü Bey'in bu kararı almasının sebebi, yedi yıllık idadilerle, sultani diplomalarının derecelerinin eşit olmasıydı. Her iki okulun diploması da mezunlara aynı hakları sağladığından, eğitim süresi idadilere göre bir yıl daha fazla olan sultanilerdeki öğrenciler son yılı okumamak için idadilere nakil yaptırıyorlardı. Bu da, Şükrü Bey'in sert önlemler almasına sebep olmuş, böylece

³³ Yasemin Tümer Erdem, **II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2007, s.235

³⁴ Erdem, **a.g.e.**,s.235

³⁵ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1999'a**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s.202

1913 yılında yedi yıllık idadiler, sultaniye dönüştürülmüştür. Alınan bu karar doğrultusunda kız idadisi 1913 yılında “İstanbul İnas Sultanisi” haline gelmiştir.³⁶

1.2. Mesleki Eğitim

Kızlara mesleki eğitim ilk olarak Tanzimat Dönemi’nde eğitim ve sağlık alanında verilmeye başlanmıştır. II. Abdülhamit Döneminde, bunlara ek olarak sanayi dallarında da eğitim imkânı tanınmıştır. II. Meşrutiyet hareketi, kadınları hemen her alanda üretken görmek istediği için, bunun şartlarını hazırlamak üzere kızlara değişik meslek dallarında eğitim imkânı vermiştir.

1.2.1. Darümuallimat (Kız Öğretmen Okulu)

1869 Nizamnamesinin, kadınlar lehine yaptığı en önemli gelişmelerden biri de Darümuallimat’ın açılmasıdır. Okul 26 Nisan 1870 yılında açılmıştır.³⁷ Darümuallimat’ın açılış amacı; kız sıbyan ve rüşdiyelerine öğretmen yetiştirmektir.³⁸

Darümuallimat, sıbyan ve rüşdiye şubesi olarak ikiye ayrılmaktadır. Sıbyan şubesinin öğrenim süresi iki, rüşdiye bölümünün ise üç yıldır. Mezun olan sıbyan mektebi hocaları, tekrar bir sınava girerek eğer isterlerse rüşdiye şubesine devam edebilme hakkına sahiptirler.³⁹

Elli iki kişi alınacağı bilinen Darümuallimat’a sınavla otuz iki kişi başvurmuştur. Başvuru şartları içinde otuz beş yaşına kadar olan kadınların da kabul edilebileceğinin açıklanması dikkat çekicidir. Bunun sebebi kız rüşdiyeleri için acil bayan öğretmene ihtiyaç duyulması ve dolayısıyla ilk kız rüşdiyelerinden mezun olanların tamamının okula başvurmalarını sağlamaktır. İlk mezunlarını 1873 yılında vermiştir. On yedi mezundan altısı kız rüşdiyesine atanmıştır.⁴⁰ Okulun mezun sayısı sonraki yıllarda giderek azalmış 1876’da bu sayı beşe düşmüştür. 93 harbi sırasında iki yıl kapalı kalmış bu yüzden 1877-80 yılları arasında mezun verilmiştir. Bundan

³⁶ Erdem, a.g.e., s.236-237

³⁷ Çetinkaya Apatay, **Türklerin Oba-Toplum Yaşantısındaki Düşünce İnanışlarından Atatürk Türkiye’sinin Türk Kadınına**, Kazancı Yayınları, İstanbul,1996, s.20

³⁸ M. Rauf İnan, “ *Tarihte Türk Kadını*”, **Atatürk Ve Türk Kadını**, Arkın Kitapevi, İstanbul, 1991, s.70

³⁹ Osman Ergin, **Türk Maarif Tarihi**, Eser Matbaası, İstanbul, 1977, C.II, s. 668

⁴⁰ Öztoprak, a.g.e., s.23

sonraki yıllarda mezun veriyse de toplum öğrenci sayısı karşısında düşük kalmıştır.⁴¹

1880'lerden sonra Darülmuallimat'ta öğrenci sayısı hızla artmış, açılışa otuz iki olan mevcut, 1883-1884'te 142'ye, 1884-1885'te 159'a, 1885-1886'da 183'e, 1900-1901'de (Aliye, Rüşdiye, İbtidaiye şubelerinin hepsi) 350'ye ve II. Meşrutiyetin arifesinde 423'e çıkmıştır. O yıllarda Darülmuallimat'tan mezun olan kadın öğretmenler kız rüşdiyeleri düzeyinde okullaşma oranlarının artmasında başta gelen etmen olmuşlardır.⁴²

Takvim-i Vekayi'nin 1871 tarihli ve 1217 sayısında Darülmuallimat'ın açılışı ve okul hakkında şöyle bilgiler verilmiştir.

“Kadınlarımız her türlü saygı ve sevgiye layık oldukları gibi, terbiye ve eğitimlerine özen gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü bir çocuğun varlığı anne karnında hissedildiği andan eğitimine kadar annesinin terbiye ve eğitiminde olacağından, annen çocuğa vereceği terbiye, bilinen bir gerçektir. Değerli devletimizde şimdiye kadar kızlar için yüksekokullar bulunmayıp, sadece kız çocuklarının sekiz, on yaşına kadar mahalle okuluna devam ettikleri burada da okumayı öğrenecek kadar bilgi ile sınırlandıkları görülmektedir. İlkokullara ve öğretmen yetiştirmek üzere Darülmuallimat'ın açılması gereği eğitim tüzüğünde belirtildiği gibi bugün açılışında bulunduğumuz bina bu okuldur.”⁴³

Darülmuallimat'ın açılışı Osmanlı Devleti ve toplumu açısından iki yönden çok önemlidir. Birincisi bu okulların açılmasıyla kız öğrencilerin eğitim imkânı artmıştır. Böylece yukarıda belirttiğimiz dini nedenlerden dolayı pek rağbet edilmeyen kız rüşdiyelerinin öğrenci sayısında bir artış sağlanarak daha çok Osmanlı kızının eğitim alması amaçlanmıştır. Darülmuallimat'tan mezun olan kadın öğretmen sayısının çoğalması kız rüşdiyelerinin de mevcudunun artmasına dolayısıyla da kızlar arasındaki okullaşma oranının yükselmesine yardımcı olmuştur. Darülmuallimat'ın açılışının diğer önemli sonucu sosyoekonomik açıdandır. Şöyle ki söz konusu

⁴¹ Kurnaz, a.g.e., s.27

⁴² Cemil Öztürk, **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**, Ankara, 1996, s.14

⁴³ Nebahat Akgün, **Türk Basınında 1870-1876 Yılları Arasında Aile ve Kadın**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1993, s. 147

okullardan mezun olan kızlar kız rüşdiyelerine öğretmen olarak anacak; böylece de kadınların çalışma hayatında istihdam edilmesi şansı doğacak; bu da kadının kamusal alanda daha sık ve yoğun olarak yer almasına neden olacaktır.⁴⁴

1910- 1911 öğretim yılı, 1870’te açılan ve gündüzlü öğretim yapan Darümuallimat’ın son yılıdır. Bu kurum, ilk mezun verdiği 1873’ten 1911’e kadar 38 yılda toplam 731 kadın öğretmene diploma vermiştir. 1910- 1911 ders yılı içinde birinci sınıftan 65 öğrenci ile başlanarak Darümuallimat’ın öğrenci sayısında büyük artış oldu: 1916-1917 öğretim yılında 803’ü yatılı, 276 gündüzlü olmak üzere okulda 1079 öğrenci vardı. Bu, o zamana kadar okulda bulunan en yüksek öğrenci kitlesi idi.⁴⁵

1.2.2. Ebe Mektepleri

Osmanlıda kadınlar sağlıkla ilgili bilgileri tamamen çevrelerinden edinmekteydi. Bu konuda kadınların sistemli bir şekilde eğitilmesi ilk defa Tanzimat döneminde düşünülmüştür. 1826’da açılan tıphanede cerrahi dersi sırasında ebelik de gösterilmiş yani yalnız erkek ebeler yetiştirilmeye başlanmış ise de kadınlardan ebe yetiştirilmesi işine ancak 1842’de rastlanmaktadır. Tıbbiye Mektebi’nde ebelik kursları açılması için hekimbaşı tarafından 1842’de hükümete bir tahrir verilmiş ve kabul edilmiştir. Hükümetin göndermiş olduğu bu tebliğde o zamanlarda belediye işlerine bakan İstanbul ve biladı selase kadılar ile cemaat işlerine bakan patrikhane ve hahamhaneler de haberdar edilmiştir.⁴⁶ Bunun sonucu olarak 1843 yılında Tıbbiye Mektebi’nde ebelik eğitimine başlanmıştır.⁴⁷

İki yıllık eğitimde, pratikleri mankenler ve güderiden yapılmış bebekler üzerinde yapılmaktaydı. Yapılacak mesleki uygulama sırasında kadınlar erkeklerden ayrı olacaktı. Bunun yanında bazı dersleri erkekler veriyordu. Böylece ilk defa

⁴⁴ Dulum, a.g.e., s.43

⁴⁵ Akyüz, “Osmanlıda Kadın Öğretmenli Ev Sıbya Mektepleri” A.Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi No:15 (2004), s.22

⁴⁶ Ergin, a.g.e., C.II, s.449

⁴⁷ Ebeler öğrenenlerden uzun süre okuma yazma şartı aranmamıştır. Ebelerin okula alınmasında ilkokul mezunu olma şartı, II. Meşrutiyet’ten sonra aranmıştır.

Müslüman genç kızlar erkeklerden ders almış oluyorlardı.⁴⁸ 1845 yılında on Müslüman, yirmi altı Hıristiyan kadın ebe mezun olmuştur.⁴⁹

1862 yılında şimdiki Gülhane Parkı içinde bulunan bir bina doğum kliniği haline getirilmiştir. Teorik olara verilen ebelik ve kadın hastalıkları dersleri sınırlı d olsa pratiğe geçirilmiştir. 1905’de Askeri ve Mülki Tıbbiyeler Haydarpaşa’ya nakledilince boş kalan binada, Kadırğa Veladetnamesi adı altında müstakil bir ebe mektebinin temeli atılmış oldu.⁵⁰ Ebeler Mektebinden mezun olan kadınlar, ilk mesleki eğitim mezunları olarak kabul edilmişlerdir.⁵¹

1.2.3. Hastabakıcılık ve Hemşirelik Kursları

İlk hemşirelik eğitimi II. Meşrutiyet Döneminde başlamıştır. Daha önce meydana gelen bazı gelişmelerin bu konuda örnek olduğu da bir gerçektir. 1854 Kırım Harbi sırasında Türk Hükümeti tarafından getirilen Fransız hemşireler Fransız askerlerine bakmışlardır. Florance Nightingale başkanlığındaki İngiliz askerlerine hizmet vermek üzere Selimiye Kışlası’na gelmişlerdir. Bu olaylar, Osmanlıdaki hemşirelik eğitimi için birer örnek olmuştur. Ancak daha sonra hemşirelik kursuna, Şeyhülislam fetvası yüzünden, Müslüman kızlar katılamamışlardır.⁵²

Hastabakıcılık eğitimi, Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte yeniden gündeme gelmiş ve Asaf Derviş Paşa tarafından uygulamaya konulmuştur.

Trablusgarp ve Balkan savaşlarında hastabakıcıların yetersizliği sebebiyle büyük kayıplar verilmiştir. Dr. Besim Ömer Paşa ve Dr. Nihat Reşat Belger, 1911 yılında katıldıkları Kızılhaç Washington Kongresi’nde, hemşireliğin bir meslek olduğunu görmüşlerdir. Dr. Besim Ömer Paşa, bu konuda Kızılay Cemiyeti’ni etkileyerek hemşirelik mesleğine ihtiyat olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Kızılay bu konu üzerinde durmuş ve ilk olarak Kadırğa Hastanesi’nde altı ay süreli

⁴⁸ Kurnaz, a.g.e. s.18

⁴⁹ Ergin, a.g.e., C.II, s.451

⁵⁰ Kurnaz, a.g.e., s.20

⁵¹ Öztoprak, a.g.e. s.19

⁵² Öztoprak, a.g.e., s.20

gönüllü hastabakıcılık kursu için ödenek ayırmıştır. Bu sebeple 1912 yılı, ülkemizde hemşirelik mesleğinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.⁵³

İlk hemşirelik okulu, Anadolu'da milli mücadelenin sürdüğü 1920 yılında, İstanbul'da açılan Amerikan Amiral Bristol Hastanesi Hemşire Okuludur. Bu okul, daha çok azınlıklara hitap etmiştir. Türk ve Müslüman kızları için modern anlamda ilk hemşirelik okulunun açılışı, ancak Cumhuriyet döneminde, 1925 yılında gerçekleşecektir.

1.2.4. Tıp, Dişçilik ve Eczacılık Eğitimi

En eski Osmanlı hastanesi olan Bursa Darülfırası'ndan, en son hastane olan Hamidiye Etfal Hastanesi'ne kadar, hiçbir hastanenin vakıfnamesinde ve devlet kayıtlarında, buralarda kadın hekim çalıştığına dair bir bilgi yoktur.

Tıp öğrenimi için gerekli bilgi, kadınların okullarında kazandırılmıyordu. Sıhhiye Umum Müdürü Dr. Adnan (Adivar), 19 Eylül 1917'de, Türk kadınlarının hekimlik mesleğine alınması için sadarete başvurmuş, Vükela Meclisi'nde reis olan Enver Paşa, bu teklife karşı çıkmıştır. Bir sene sonra, yeni Sıhhiye Nazırı İsmail imzasıyla başvuru tekrarlanmış, 5 Ekim 1918 tarihinde Meclis-i Vükela, kadınların tıp, dişçilik ve eczacılık öğrenimi yapmasına izin verilmiştir.⁵⁴

Meclis-i Vükela kararının çıkmasıyla kadınların Tıp öğreniminin önündeki hukuki engel kalkmıştır. Ancak, İstanbul Tıp Fakültesi müderrisleri arasında fikir ayrılıkları vardı. Uzun tartışmalardan sonra, kızların fakültede okumalarına razı olunmuş fakat aynı muhalif yüzünden uygulamaya geçilememiştir. Sonunda 1922-1923 ders yılında kızlar da tıp fakültesine öğrenci olarak girmişlerdir.⁵⁵

İlk kez Eylül 1922 de, Dr. Besim Ömer Paşa'nın teşebbüsüyle Haydar Paşa Tıp Fakültesi'ne yedi kız öğrenci kaydedilmiştir. Tıp fakültesi 1927 yılında ilk kadın

⁵³ Öztoprak, a.g.e, s.21

⁵⁴ Şefika Kurnaz, "Osmanlıdan Cumhuriyet'e Kadınların Eğitimi", **Milli Eğitim Dergisi**, No: 143 (1999), s.104

⁵⁵ Kurnaz, a.g.m., s. 104

mezunları vermiş, fakat kadın doktorlara resmi görev verilmediği için ancak serbest çalışabilmişlerdir.⁵⁶

1.2.5. Ev Kadını Mektebi

Mayıs 1911 de Üsküdar'da Ev Kadını Mektebi adında yatılı ve gündüzlü bir okul açılacağı haberi çıkmış, bazı çalışmalar yapılmış, fakat açılış gerçekleştirilememiştir. Okulun bir yıl sonra Nisan 1912 de, Ana Mektebi kurucularından İsmet Haydar Hanım tarafından Göztepe'de açıldığını görüyoruz.⁵⁷

Basında çıkan haberlerden, okula yedi yaşına kadar erkek ve her yaşta kız çocuklarına basit usullerle okuma- yazma, ilim, el işleri, biçki-dikiş, piyano, Fransızca dersleri verileceği anlaşılmaktadır.⁵⁸

1.2.6. Ana Mektebi

Mithat Paşa'nın akrabası Cemil Bey'in himayesinde Beyazıt'ta bir Ana Mektebi açılmıştır. Kurucuları arasında İsmet Haydar Hanım da vardır. Ekim 1909 da açılan okulda ev idaresi, biçki dikiş, sağlık, çocuk büyütme, tababet, aile muşeret, alaturka ve alafranga müzik, edebiyat, beden eğitimi, resim gibi dersler okutulmaktadır.⁵⁹ Ancak bu açılan okulun ismi Ana mektebi olmasa gerektir. Çünkü Osman Ergin 1915 senesine gelinceye kadar Türk olmayan unsurlarla yabancıların ana mektebi adında müesseseleri bulunduğu halde resmi ve hususi Türk mektepleri arasında bu adda bir müessese olmadığını belirtmektedir.⁶⁰

Ana mektebinin amacı, “ çocukları harap eden asıl analarının elinden alıp” iyi anneler yetiştirmektir. 8-10 yaşında okula gelen çocuklar ibtidai kısmında dört, rüşdiye kısmında üç olmak üzere toplam yedi yıl eğitim göreceklerdir. Hocalar teneffüslerde çocuklarla ilgilenecekler, vatanperver evlatlar yetiştirebilecek kapasitede valideler olarak eğitileceklerdir. Öyle ki, “ Yeni Osmanlıların terbiye ve

⁵⁶ Kurnaz, a.g.m., s.108

⁵⁷ Songül Keçeci Kurt, **Osmanlı Devleti'nde Kadınların Eğitimi (1839-1920)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008, s.115

⁵⁸ Kurnaz, a.g.m., s.108

⁵⁹ Kurnaz, a.g.m., s. 108

⁶⁰ Ergin, a.g.e., c.IV., s.1172

irfanı Avrupa Kadınlarından hiçbir farkı olamayacak müstakbel valideler” olarak yetiştirileceklerdir.⁶¹

Ana mektepleri Osmanlıda gayrimüslim toplumlar arasında daha önceden yayılmasına rağmen, Müslümanlar tarafından 1910 yılından itibaren kurulmaya başlanılmıştı. Örneğin “Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi’nin 4-6 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklara mahsus bir “Kindergarten”i vardı. Hatta bu sınıfların Öğretim malzemeleri Avrupa’dan getirtilmişti. “Kadıköy Osmanlı İttihad Mektebi”nin bir yıllık bir “Çocuk Bahçesi” vardı. İzmir’de ”Hadika-i Maarif Mektebi”nin bir yıllık, “Şark Mektebi”nin iki yıllık “ Menba-ı Füyüzat Mektebi”nin de yine iki yıllık anaokulu kısımları vardı. Ayrıca 8 Haziran 1913’de “Erenköy Valide Mektebi” açılmıştı. Hasan Tahsin ve Mustafa Celal Bey’ler 14 Temmuz 1913’de “Osmanlı Çocuk Bahçesi” adlı bir anaokulu kurmak için Bakanlıktan izin almışlardı.⁶²

Bu mektepler “dörtten altı yaşına kadar kız ve erkek çocuklar bir arada olarak kendilerine sıhhi ve ahlaki oyunlar gösterilmek, mektep içinde yürüyüşler ve muntazam beden mümareseleri yaptırılmak; dini ve milli hikayeler ve musahabeler söylenmek, resim levhaları tetkik ve mütalaa ettirilme ve el işleri öğretilmek üzere” 1915 de açılmıştır.⁶³

Ana mektepleri ibtidai sınıfları bulunan bir kız mektebine ek olarak açıldığı gibi ayrıca da açılabilirdi.

Temmuz 1914 de Meclis-i Mebusan’da okunan Hükümet beyannamesinde İstanbul’da dört tane ana mektebi açıldığı bildiriliyordu. Bunlar Darümuallimat, Kız sanayi Mektebi, İnas Sultanisi ve Gedik Paşa’da idi. Bakanlık bu ana mekteplerinin yanına ‘ana mektebi öğretmeni’ de yetiştirecek sınıflar açmayı kararlaştırmış, ilk olarak da “Darümuallimat”da Mart 1914 de bir “ Anan Muallime Mektebi” açılmıştı. Daha sonra diğer ana mekteplerine de öğretmen yetiştirici sınıflar açılmış, bunlar için Avrupa’dan altmış kadar ana mektebi kitabı getirtilmiş ve Türkçeye çevirtilmişti. Türkiye’de ana mekteplerinin gelişiminde en çok İsviçre usulünün

⁶¹ Kurnaz, a.g.e., s. 108

⁶² Ergin, a.g.e., s.273

⁶³ Kurt, a.g.e., s.114

etkisi olmuştur. Ancak gerek resmi gerekse özel hemen bütün ana mekteplerindeki öğretmenlikler Yahudi ve Ermenilerin elinde kalmıştır.⁶⁴

Bu okulda başarılı olan öğrenciler bakanlık tarafından çeşitli ödüllerle teşvik edilmiştir. Daha sonra, Anadolu’da da buna benzer okullar açma yoluna gidilmiştir. Konya’da Mekteb-i Sultani edebiyat muallimi Rasim Haşmet Bey’in eşi bu okulu örnek alarak evini yoksul kızlara “ Valide Mektebi” olarak tahsis etmiştir.⁶⁵

1.2.7. İnas Sanayi-İ Nefise Mektebi

II. Meşrutiyet döneminde kızlara güzel sanatlar alanında yüksek öğrenim imkânı sağlanmıştır. 14 Kasım 1914 de resim ve heykel sanatlarını öğretmek amacıyla İnas Sanayi-i Nefise Mektebi kurulmuştur.⁶⁶

Okul, Türkiye’deki ilk resmi Güzel Sanatlar eğitimi veren ve erkek öğrenciler için olan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Ali’sinden (1883) otuz bir yıl sonra gündeme gelerek işlerlik kazanmıştır. Kurulduktan uzun bir süre sonra, 1925’te Sanayi Nefise ile birleştirilmiştir. Anlaşılacağı gibi, kadınların güzel sanatlar eğitimine gereksinimlerinin düşünülmesi ve uygulanması için oldukça uzun bir süre geçmiştir. İnas Sanayi-i Nefise’nin eğitime başladığı 1914 yılı, Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’na girdiği bir dönem içindedir. Bu nedenle Sanayi-i Nefise Mektebi ve onunla beraber resim koleksiyonu acıklı bir devreye girmiştir.

Savaş sırasında bazı mekteplerin acilen tahliyeleri gerekmiş, Sanayi Nefise Mektebi de Şehzadebaşı’nda mektep özelliği bulunmayan küçük bir bina taşınmıştır. Mektebin alçı modelleri ile resim koleksiyonu tahrip olmuş, bu sebeplerden dolayı bu mekteplerde eğitim öğretim büyük sekteye uğramıştır.⁶⁷

İnas Sanayi-i Nefise’nin açıldığı dönem, savaş ortamının getirdiği yönlü sıkıntıları taşımakla birlikte yeni atılımlar ve genç Türkiye’nin gelişimi için bir alt yapı oluşturmuştur. Bu alt yapının en önemli basamaklarından birisi de kuşkusuz

⁶⁴ Ergin, **a.g.e.**, s.274

⁶⁵ Kurnaz, **a.g.m.**, s.108

⁶⁶ Kurt, **a.g.e.**, s.116

⁶⁷ Ergin, **a.g.e.**, C.II, s.926-927

örgün sanat eğitiminde daha önce hiç şansı bulunmayan kızlar için yeni bir okulun açılmış olmasıdır.⁶⁸

1.2.8. Kız Sanayi Mektepleri

Kadınların el becerilerini geliştirmek ve bunlardan ekonomik fayda sağlamak amacıyla kurulmuş olan kız sanayi mektepleri mesleki eğitim bakımından önemi yadsınamaz ve bahsedilmeye değer kurumlar olarak karşımıza çıkar.

Ders programında nakışla ilgili ders bulunan Rüşdiyelerin açılış tarihi (1859), hanımlara teknik eğitim verilmesinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ancak Osman Ergin ve Şefika Kurnaz'a göre, Mithat Paşa tarafından ordunun dikim ihtiyacını karşılamak üzere öksüz kızlar için açtığı İslahhanenin tarihi olan 1865⁶⁹ yılı bunun için daha doğru bir tarih olacaktır.⁷⁰ Yahya Akyüz de bu görüşe katılmaktadır. Akyüz'e göre, Tanzimat döneminde öksüz, yetim, kız ve erkek çocukların korunup eğitilmesi ve topluma kazandırılması düşüncesi ile Mithat Paşa Rumeli'de Vali iken önce Niş'te (1863), sonra Rusçuk'ta (1864) ve Sofya'da İslahhane adıyla okullar açılmıştır. Bu çerçevede kızlar için bir İslahhane 1865'te Rusçuk'ta açılmış, sonra bu okullar İstanbul'da da açılmıştır. Daha sonra Kız Sanayi Mektebi adını alacak olan bu okullarda kızlara bazı zanaatlar ve el işleri öğretilmiştir.⁷¹ Bundan sonra, Tophane Nezareti tarafından Yedikule'de "dikimhane" niteliğinde bir kız sanayi mektebi kurulmuşsa da, sonradan Ticaret Nezareti'ne bağlanan okul, 1884 yılında kapanmıştır.⁷² Okulda beş erkek hoca ve bir de gayrimüslim kadın hoca görev yapmaktadır. Daha sonraki yıllarda Erkek ve Kız Sanayi Mektepleri Umum Müdürü Albay Hüsnü başkanlığında önce Sultan Ahmet'te yatılı ve gündüzlü, sonra da Süleymaniye'de sadece gündüzlü olarak Kız sanayi mektebi açılmıştır.⁷³ Bu okullar 1887 yılında Maarif Nezareti'ne bağlanmıştır.⁷⁴

⁶⁸ Kurt, a.g.e., s.117

⁶⁹ Kurnaz'a göre ise İslahhanenin açılışı 1894 yılıdır.

⁷⁰ Ergin, a.g.e., C.II., s.572; Kurnaz, a.g.e.,s.20

⁷¹ Yahya Akyüz, "Tanzimattan Cumhuriyete Okul Yöneticiliğinde Dönüşümler ve Kadınların Okul Yöneticiliği", **Tarih ve Toplum Dergisi**, No:207 (Mart 2001), s.20

⁷² Kurnaz, a.g.e., s.20

⁷³ Kurnaz, a.g.e.,s.20

⁷⁴ Kurt, a.g.e., s.104

I. Meşrutiyet ilan edildiği tarihte ülkede üç kız sanayi mektebi açılmıştı. Bunlar, İstanbul Aksaray'da Kız Sanayi Mektebi (1879), İstanbul Cağaloğlu'nda Kız Sanayi Mektebi (1882-1883), Üsküdar Kız Sanayi Mektebi (1878)'dir. Bunlardan Üsküdar ve Aksaray'daki yatısız, diğeri yatılı idi.⁷⁵ 1898 itibariyle ise Cağaloğlu Kız Sanayi Mektebi'nde 180, Aksaray Kız Sanayi Mektebi'nde 156 öğrenci vardı.⁷⁶

1884 yılında bu mektepler için düzenlenen nizamname ile bu mektebe dahili 75 ve harici 125 kız alınması kararlaştırılmıştır.⁷⁷ Kız sanayi mekteplerinin öğrenim süresi, 17 Mayıs 1884 tarihli nizamnameye göre, ibtidai sınıflarıyla birlikte beş yıldır. Okulda sabahları genel ilgiler, öğleden sonra el işleri ve müzik gibi dersler görülmekteydi. Kaynaklarda ders programlarıyla ilgili bilgi verilmemekle birlikte, hangi hocanın hangi derse girdiği belirtildiğinden okulda nakış, piyano modistre, dikiş, kanive, dival, resim gibi dersler okutulduğu anlaşılmaktadır. Bu mekteplerde birçok ders bir ile üç saat verilirken, el işi yedi sene boyunca her hafta on iki saattir. El işi dersleri temel odağı oluştursa da sanayi ile ilgili olmayan dersleri de gerektiriyordu. Diksiyon, Arapça ve Farsça dersleri son senelere bırakılan üç saatli derslerdi. Ayrıca son üç sene ikişer saat verilen etik ve yönetim dersleri bulunmaktaydı.⁷⁸

Aslında Kız Sanayi Mekteplerinde el işleri salt eğitimin odağını değil en önemli gelir kaynağını da oluşturmaya başlamıştı. 1887 de baş mefruşatçı Mösyö Liyon İstanbul'daki Kız sanayi mekteplerinin yatılı kısmına siparişte bulunmuştu. Bu kızların Yıldız sarayı dekorasyonu için 875 ipek püsküllü şerit ve 300 ipek püsküllü silk hazırlamaları gerekiyordu. Kız sanayi mekteplerine hammadde sağlayanlar da Ermeni tüccarlar idi.⁷⁹

İstanbul dışında da kız sanayi mektepleri açılmışsa da bunların pek nitelikli oldukları söylenemez. Sofya, İskodra, Bursa, Kastamonu, Sivas, Halep, Edirne, İzmir, Erzurum, Bosna, Trabzon, Diyarbakır, Bağdat, Selanik, Şam, Trablusgarb'ta

⁷⁵ Ergin, **a.g.e.**, C.II., s.573

⁷⁶ Elif Ekin Akşit, **Kızların Sessizliği Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s.93

⁷⁷ Ergin, **a.g.e.**, C.II., s.574

⁷⁸ Akşit, **a.g.e.**, s.95

⁷⁹ Akşit, **a.g.e.**, s.97

açılan ilkokul düzeyindeki Hamidiye Sanayi Mektebi ve İşkodra’da kimsesiz kızlar için açılan ıslahhane bu hususa örnek verilebilir.⁸⁰

Maarif Nezareti 1900 yılında kız sanayi mekteplerinin programlarını genişleterek genel bilgi derslerini artırmış, öğrenim süresini de yedi yıla çıkarmıştır. Nezaret 1913 yılından itibaren de idadilerden bir yıl fazla öğretim yapan okullar haline getirip, geliştirmeye çalışmıştır.⁸¹

Meşrutiyet döneminde vilayetlerde de kız sanayi mektepleri açıldıysa da, sonradan hepsi de kapanmış, İstanbul’da da ancak iki okul kalmıştır. Bunların dışında özel kız sanayi mektepleri de açılmıştır. Bunlardan birisi Osmanlı- Fransız Kız Sanayi Mektebi (1909)’dir. Okul Bayan Colette tarafından kurulmuştur. Himaye heyetinde Dâhiliye Nazırı Talat, Adliye Nazırı Necmeddin, Maliye Nazırı Cavid, Binbaşı Besim Ömer Paşa ve Hüseyin Cahit Bey vardır. Okul, kız çocuklarını iyi bir ev hanımı ve üretime katkısı olan bireyler olarak yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Okulda sabahdan Türkçe, Fransızca, kıraat, yazı, hesap, tarih ve coğrafya, öğleden sonra el işleri ve sağlık, tababet, eğitim dersleri verilmek isteniyordu.⁸²

Yine aynı yıl İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin himayesinde Bakırköy’de İnas İttihad-ı Osmanî Mektebi’nin açılmıştır. Bu okulun açılmasında Selanikli zenginlerin de büyük katkısı olmuştur. Okulda çocuk bahçesi, ibtidai, rüşdi ve idadi sınıfları bulunmaktadır. Okulun amacı milli terbiyeye sahip aklını iyi kullanan kişiler yetiştirmektir. Okulda dersten başka el işi, makine, dikiş, jimnastik, biçki, dantela, çamaşır gibi el hüneleri de gösterilmektedir. Dışarıdan başvuran hanımlara yönelik dersler de verilmektedir. Okul, ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin bütün Osmanlı kızlarına açıktı.⁸³

19. yüzyıl ortasına değin erkek çocukların kamusal eğitimini geriden takip eden kızların eğitimi, 1865 senesinde, kız sanayi mekteplerinin erkekler için kurulan sanayi mektepleriyle eş zamanlı tesisi ile bu geleneği bozar. Kızların ön plana çıktığı bu okullar bir yandan da o vakte kadar sarayda ve son bir-iki yüzyıldır kimi

⁸⁰ Kurt, a.g.e., s.107

⁸¹ Kurnaz, a.g.e., s.22

⁸² Kurt, a.g.e., s.108

⁸³ Kurnaz, a.g.e. s.22

seçkinlerin evlerinde hüküm süren – nakış ve müzik sınıfları gibi- eğitim biçimlerini örnek alıyorlardı. Kız sanayi mekteplerinden ve bu okullarla kısmen ortak ders planına sahip Kız rüştiyelerinden önce devletçe eğitilen kızlar, saraydaki cariyelerle sınırlıydı. Bu cariyeler sadece saray hizmetlerini görmekle kalmayıp, önemli devlet adamlarıyla evlenerek sarayda aldıkları eğitimi kendi evlerine, kendi cariyelerine de taşıdılar. Yani sarayın eğitim biçimleri sadece sarayda kalmıyor, seçkinlerin evlerinde de uygulanıyordu. Kız sanayi mektepleri ise, alt sınıftan Müslüman kızların yaygın eğitimine yönelik bir siyasi projesi olup, saraydaki eğitim biçimlerini kamusal alana taşımıştır.⁸⁴

Okulun bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktaydı. Ancak, ekonomik sıkıntı nedeniyle bu okulların yatılı kısmı Meşrutiyet döneminde kapatıldı. Diğer yandan ücret karşılığı hizmet veren özel kız sanayi mekteplerinin açılmasına izin verildi. Bu uygulama, İttihat ve Terakki'nin eğitim dâhil, hemen her alanda özel teşebbüse önem verdiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Böylece devletin yükü hafifletilmiş olacaktır. 1911 yılından itibaren yeterli yer olmadığı gerekçesiyle bu okulların yatılı kısımları kaldırılarak İstanbul Özel İdaresi'ne devredilmiştir. 1913'ten itibaren önce dört yıllık idadi ve bir yıllık öğretmen yardımcılığı sınıfı olan beş yıllık bir okul haline getirilmiştir. Sonradan ilk kısımları dokuz yıllık olmuş, ıslahı için Almanya'dan uzmanlar getirtilmiştir. İstanbul Vilayeti Genel Meclisi, 1920 yılında bütçe darlığı gerekçesiyle Özel İdare dışında bulunan bu okulları kaldırmaya karar vermiştir. Bunun üzerine Maarif Nezareti, İnas Sanayi Sultaniyesi adıyla ilkokula dayalı bir meslek okulu haline getirerek bu okulları bütçeye dahil etmiştir. Bunlardan kız okullarına kadınlık dersleri için öğretmen yetiştirmek amacıyla bazı meslek dersleri koyarak belli bir özellik kazandırmaya çalışmıştır. Bu uygulama 1927'ye kadar devam etmiştir. Bu tarihten itibaren Kız Sanat Enstitüleri olarak teşkilatlanan bu okullar, günümüzde Kız Meslek Liseleri olarak eğitim vermektedir.⁸⁵

⁸⁴ Akşit, a.g.e., s.73-75

⁸⁵ Akşit, a.g.e., s.22-23

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ KIZ EĞİTİMİ

Cumhuriyet dönemi eğitimi ve onun gelişim çizgisi, feodal ve teokratik Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküntüleri üzerinde yükselen yeni bir ulusun, yeni bir kültürün, yani cumhuriyet ideolojisinin oluşum sürecinin ve onun geleceğe özleminin; gelecekteki çağdaş dünyaya taşıyıcı nitelikteki ulusal devrimci kültür politikasının ürünüdür⁸⁶.

Cumhuriyet dönemi eğitim düşüncesinde eğitim, uluslaşmayı sağlamada başlıca araç olarak ele alınmıştır. Modernleşme, uluslaşmanın eğitim yoluyla gerçekleştirilmesinde takip edilecek temel süreçtir; bu sürecin sonunda Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması beklenmektedir.

Bu düşünce doğrultusunda cumhuriyetin ilk yıllarında genel bir eğitim seferberliği başlatılmış, 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bugünkü çağdaş örgün eğitimin esasları tespit edilmiş ve Milli Eğitimin temeli oluşturulmuştur. Bu yasa, Osmanlı dönemi eğitim sisteminde bulunan “mektep” ve “medrese” ikiliğini ortadan kaldırmış, bütün okulları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlamıştır. Yine bu yasa ile dinsel eğitimi idare eden “Evkaf ve Şeriyye” bakanlığı kaldırılmıştır. Şeriyye ve Evkaf vekâletinin bütçesinden medreselere ayrılan tüm kaynakların Milli Eğitim Bakanlığı'na aktarılması öngörülmüştür. Öğretim, devlet denetimi altında serbest bırakılmıştır⁸⁷. Cumhuriyet kurulduğunda nüfusun okuma yazma oranı yüzde 10 olduğundan bunu değiştirmek için çeşitli önlemler alınmıştır. 1928 yılında Latin harfleri kabul edilmiş, 1929'da da millet mektepleri kurulmuştur. Köylerde ise eğitim olanakları çok sınırlı idi. 1940'ların başında Köy Enstitüleri hem

⁸⁶ Gürsel Topşes, “*Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Gelişimi*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999 s.9

⁸⁷ Öztoprak, **a.g.e.**, s.59

kırsal alana eğitim götürmek hem de eğitim yoluyla köyü ekonomik ve toplumsal olarak amaçlarıyla kurulmuştur⁸⁸.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kız erkek tüm öğrencilere, Cumhuriyet rejiminin kavranılmasına ve benimsetilmesine yönelik eğitim politikası uygulanmıştır. Çağdaş eğitimin gereği olarak yaşamsallık, üretkenlik, öğrenci etkinliğine yönelik ilkelere önem verilmiş ve bunlar okul programlarına yerleştirilmiştir.

2.1. İlk ve Ortaöğretim

2.1.1. Okulöncesi Eğitim

Cumhuriyet kurulduğunda tüm ülkede seksen dolayında anaokulu vardı. 1927 yılında Anaokuluna öğretmen yetiştirmek için okul açılmış, beş-altı yıl öğretim yaptıktan sonra kapatılmıştır. 1930'lu yıllarda devlet, var gücünü ilköğretimi yaymaya verdiği için, anaokullarına el atamamıştır. 1940'lı yıllarda da anaokullarının bakanlık dışında kamu ve özel kuruluşlarca açılması gündeme gelmiş fakat 1950'li yıllarda bu konu hemen hemen unutulmuştur⁸⁹.

1961'de 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, okul öncesi eğitimini yeniden gündeme getirmiştir. İlköğretim Genel Müdürlüğü bir yandan anaokullarını açmayı sürdürürken bir yandan da ilkokullarda anasınıfları açmıştır. Öte yandan Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü de, Kız Enstitülerindeki öğrencilerin uygulama yapmaları için anaokulları açmıştır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu da okulöncesi eğitimin amaçlarına açıklık getirmiş, okulöncesi eğitim kuruluşları, bakanlık merkez örgütünde bulunan Okulöncesi Eğitimi genel müdürlüğüne bağlanmıştır⁹⁰.

Okul öncesi eğitim cumhuriyet döneminde 1980'lere kadar yavaş bir gelişme göstermiş ve bu da büyük kentlerde görülmüştür⁹¹.

⁸⁸ Gök, a.g.e., s.5

⁸⁹ İbrahim Ethem Başaran, " *Türkiye'de Eğitim Sisteminin Evrimi*", **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999 s.91

⁹⁰ Başaran, a.g.e., s.91

⁹¹ Yahya Akyüz, a.g.e., s.299

2.1.2. İlköğretim

İlköğretim birbirini takip eden üç ve iki yıllık iki devreye ayrılmıştır. Amaç, bilginin ilksel kavramlarını vermek ve onlara çevrelerine uymada yardımcı olmaktır⁹². Başbakanlık tarafından 1922 yılında ilk ve ortaokullara yönelik birer program hazırlanarak değerlendirilmelerin yapılması için eğitim çevrelerine gönderilmiştir.

Cumhuriyet'in kuruluş yılı olan 1923'te, öğrencilerin ilkokullardan başlayarak kız ve erkek okullarına ayrılmasına karşılık, 1926 yılına gelindiğinde ilköğretim ve üniversitede kız ve erkek öğrencilerin birlikte yetiştirilmesine dayanan bir eğitim sistemi gerçekleştirilmiştir⁹³.

1929 tarihli İlkmektepler Talimatnamesi, ilköğretimin kendine özgü amaçlarını göstermiştir:

“İlkmekteplerde terbiyenin ilk ve son maksadı çocukların milli hayata layıkıyla intibak etmeleridir... Terbiyede Türklük ve Türk vatani esas mihveri temsil etmelidir. Çocuklarda milli hislerin beslenmesi ve kuvvetlendirilmesi için her fırsattan istifade edilmelidir. Türk inkılabı ve inkılabın nimetleri, bu nimetlere ermek için yapılan büyük savaşlar onlara layıkıyla anlatılmalıdır. Cumhuriyet ve 23 Nisan Bayramları gibi büyük milli günlerde mektepte tertip olunacak müsamereler ve şenlikler, çocukların milli hassasiyetini artırmak için en iyi fırsatlar verir. Talebe bayağı sevmeli ve ona hürmet etmelidir. Bunun için her ilk mektepte haftanın ilk günü sabahleyin ve haftanın son günü öğleden sonra bayrak merasimi yapılmak lazımdır. Mektep binasının önünde muntazam bir bayrak sereni olmalıdır. Çocuklar milli bayrağı selamlamasını öğrenmelidirler.”⁹⁴

İlkokullarda amaç, kız ya da erkek fark etmeksizin, okul yoluyla öğrencinin sosyal yaşama uyum sağlamasını sağlayacak bir eğitimidir. Sosyal yaşamın sağlıklı gelişebilmesi için bir vatandaşın ideal davranışlar; ilkokul çağında öğrencide, sosyal

⁹² Bernard Caporal, **Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1982, s.253

⁹³ Mine Tan, **“Atatürkçü Düşünüş ve Karma Eğitim”**, Uluslararası Atatürk Konferansının Belgeleri, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1981, C.III, s.16

⁹⁴ Akyüz, **a.g.e.**, s.301

hayatın içinde öğretim yoluyla kazandırılmış alışkanlıklar haline getirilmeye çalışılmaktadır. Hareket noktası çocuğun ilgisi, gelişme özellikleri değil, ideal bir toplum için yetişkin bir vatandaşta olması beklenen alışkanlıklardır.

Kırsala bakıldığında ise 1930'lu ve 1940'lı yıllarda köylerde üç yıllık öğretmenli okullar açılmış, 1946 yılında köy ilkokullarının süresi de beş yıla çıkarılmıştır.⁹⁵

Cumhuriyet döneminde ilköğretimdeki sayısal gelişmeler aşağıdaki tabloda görülmektedir.⁹⁶

Öğretim yılı	Okul	Kız öğrenci	Erkek öğrenci
1923-1924	4.894	62.954	273.107
1930-1931	6.598	174.227	315.072
1940-1941	10.596	294.468	661.279
1950-1951	17428	599.711	1.016.915
1960-1961	24.398	1.066.475	1.800.026
1970-1971	38.234	2.120.754	2.892.654
1980-1981	45.507	2.566.934	3.086.135

Cumhuriyet döneminde, en çok ilköğretime önem verilmiştir. Çünkü ilköğretim Cumhuriyet inkılâplarını, laikliği topluma benimsetecek, özellikle geniş kırsal kitlelerin davranışlarını geliştirecek bir araç olarak görülmüştür. Fakat bütün çabalara rağmen, 1927'de yüzde 11 olan okul yazar oranı 1981 "okuma yazma seferberliği" öncesi yüzde 69 a yükselebilmiş ve 1982'de yüzde 72'ye çıkmıştır.⁹⁷

2.1.3. Ortaöğrenim

Cumhuriyet'in ilk yıllarında karma eğitim savunulmuş olmasına karşın, karma eğitim ancak ilkokul ve üniversite düzeylerinde gerçekleştirilmiş; ortaokul ve liselerde ayırım sürmüştür. Eşit eğitime önem verildiği ve kız okullarının sayısı sürekli arttığı halde, oranı çok düşük kalmaya devam etmiştir. 1923-1924 ders

⁹⁵ Başaran, a.g.e., s.105

⁹⁶ Akyüz, a.g.e., s.304

⁹⁷ Akyüz, a.g.e., s.303

yılında 72 erkek ortaokulu vardı, hiç kız okulu yoktu. Bir sonraki ders yılında erkek okullarının sayısı 56'ya inmiş, kızlar için ise 8 ortaokul açılmıştı. 1925- 1926 ders yılında bu rakamlar erkekler için 54, kızlar için 15 ortaokul olarak değişmiştir. 1926 yılında yatisız ortaokullarda karma eğitim uygulamasına karar verilmiş, böylece 1927- 1928 öğretim yılı başında ortaokullarda karma eğitime geçilmiştir. 34 erkek ve 12 kız ortaokulu yanı sıra 23 ortaokulda karma öğretim gerçekleştirilmiştir. 1935-1936 ders yılına gelindiğinde mevcut 100 orta okuldan 85 i karma olmuştur⁹⁸.

Ortaokul: İlkokulu bitiren kız ve erkek öğrenciler üç yıllık bir eğitim sonunda ortaokul diploması edinirlerdi. 1930 yılından önce ortaokul, ilkokulun bir devamı sayılıyor, hem de liseye giriş için eğitim veren kurum olarak kabul ediliyordu. Bu tarihten itibaren ortaokullara öğrencileri liseye hazırlanmakla birlikte mesleki ve teknik liselere hazırlama görevi de verilmiştir.⁹⁹

Genç cumhuriyetin eğitimcileri, kız öğrencileri bir yandan yükseköğretime ve hayatın her alanına ilişkin mesleklere yöneltirken, diğer yandan da büyük bir kısmının bu hedefe ulaşamayacağı biliniyordu. Bu nedenle özellikle “ Aile Bilgisi” dersleriyle “ bilinçli ev kadını” yaratma amacı güdüldü. Bu derslerde, sağlık bilgisi, ev temizliği ve çamaşırların düzeni, sofraya düzeni ve yemek adabı, ziyaretler ve kabuller, çocuk ve hasta bakımı ile ucuz ev ekonomisi konuları kız çocuklarına öğretiliyordu. Dikiş nakış gibi konularda ailenin basit gereksinimlerinin giderilmesine yönelik becerikli genç kızlar ve ev kadınları yetiştirmek, bu derslerin başlıca hedefleri arasındaydı.¹⁰⁰çünkü kızların büyük çoğunluğu yüksek öğrenime devam edemeyecekler ve ev kadını olacaklardır. Bu nedenle bu büyük çoğunluğa yönelik politikaların da geliştirilmesi gerekiyordu. Bu politikaya uygun olarak bilgili, ev idaresinden sorumlu, yurda yararlı, Cumhuriyet ideolojisi benimsemiş çocuklar yetiştirebilecek düzeyde ev kadını yetiştirebilmektir.

Lise: Türk liseleri, Fransız modeli esas alınarak örgütlenen Galatasaray Lisesi'nin kopyası olan Osmanlı Sultanileri'nin devamı sayılabilir. Amaç, öğrencilere ortak genel kültür vererek onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, ilgi

⁹⁸ Tan, a.g.e., s.17

⁹⁹ Öztoprak, a.g.e., s.71

¹⁰⁰ Öztoprak, a.g.e.,s.71-72

ve yetenekleri ölçüsünde çeşitli programlarla onları yükseköğretime veya hem mesleğe hem de hayata hazırlamaktır.

Liselerin ders programları Atatürk döneminden itibaren değişiklik göstermiştir. 1930 yılında kız ve erkek öğrencilere askerlik dersleri tüm liselerde okutulmuştur. 1949 yılında lise öğrenim süresi üç yıldan dört yıla çıkarılmıştır. Ders programlarında pratik çalışmaya ve seminerlere önem verilmiş ayrıca sanat, sanat tarihi ve müzik derslerine geniş yer verilmiştir. 1954 yılında öğrenim süresi yeniden üç yıla indirilmiştir.

Okullaşma oranı en yüksek düzeye Atatürk döneminde ulaşmış, fakat ilk ve ortaokulların tersine, bu dönemde, erkeklerin okullaşması kızlara oranla daha güçlü olmuştur.

2.2. Mesleki Eğitim

Türkiye’de mesleki ve teknik öğretimin, bir öğretim kurumu olarak ortaya konuluşu ve gelişimi, iki büyük olgunun etkisine bağlı kalmıştır: XVIII. Yüzyılın hızlı sanayileşme hareketi ve 1923 ile başlayan Cumhuriyet dönemine hâkim olan inkılâpçılık hareketidir.¹⁰¹

Cumhuriyetten önce birçok meslek okulu kurulmuşsa da, mesleki eğitim devletin eğitim politikası arasında yer almamış ve meslek eğitimi yerel gruplar tarafından kurularak yönlendirilmiştir. Bu nedenle mesleki eğitimin gelişmesi belli bir düzeyi geçmemiştir.

Cumhuriyetin kuruluşuyla beraber devlet, mesleki ve teknik eğitimin durumu ile ilgilenmeye başlamıştır. Birinci dünya ve Bağımsızlık savaşlarında teknik bilgi ve beceriye sahip eleman eksikliğinin meydana çıkardığı sorunlar, ekonomik ve sosyal gelişme için bireylerde yeni yeterliliklerin geliştirilmesi zorunluluğu ve genel olarak

¹⁰¹ Kemal Turan, **Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel**, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1992, s.15

becerili işçi düzeyinde nüfus aktarması sonucu meydana gelen boşluğu doldurmak ihtiyacı, meslek eğitimi üzerine dikkatleri toplamıştır.¹⁰²

Mustafa Kemal 1 Mart 1922’de, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin birinci dönem üçüncü toplantı yılını açarken eğitimle ilgili olarak görüşlerini şöyle açıklamıştır:

*“Bir taraftan bilgisizliği gidermeye uğraşırken, diğer taraftan da yurt çocuklarını sosyal ve ekonomik alanlarda etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan temel bilgileri uygulamalı bir şekilde öğretme yöntemi Milli eğitimimizin ana kuralı olmalıdır.”*¹⁰³

Ülkedeki üretimin niteliği bu alandaki çabaları sınırlıyordu. Var olan az sayıdaki kuruluş, özellikle de erkek teknik okulları, yetimlerin, öksüzlerin, çok fakir aile çocuklarının devam ettiği okullardı. Teknik öğretim konusunda Cumhuriyet döneminin ilk önemli kararı, 1927 yılında çıkarılan bir yasayla sanat okullarının yönetiminin il özel idarelerinden alınarak Maarif Vekâleti’ne verilmesidir.¹⁰⁴ Aynı yıl kabul edilen kanuna uygun olarak hazırlanan ve 29 Mayıs 1927’de yürürlüğe giren yönetmelik hükümlerine göre, milli eğitim bakanlığının meslek okulları için, öğretmen yetiştirmek üzere Avrupa’ya öğrenci göndereceği ve meslek okulu açacağı belirtiliyordu. Gönderilecek öğrencilerde aranılan nitelikler ve hangi alanlarda öğretmen yetiştirilmek istendiği hakkında bir fikir vermek üzere Talim ve Terbiye Kurulunun 27.6.1928 gün ve 37 sayılı kararı şöyledir:

*“ Memleketimizin iktisaden muhtaç bulunduğu küçük sanayi tanzim ve ıslah etmek maksadıyla teşkil olunacak meslek mektep ve kurslarına muallim yetiştirmek üzere 12 kız, 22 erkek talebenin aşağıda gösterilen şartlara göre Avrupa’ya seçme imtihanı ile gönderilmeleri kararlaştırıldı.”*¹⁰⁵

¹⁰² Hıfzı Doğan, “ Mesleki ve Teknik Eğitim ”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, MEB Yayınları, İstanbul,1983, s.359

¹⁰³ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, C.III Ankara 1989, s.246

¹⁰⁴ İlhan Tekeli, “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, C.3, s.664

¹⁰⁵ Cevat Alkan, vd., **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**, Alkım Yayınları, Ankara, 1996, s.370

Öğrenim için gönderilecek kollarla her mesleğe giderecek kız öğrencinin sayısı ve hangi okul mezunları arasında seçileceği şu şekilde düzenlenmiştir.

<u>Kız öğrencilerde aranan nitelikler</u>	<u>Hangi alanda yetiştirilecekleri</u>
Kız sanat okulu veya öğretmen okulu mezunlarından	2 Moda (şapkacılık)
Kız sanat okulu veya öğretmen okulu mezunlarından	2 Çamaşır
Kız sanat okulu veya öğretmen okulu mezunlarından	2 Broderi (Nakış)
Kız sanat okulu veya öğretmen okulu mezunlarından	2 Terzilik
Kız öğretmen okulu mezunlarından	4 Ev yönetimi

Milli Eğitim Bakanlığı 1927 ve 1938 yılları arasında çeşitli Avrupa ülkelerine öğretmen yetiştirmek üzere, öğrenci göndermeye devam etmiştir. Bu tarihler arasında 133 öğrencinin yurt dışına gönderilmiştir.¹⁰⁶

Mesleki okullardaki öğretmen ihtiyacını karşılamak ve hizmet içi eğitim yoluyla okullardaki öğretmenleri yetiştirmek ve meslek eğitiminin yönlendirilmesine katkıda bulunmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinden, 1927-1938 yılları arasında, 65 uzman Türkiye'ye getirilmiştir. Avrupa'dan getirilen uzmanların mesleklere göre dağılımı şöyledir;¹⁰⁷

¹⁰⁶ Doğan, a.g.e., s.370

¹⁰⁷ Doğan, a.g.e., s.372

<u>Alan</u>	<u>Sayı</u>
Moda	6
Biçki-dikiş	4
Ev yönetimi- yemek	3
Güzel sanatlar	3
Mesleki resim	2
Yabancı Dil	1
Sıhhi Tesisat	2
Erkek Terziliği	1
Ticaret	1
Ağaç İşleri	10
Demircilik	5
Tesviyecilik	7
Elektrikçilik	2
Dökümcülük	2
Yapı	10
Mimarlık	2
Yöneticilik	4

Türkiye'nin sanayi planları yaparak devlet eliyle sanayileşmeye önem vermesi üzerine teknik öğretim ilk kez ciddi olarak gündeme gelmiştir. 1934 yılında sanat okullarına döner sermaye kurarak piyasaya iş yapma olanağı sağlanmıştır. 1935 yılı teknik öğretimde bir dönüm noktası olmuştur. O tarihe kadar illerce karşılanan sanat okullarının masrafları, Bakanlık bütçesinden karşılanmaya başlanmıştır. Türkiye'nin

sanayileşmesi paralelinde uygulanacak teknik eğitim programını hazırlamak için de bir komisyon kurulmuştur.¹⁰⁸

Maarif Vekâleti'nin Dr. Kühne, Prof. Omer Buyse, Dr. Yung gibi uzmanları getirterek incelemeler yaptırması, doğrudan mesleki ve teknik öğretimle ilgiliydi. Her meslek alanında uzmanlar yetiştirilmek için de yurt dışına öğrenciler ve öğretmenler gönderildi. Okullarda kurslar açıldı. Kız meslek okulları için ilk meslek muallim mektebi 1934'te Ankara'da İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nde faaliyete geçti. Kız Meslek Muallim Mektebinin üç yıllık bölümünden mezun olanlar, kız teknik öğretim kurumlarına, iki yıllık bölüm mezunları da ortaokullara (biçki-dikiş öğretmeni) atanmaktaydılar.¹⁰⁹

Cumhuriyetten önce açılmış olan kız sanat mektepleri, cumhuriyetin başlangıç yıllarından itibaren değişime uğramıştır. Bu bağlamda ilk olarak, 1927-1928 öğretim yılında ilkokula dayalı beş yıl süreli kız enstitüleri açılmıştır.¹¹⁰

2.2.1. Kız Enstitüleri

Toplumsal değişim ve dönüşümler yaşanan dönemlerde, eğitimin yeni kurulmak istenen toplumu şekillendirmedeki rolü o toplumda gündemin başında yer alır. Türkiye'de de Cumhuriyet kurulduktan sonra böyle bir eğitim süreci yaşanmıştır. Ulus-devlet kurma sürecinde, yeni toplumu yaratmak için sosyal, ekonomik, politik ve kültürel dönüşümler yapılmış; bu dönüşümler, geleneksel İslami değerlere göre düzenlenen bir toplum ve kültürden modern bir topluma geçişi hedeflemiştir.¹¹¹

Kadınlar açısından da bu dönüşümlerin ve eğitim reformlarının anlamı, kadınların da modern toplumda birey olarak kamusal alanda yer almaları ve sosyal statü kazanmalarındır.

¹⁰⁸ İlhan Tekeli, **a.g.e.**, s.664

¹⁰⁹ Necdet Sakaoğlu, **a.g.e.**,s.75

¹¹⁰ “Kız Çocuklarının Mesleki Eğitime ve İsdihdama Yönelimleri”, **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü**, Ankara, 2000, s.16

¹¹¹ Fatma Gök, “Kız Enstitüleri: Ev Kadını Yetiştiren Asli Bir Müessesese”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.241

Atatürk bu amaçla 24 Ağustos 1924 günlü konuşmasında:

*“Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil becerilerindeki talim ve terbiyelerinin ameli olması mühimdir. Memleket evladı her tahsil derecesinde, iktisadi hayatta amil, müessir ve muvaffak olacak surette techiz olunmalıdır.”*¹¹² diyerek, İzmir konuşmasında da: *“Binaenaleyh bizim hey’et-i içtimaiyyemiz için ilim ve fen lazımsa bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın iktisap etmeleri lazımdır.”*¹¹³ diyerek, kadınların da bilim ve kamuda yer alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Cumhuriyet Türkiye’sinde kadınlara yönelik eğitim politikalarının farklı bir boyutunu kız enstitülerinde görebilmekteyiz. Kız enstitüleri cumhuriyetin tanımlayıcı kurumlarından biridir. 1927’de Türkiye’ye Batılı eğitim uzmanları davet edildi ve 1928-1929’da, Dewey raporunun tavsiyesi üzerine, Maarif Vekaleti’ne bağlı kız enstitüleri kuruldu. Kız ve erkek çocukların birbirinden ayrılmadıkları, her çocuğa verilen temel eğitim cumhuriyet milliyetçiliğinin merkezi haline gelmiş olmasına rağmen, kız enstitüleri orta sınıf ailelerin kızları için “iyi eğitim” paradigması haline geldi.¹¹⁴ Fakat kız enstitüleri, Türk eğitim tarihinde yeri olan diğer enstitüler kadar ilgi görmemiş kurumlardır.

1927-1928 den itibaren Adana, İstanbul Kadıköy’de, Ankara’da (İsmet Paşa), Bursa’da, İzmir’de, Trabzon’da, Elazığ’da, Manisa’da ve Edirne’de birer kız enstitüsü açılmıştır. 1928’de kız enstitülerinin sayısı üç iken, 1939 yılında kız enstitülerinin sayısı on bir olmuştur.¹¹⁵

Ankara’nın daha çok batı grubuna dahil olduğu kabaca iki bölgede konumlanan bu enstitüler arasında derin farklar vardı. Bu coğrafi farklar, gündüz ve akşam okullarının devam eden öğrencilerin sınıf farklarıyla daha da derinleşiyordu. Gündüz okullarının ders programı matematik, fizik, tarih, coğrafya gibi temel derslerden müteşekkildi. Doğudaki enstitülerde yoğun dil- Türkçe - dersleri bu

¹¹² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1952, s.230

¹¹³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s. 86

¹¹⁴ Sibel Bozdağ, **Modernizm ve Ulusun İnşası**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s.102

¹¹⁵ **Maarif Vekilliği Dergisi**, Şubat 1939, s. 21-22, s.47

programa ekleniyor; dikiş-nakış, şapka yapımı, moda dersleri, gündüzlüler için de olmasına rağmen, akşam okulları için temel eğitim programını oluşturuyordu.¹¹⁶ Farklılıklara rağmen, ‘ilmi’ bir ev hanımı eğitimini farklı versiyonlarıyla merkezi prensip olarak öne çıkmıştır..¹¹⁷

Kız enstitülerinde dersler genel kültür dersleri ve meslek dersleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel kültür derslerinin programı ortaokul programlarının, aynı olmakla beraber, zamanla enstitü programlarında değişiklikler olmuştur.¹¹⁸ 1932-1933 yılına ait Kız enstitülerinde haftalık ders programı tablosu şöyledir:

¹¹⁶ Sıdıka Avar, **Dağ Çiçeklerim**, Öğretmen Yayınları, Ankara, 1986, s.43-48

¹¹⁷ Akşit, **a.g.e.**, s.146-147

¹¹⁸ Gök, **a.g.e.**, s.244

Genel Dersler	Sınıf 1	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5
Türkçe	X	X	X	X	X
Yurt Bilgisi				X	
Coğrafya	X	X	X		X
Tarih	X	X	X		X
Hayvanat-nebatat	X				
Riyaziye	X	X	X	X	X
Fizik		X	X		
Kimya		X	X		
Fizyoloji		X	X		
Fransızca	X	X	X	X	X
Beden Terbiyesi	X	X	X	X	
Musiki	X	X	X	X	
Mesleki Pratik Dersler	Sınıf 1	Sınıf 2	Sınıf 3	Sınıf 4	Sınıf 5
Bıçkı-Dikiş		X	X	X	X
Moda		X	X	X	X
Terziyet	X				
Beyaz İşler	X	X	X		X
Renkli İşleme	X	X	X	X	
Nakış					X
Tamir	X	X	X	X	
Ütü-Kola	X	X	X	X	
Yemek Pişirme	X	X	X	X	
Çocuk Bakımı				X	X
Ev İdaresi					X
Şapkacılık					X
Hıfzısıhha				X	
Teknoloji			X		

Derslerin amaçları 1947 yılı Ders Dağıtma Yönetmeliği'ne göre şöyle sıralanmıştır¹¹⁹.

Resim dersleri: Öğrenciye renklerin harmonisi hakkında bilgi vermek. Nakış, çamaşır, süslü ev eşyaları ve çiçek dersleri için gereken süsleri resimlemeyi öğrenmek, şekiller icat etmek.

Şapka dersi: Elbise ve şapka hatlarının güzelliğini, ölçütler arasındaki orantıyı görebilmek, çizebilmek.

Yapma çiçek dersi: Ev kadınına, evini ve giyim eşyasını süslemek için gerekli çiçekleri yapmayı öğretmek.

Hijyen dersi: Ev kadını olarak yetişecek kızlarımıza kendilerinin ve etraflarındaki insanların sağlıklarını koruma yollarını öğretmek.

Çocuk bakımı ve eğitimi dersi: İlerde aile kuracak kızlara annelik görev ve sorumluluklarını öğretmek. İyi anne olma ülküsünü vermek. Çocuk bakımı ve eğitimi sonunda gerekli bilgileri kazandırmak.

Moda: Öğrencilere; kendilerine, yakınlarına ve ileride çocuklarına gerekecek şapka ve kıyafetleri çabuk bir şekilde yapmayı öğretmek, her ev kadını için gerek ev gerek kendisi için birçok lüzumlu eşyanın kısa zamanda, masrafsız bir şekilde yapılma tarzlarını öğretmek.

Ev idaresi: Yarının ev kadınına, ailesinin sağlığını korumak, parasını tutumlu, idareli kullanma usullerini öğretmek, ailesine genlik ve mutluluk sağlamak için lüzumlu olan bilgiyi ve mahareti vermek.

Müzik: Müziği sevdirmek, sesi ve kulağı eğitmek, Türk kadınına aile ocağında, çocuk eğitiminde, müziğin ve milli folklorun rolünü, önem ve değerini idrak edebilecek seviyeye yükseltmek.

¹¹⁹ Ders Dağıtma Cetveli Yönetmeliği, MEB, 1947

Beden eğitimi: Sağlam, kuvvetli, çevik, disiplin ve düzensiz, cesur, karakterli, yurduna bağlı öğrenciler yetiştirmek.

Yurt bilgisi: Türk topluluğunda her yönden erkekle eşit bir varlık olan Türk kadınına vatan, millet ve devlet şuurunu kazandırmak; aileye, vatana, millete, devlete karşı ödevlerini göstermek.

Enstitü kızları on bir, on iki yaşından daha küçük değillerdi. Akşam okullarına daha büyük yaşta kız ve kadınlar devam etse de, gündüzlülerin yaşları da genellikle on yediyi bulmuyordu. Doğudaki kız enstitüleri dışında, enstitülere sadece ilkököl mezunları kabul ediliyor ve enstitünün öğretmen yetiştiren yüksek kısmı sadece Ankara’da bulunuyordu.¹²⁰ 1935- 1936 öğretim yılında, kız enstitülerine ortaokul mezunu öğrencilerin alınması kararlaştırılarak öğrenim süresi iki yıl olan “özel bölüm” açılmış,¹²¹ ortaokul mezunları genel kültür derslerini almak zorunda değildi. Sadece teknik derslere devam ediyorlardı.¹²²

Kız enstitüleri, 1943-1944 öğretim yılına kadar ilkökula dayalı 5 yıllık okullardı. 1943-1944 öğretim yılından itibaren bu okullar ilk üç yılı birinci devre “kız sanat okulu” son iki yılı ikinci devre “kız sanat enstitüsü” olmak üzere iki bölüme ayırdı. Öğrenci üçüncü sınıfta, biçki-dikiş veya moda sanat şubelerinden birini seçerdi.. Kız sanat ortaokulları, 1959-1960 öğretim yılına kadar, kız sanat enstitülerin üç yıllık birinci devresi durumunda ve meslek öğrenimi veren okullar olarak süre gelmiştir.¹²³

Adana İsmet İnönü, Ankara İsmet Paşa, İstanbul Selçuk, Bursa Necatibey, İzmir Cumhuriyet Kız Enstitülerinin birer sipariş atölyesi vardır. Mütedavil sermaye ile işleyen bu atölyelerde okulun son sınıf öğrencileri çalışırdı. Bundan başka Kız enstitüleri ile Akşam kız sanat okulları mezunlarından daha yüksek bir tahsil görmek isteyip, yalnız teknik bilgi ve ameli melekelerini çoğaltmak isteyenler için bazı

¹²⁰ Akşit, **a.g.e.**, s.156

¹²¹ Ergin, **a.g.e.**, C.V, s.2106

¹²² Akşit, **a.g.e.**, C.I, s.156

¹²³ Akşit, **a.g.e.**, C.V,s.2106-2107

okullarda “ilerletme atölyesi” de ihdas edilmiştir. Bu ilerletme atölyelerine devam edenlere üç yıl ameli ders gösterilmekte ve bunun sonunda sertifika verilmektedir.¹²⁴

Kız Enstitüleri, modern Türkiye devletinin, yeni kadın kimliğinin oluşmasında ve yeni toplumun meşruluğunun sağlanması ve desteklenmesinde çok kritik rol oynamış eğitim kurumlarıdır.¹²⁵

Bu okulların, yeni Batıcı bir devletin kurumsallaşmasında; modernleşme amaç alınarak, teokratik bir toplum yapısından laik, Batılı bir toplum yapısına geçişte çok önemli toplumsal ve ideolojik işlevleri olduğu çoğunlukla gözden kaçmıştır.¹²⁶

Kız enstitülerinin amacı; kızların kadın sanatlarında hayatlarını kazanabilecek şekilde yetiştirmek, aile hayatında becerikli, bilgili birer ev kadını olarak hazırlamaktır.¹²⁷ Bu ev kadını; evini temiz, sağlıklı, düzenli tutarak hem örnek bir aile ortamı yaratacaktır, hem de mutlu bir yuvada yetişecek çocuklar aracılığıyla ülkenin sosyal kalkınmasına katkıda bulunacaktır. Bir yandan kadınlara seçme, seçilme hakkı, yüksek öğrenim ve bilim yapma hakkı tanınır ve bu yollar açılırken, yani kadının kamusal hayata girmeleri sağlanırken; kadınların (tüm dünyada) esas işlevleri olarak görülen evdeki görevleri de bu okullar aracılığıyla düzenlenmektedir.¹²⁸ 1947 yılı Talim ve Terbiye Kurulu kararında enstitünün amacını; “ kızlarımıza evlerini sağlık, düzen, ekonomi ve zevk kurallarına uygun olarak çekip çevirme yollarını gösteren teorik ve pratik bilgileri vererek ilerde neşeli mesut bir yuva kurmalarını sağlamak ve dolayısıyla onları memleketin kalınmasına yardımcı hale getirmektir.”¹²⁹ diyerek tanımlanmıştır. Yüzyıllardır geri kalmış, çağdaş yaşamı tanımayan Türk kadınına Batılı yaşam biçimi tanıtılmakta, benimsetilmektedir. Böylece toplumsal yaşamın çekirdeği olan aile modernleşmiş olacaktır. Birbirine zıt gibi duran bu iki politika, Batı’daki kadınların da esas olarak

¹²⁴ Akşit, a.g.e., C.V, s. 2107

¹²⁵ Gök, a.g.e., C.I, s.242

¹²⁶ Gök, a.g.e., C.I, s.242

¹²⁷ Ergin, a.g.e., C.V, s.2106

¹²⁸ Jürgen Habermas, **Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 255-256

¹²⁹ Gök, a.g.e., s.244

anne ve ev kadını olarak tanımlandığı düşünülürse, Batılı sistemi oturtma açısından oldukça tutarlıdır.¹³⁰

Kız enstitüleri, devletin, Ziya Gökalp'ın fikirleri çizgisinde, Batı medeniyeti ve milli kimliği bir araya getirme ve bu bileşime toplumsal zemin oluşturma girişiminin vücut bulmuş haliydi. Yani kız enstitüleri batı medeniyetini yayacak ama bu esnada belirgin bir Türk kimliği oluşturup koruyacaktı.¹³¹

1940'a gelindiğinde İstanbul'dan Diyarbakır'a 32 şehirde 35 kız enstitüsü, Türk kadınlarını hem "ulusal kültür"e uygun hem de ev işlerini yapmada "bilimsel" yöntemlere göre eğitmektedir. Bu şehir merkezli okulları tanımlayıcı olarak da 59 kasabada amacı yetişkin kadınlarımıza ileri bir ev ve cemiyet hayatının metotlarını, bilgilerini öğretmek olan 65 tane Akşam Kız sanat okulu açılmıştı¹³².

2.2.2. Akşam Kız Sanat Okulları

Bu okullar, mesleki bir eğitim görmemiş kadın ve genç kızlara uygulamalı olarak ev ve kadın bilgileri vermekle beraber bunlardan kadın sanatlarından biri ile hayatını kazanmak mecburiyetinde kadınları kısa zamanda iş ve kazanç hayatına hazırlamayı amaçlamıştır.¹³³

Akşam kız sanat okulları, okul çağını geride bırakmış ya da çeşitli nedenlerle mesleksi ve teknik okullara devam edemeyen genç kızlara olduğu gibi, evli kadınlara da açıktı. İlkokulu bitirmiş olmak, ilke olarak bu okullara girişte aranan koşullardan biriydi.¹³⁴

Akşam kız sanat okullarında öğretim, devam edenleri ihtiyaçlarına, uygun zamanlarının durumuna göre çeşitli kadın sanatlarına giren konular dâhilinde üç şubede yapılmıştır:

¹³⁰ Gök, a.g.e., s.242

¹³¹ Akşit, a.g.e., s. 143

¹³² Yael Navaro-Yaşın, "Evde Taylorizm": Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Ev işinin Rasyonelleşmesi (1923-40)", **Toplum ve Bilim Dergisi**, No: 84 (Bahar 2000), s. 57

¹³³ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112

¹³⁴ Caporal, a.g.e., s.327

1- “A” Şubesi:

Bu şube, haftalık ders saatlerinin fazlalığı ve çeşitliliği itibariyle, başka bir işte çalışmayan ve günde 4-5 saatini okulda geçirecek kadar zamanı olmayanların, dolayısıyla daha ziyade ilköğrenimi devamı kısa bir mesleki öğrenim ile hayata atılmak isteyen genç kızların ve ev kadınlara uygundur. Bu şube biri biçki-dikiş, diğeri moda olmak üzere iki bölüme ayrılır. Bu iki bölümden herhangi birini seçenler, seçtikleri kısımda haftada 27 saat derse devama mecbur olmuştur.¹³⁵

2- “B” Şubesi:

Zamanları “A” şubesine uymayan kadınlara uygun olan bu şubenin, biçki-dikiş ve moda kısımları vardır. Bunlardan birini seçen öğrenciler, bu bölümdeki bütün dersleri de beraber görmeye mecburdur. Haftada 19 saat ders gösterilen bu şubenin “A” şubesinden farkı, bazı derslerin gösterilmemesi nedeniyle haftalık ders saatlerinin azaltılmış olmasından ibarettir.¹³⁶

“A” ve “B” şubelerine devam eden talebeden en az ortaokul mezunu olanlar; Türkçe, Aritmetik, Fransızca derslerine devam zorunluluğu olmamıştır.¹³⁷

3- “C” Şubesi:

Bu şube, “A” ve “B” şubelerinde gösterilen bütün dersleri almak ihtiyacında olmayan ve ancak istediği bir veya birkaç dersi görmek isteyen ev kadınlarının yahut fabrikalarda, bankalarda, ticarethanelerde ve devlet dairelerinde çalışmakta olmalarından dolayı fazla zaman bulunmayanların devamına müsaittir. Bu şubedeki her ders, haftada en çok 6 saat olmak üzere, birer kurstan oluşmuştur. Öğrenci bu kurslardan bir veya birkaçını seçmekte serbesttir.¹³⁸

Yalnız bir yıl süreli olan Akşam kız sanat okulları 1932 yılında başlamıştır. Bu süre 1964 yılında iki yıla çıkarılmış, program da yaşam gereksinimlerine göre

¹³⁵ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112

¹³⁶ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112

¹³⁷ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112

¹³⁸ Ergin, a.g.e., C.V, s.2112

yeniden düzenlenmiştir. Öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ilköğretim düzeyinde olduğu görülmekle birlikte, bu derslerin lise ve üniversite mezunlarınca da izlenmiştir. Bu dersleri izleyenlerin sayısı sürekli olarak artış göstermiş fakat büyük oranlara ulaşamamıştır.¹³⁹

2.2.3. Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri

II. Dünya Savaşı yıllarında, dönemin zaruri ihtiyaçlarının karşılanması ve harp sanayinin teknik eleman ihtiyacı dolayısıyla teknik okulların arttırılması yoluna gidildi. Bu amaçla önce 22.09. 1941 tarih ve 4113 sayılı kanunla Meslek ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı kuruldu. 1942–1943 öğretim yılında erkek sanat okulları erkek sanat enstitüleri haline getirilmiş, 1945–1946 öğretim yılında da ilk kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü açılmıştır.¹⁴⁰

İlk Olgunlaşma Enstitüsü 1946–1947 yılında 149 öğrencisiyle İstanbul'da açılmıştır.¹⁴¹ Kuruluş aşamasını Refia Övüç şöyle anlatmıştır:

*"Birçok enstitü kurmuş bir öğretim üyesiyim. 1942'den başlayarak; Nişantaşı Kız Enstitüsü, Beyoğlu Akşam Sanat Okulu ve diğerleri. Olgunlaşma Enstitüsü düşüncesi kafamda, Nişantaşı Kız Enstitüsü'nden mezun olan ama ne yapacaklarını bilemeyen otuz genç kızımızın durumu nedeniyle şekillendi. Ne yapacaktı bu otuz genç kız! Bir bölümü meslek öğretmeni olacaktı. Ama ya diğerleri?... Bunun üzerine Kız Teknik Öğretim Müdürlüğüne bu konuları anlatan bir rapor sunduk. Bir atölye kurulması gereğinden bahsettik. Tesadüf tam o sıralarda varlık vergisinden dolayı Beyoğlu'nda bir bina satışa çıkarılmıştı. Beyoğlu'nda gezip yer arıyorduk. Bütün arkadaşlar bu enstitüyü açmayı kafamıza koymuştuk. "*¹⁴²

Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü, kız enstitülerini veya kadın meslek okullarını (akşam kız sanat okulları) bitiren öğrencilerin mesleki becerilik, bilgi, görgü ve zevklerini artırmak; onlarda teşebbüs kabiliyeti ve kazanç fikrini geliştirmek ve meslekleriyle hayatlarını kazanabilecek şekilde yetiştirmelerini

¹³⁹ Caporal, a.g.e., s.327

¹⁴⁰ Turan, a.g.e., s. 35

¹⁴¹ **Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri**, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964, s.4

¹⁴² Tülay Bilginer, "43 Nakışlı yıl" **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 1988

sağlamak amacıyla açılmış yaygın eğitim kurumlarıdır¹⁴³. Olgunlaşma ismini de “meslekte olgunlaşma” anlamında düşünülerek bu kurumlara verilmiştir. Bir atölyede nasıl çalışılır, müşteri nasıl kabul edilir, sipariş nasıl alınır, model nasıl uygulanır... Bunların pratiğini göstermek amaçlanmıştır.¹⁴⁴ Refia Övüç anlatımında Olgunlaşma enstitüsüne olan ihtiyacı şu sözlerle dile getirmiştir.:

“ 1942 yılında kurduğum Nişantaşı Kız Enstitüsü’nde, okul idaresi olarak, mezun olacak kızlarımızın geleceğini düşünmemiz gerekiyordu. Kimisi, Ankara’da yeni açılan İsmet Paşa Kız Enstitüsü sınavına girip, meslek öğretmeni olmayı düşünüyordu. Peki ya diğerleri? Ya ev kızı olacaklar, ya da mezun oldukları alanlarda bir iş bulup çalışacaklardı. Oysa enstitü bitiren kızların seçecekleri meslek üzerine atölyelerde staj yapmaları gerekiyordu. O yıllar, dikiş, nakış, çamaşır, çiçek gibi meslekler tamamen yabancıların elindeydi. Kızların istikbali tıkalıydı kısacası.”¹⁴⁵

İlk Olgunlaşma Enstitüsü İstanbul’da kurulduğu yıllarda İstanbul’un moda piyasasının kayıtsız şartsız hâkimleri Rum ve Ermenilerdi, Paris ve Londra’dan esen moda rüzgârı, şehrin özellikle Pera civarındaki Avrupai bölgesine yerleşmiş olan yabancı asıllı terziler ve Avrupa ile güçlü bağları bulunan Osmanlı azınlıklarına mensup terziler kanalıyla İstanbul’a ulaştığından, Türk hanımlar da “ecnebi” yani azınlık mensubu terzileri tercih etmekteydi. İstanbul’da çalışan kadın terzilerin tamamı Hıristiyan veya Musevi kökenli bu “Frenk Terzileri”nden oluşmaktaydı.¹⁴⁶

Dönemin teknik öğretim müsteşarı Rüştü Uzel gayri Müslimlerin hâkim olduğu Beyoğlu’na Olgunlaşma enstitüsünün açılması fikrine temkinli yaklaşmış Refia Övüç’e “ Beyoğlu bir kayadır, başınızı o kayaya vurursunuz” diyerek endişesini dile getirmiştir. Refia Övüç bunun nedeni şöyle anlatmıştır:

“ Rüştü bey, Beyoğlu’nda müstakil bir atölye fikrinin terinde olduğunu ancak, Beyoğlu’nun ekalliyetin elinde bulunduğunu, mücadele edemeyeceğimizi söylemişti.

¹⁴³ Resmi Gazete, 23 Kasım 1962

¹⁴⁴ Bilginer, a.g.m., Hürriyet Gazetesi, 2 Eylül 1988

¹⁴⁵ Bilginer, a.g.m., Hürriyet Gazetesi, 2 Eylül 1988

¹⁴⁶ Yavuz Selim Karakışla, “Osmanlı Hanımları ve Kadın Terziler- I”, Tarih ve Toplum, No:232 (Nisan 2003), s.204

Kayadan kastı ekalliyetti... Bütün mağaza sahipleri onlardı... Türklerin hiç dükkânı yoktu... Tutunamayız diye korkuyordu. Hatta böylece benim adımlı ve mesleki hayatımı tehlikeye sokacağımlı da düşünüyordu."¹⁴⁷

Beyoğlu'nda bir binanın Varlık Vergi'sinden dolayı satışa çıkmasıyla bu bina değerinin çok altında alınarak Maarif Müdürlüğünce Olgunlaşma Enstitüsü için alınmıştır. Refia Övüç bu süreci şu şekilde anlatmıştır.

" Bütün arkadaşlar Beyoğlu'nu gezip, atölye için yer arıyorlardı. Tesadüf tam o sıralar Beyoğlu'nda Varlık Vergisi'nden ötürü bir bina satışa çıkarılıştı... binanın değeri o zamanki parayla 162 bin liraydı. Rüştü Uzel Teknik Üniversite'ye telefon edip, binanın değerinin bu kadar edip etmeyeceğini araştırılmasını istedi. Yarım saat sonra da fen heyetinden cevap geldi. "Yalnızca merdivenleri eder beyefendi, merdivenleri eder..." demişlerdi. Binanın merdivenleri mermerdi. Derken Maarif Müdürü'ne bir telefon etti. Dört saat içinde bina bizim oluverdi. Bu çok kayda değer olaydır. Eğitim tarihimizde bu kadar süratle hallolmuş böyle bir konu olduğu sanmıyorum... Biz de her katı ayrı bir atölye yaparak, Olgunlaşma Enstitüsü'nü kurduk."¹⁴⁸

Ardından 1958'de Ankara'da, 1959'da Eskişehir ve Samsun'da, 1961'de İzmir'de, 1972'de Adana'da, 1987'de Antalya'da, 1988'de Kayseri, Trabzon ve yine İstanbul'da, 1989'da Diyarbakır'da ve son olarak 1996'da Bursa'da olmak üzere Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde on bir ilde on iki enstitüyle faaliyet gösteren olgunlaşma enstitüleri açılmıştır.

Olgunlaşma enstitüleri, kuruluş amaçları ve işlerliği özel bir tüzükle tespit edilmiş okullardandır.¹⁴⁹ Geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında; araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan el sanatlarının yaşatılmasını da sağlayan Kız Teknik Öğretim olgunlaşma enstitüleri; eğitim öğretimin yanı sıra; kültürel değerleri, kaybolmaya yüz tutmuş Türk el sanatlarını koruyan ve gelecek kuşaklara aktarılmasına öncülük eden, seçkin

¹⁴⁷ Bilginer, a.g.m., **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 1988

¹⁴⁸ Bilginer, a.g.m., **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 1988

¹⁴⁹ Yümniye Akbulut, **Şıklığın Resmi Tarihi Olgunlaşma Enstitüleri**, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, 2010, s.62

örneklerini yurt içi ve yurt dışında tanıtan, bu alanda sanatsal ağırlıklı eğitim ve üretim çalışmalarını birlikte sürdüren tek eğitim kurumudur.¹⁵⁰

Olgunlaşma enstitülerinde yer alan eğitim programları: nakış, el sanatları, ev yönetimi ve beslenme, giyim, örme hazır giyim, deri hazır giyim, moda giysi tasarımı, resim, seramik, cilt bakım ve güzellik, kuaför, kuyumculuk ve takı tasarımı, çocuk gelişimi programlarıdır. Bunun yanında 1996 yılından itibaren de araştırma, tanıtım ve pazarlama bölümleri açılmıştır.

KTÖ olgunlaşma enstitülerinin, milli eğitimin temel ilkelerine uygun olarak, başlıca hedefleri;

- Kadınlara meslek kazandırmak,
- “Nitelikli Kadın İşgücü” yaratmak,
- Kadının Toplumdaki sosyal statüsünü yükseltmek,
- Kadının ulusal ekonomiye katkısını arttırmak olarak belirlenmiştir.¹⁵¹

KTÖ olgunlaşma enstitülerinin amaçları dönemsel olarak çeşitlilik göstermiştir. 1962 yılında yürürlüğe giren yönetmelik ile 1996 yılında yürürlüğe giren Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği, enstitülerin kuruluş yıllarındaki amaçlar ile sonraki yıllardaki amaçlarındaki değişmeyi ortaya koymaktadır. 7 Kasım 1962’de yürürlüğe giren yönetmeliğin ikinci maddesinde olgunlaşma enstitülerinin amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

“Kız teknik Öğretim Olgunlaşma enstitüsü, Milli Eğitim temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerinin;

- a) *Sorumlu işler görmeye hazırlıklı, müteşebbis ve hesabını bilir fertler olarak yetiştirmesi,*

¹⁵⁰

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=27,
Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2011

¹⁵¹ **Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri**, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964, s.4

- b) *Kültürel ve teknik çalışmaların millet ve memleket ekonomisi ile refahında sağlayacağı yardımı gözetmesi,*
- c) *İşi sevmek ve iş seviyesini yaymak, iş ve sanat alanındaki yenilikleri takip ve uygulaması,*
- d) *Zararlar ve başarısızlıklar karşısında kötümser duruma düşmeme ve aksaklığı giderme yollarını bilmesi ve bulması,*
- e) *Enerji ve zamanı israf etmeden üretme gücünü geliştirmesi,*
- f) *El emeğiyle kazanacak ve emeğin her yönden değerini gözetecek birer eleman olarak yetiştirmesi,*
- g) *Görgü ve zevklerinin artırılması,*
- h) *Milli ve mahalli işlerimizin tanıtılması,*
- i) *Giyim ve diğer ev idaresi alanlarında ucuz ve güzel giyinme ve beslenmede bilhassa fiyat yönünden çevreye örnek tesir yapmanın lüzum ve önemini gözetmesi,*
- j) *İşveren, işçi ve müşteri münasebetlerini düzenli yürütmeye yeterli olmasını sağlar.*¹⁵²

Enstitünün kuruluş yönetmeliğindeki bu on amaca bakıldığında 1920-1930'ların yeni kalkınma planlarıyla birlikte, kadınların ev hayatındaki rollerini vurgulayan ve statüsüne aldırılmaksızın ev kadınının evdeki yeterliliğini artırmayı amaç edinen kız enstitülerinin mirasını hissettirmekle birlikte, kadının kamusal alandaki mesleki anlamda rollerini öğretme amacını taşımaktadır.

1996 tarihli Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliğinde enstitünün amaçları:

- a) *Geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını araştırmak, tanımlamak, özelliklerini bozmadan geliştirmek ve üretim yoluyla gelecek kuşaklara aktarmak,*
- b) *Geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını, çağdaş yorum ve tasarımla, yurtiçi ve yurtdışında tanıtmak, pazarlamak,*

¹⁵² Resmi gazete, 23 Kasım 1962

- c) Öğrencileri, yeteneklerini ve yaratıcı güçlerini ortaya çıkararak araştırmaya yöneltmek; girişimciliğe teşvik etmek, üretken duruma getirmek,
- d) Öğrencileri, bilgi beceri ve deneyim kazandırarak alanlarında geliştirmek, eğitim verilen alanlarda üretim çalışmaları yapmak,
- e) Öğrencileri iş hayatında istihdam imkanı olan görevlere hazırlamak ve üretken konumuna getirmek,
- f) Enstitü bünyesinde, eğitim ve araştırma yapılan alanlarla ilgili arşiv oluşturmak,
- g) Desen, model, kalıp, broşür, katalog ve benzeri dokümanı hazırlayarak kullanıma sunmak,
- h) İhtiyaç duyulması halinde, kız teknik öğretim okul ve kurumlarında görevli personelin bilgi ve becerilerini artırıcı rehberlikte bulunmak,
- i) Özel ve kamu kuruluşlarına danışmanlık hizmeti sunmak,
- j) Kız teknik öğretim okulları ve diğer mesleki teknik öğretim kurumları ile iller arasında işbirliği yaparak, enstitüde eğitimi ve üretimi yapılan meslek alanındaki çalışmaları, ilgili sektör ve üniversite temsilciliklerinin de katılımını sağlayarak çok yönlü faaliyetlerle tanıtmak; seri üretim bağlantıları yapmak, şeklinde sıralanmıştır.¹⁵³

1996 tarihli yönetmelikte ise kuruluş yönetmeliğinden büyük oranda farklılaşmış Türk giyim ve el sanatlarını araştırma, arşivleme ve geliştirme görevleri daha fazla yüklenilerek. Kadını ev içinde ve kamusal alanda verilen geleneksel rolleriyle “üretken” kılmayı amaç edinmiştir.

Kadınların meslekleriyle hayatlarını kazanabilecek şekilde yetişmelerini sağlayan olgunlaşma enstitülerinde, kadın giyimleri için modern ve klasik modeller üzerinde etütler yapılmış ve orijinal eserler meydana getirilmiştir. Ayrıca kadınların ucuz ve şık giyimlerini sağlamak amacıyla Batı ülkelerindeki gibi koleksiyon atölyeleri kurulmuştur.¹⁵⁴

¹⁵³ Resmi Gazete, 15 Eylül 1996

¹⁵⁴ Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964, s.4

Enstitünün kayıt koşullarında, alınacak öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, kız enstitüsünden mezun olmak veya olgunlaşma enstitüsünde takip edeceği sanat dalı için Akşam Kız sanat Okulunun aynı sanat dalında belge almış, giriş sınavını kazanmış olması yeterli olmuştur. Nişanlı ve evli olan öğrencilerde enstitüye kayıtlarını yaptırabilmişlerdir. Aday olarak kaydedilmiş öğrencilerin sayıları okulun öğrenci ihtiyacını aştığı takdirde uygulanmıştır. Fakat 1996 yılından sonra yetenek sınavı zorunlu olmuştur. Sınav kriterleri sınav komisyonunca belirlenmiş, sınav değerlendirmesinde öğrencilerin getirdikleri belgeler de dikkate alınmıştır.¹⁵⁵

KTÖ olgunlaşma enstitülerine kayıt yaptırmak isteyen yabancı uyruklu öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığına dilekçeyle başvurmuş, Bakanlıkça verilen emre göre işlemler yapılmıştır. 1996 yılından itibaren ise yabancı uyruklu öğrencinin kayıt durumu enstitü müdürünün kararına bırakılmıştır.¹⁵⁶

KTÖ olgunlaşma enstitülerinin öğretim süresi iki yıldır. Enstitüde çalışan ve başarı gösteren öğrencilere bitirme belgesi verilmekte ve bu belgeler okulun bağlı bulunduğu milli eğitim müdürlüğüne onaylanmaktadır.

Okulu üstün başarı ile bitirmiş olanlardan istedikleri takdirde, öğretmenler kurulunca öğretmenler kurulu kararınca okulun döner sermaye atölyelerinde kalifiyeli işçi olarak çalıştırılmış, öğrenim ve kalifiyeli işçi olarak atölyelerde çalışma süreleri yedi yılı dolduranlar arasından seçilenler usta öğretici kadrosu ile okulda görevlendirilmişlerdir.¹⁵⁷ Fakat bu uygulama 1996'ya kadar devam etmiş bu tarihten sonra yeni yönetmelikle, iki yıllık eğitimini başarıyla tamamlayanlar, istedikleri takdirde, öğretmenler kurulunca belirlenecek kontenjanlar esas alınarak, ilgili mesleğin üretim atölyesinde “döner sermaye hükümleri” çerçevesinde çalışmışlardır.¹⁵⁸ Kuruluş yönetmeliği yürürlüğe girdiği Kasım 1962'de İstanbul, Ankara, Eskişehir ve Samsun'da olmak üzere dört olgunlaşma enstitüsü mevcuttu. 1996 yılında yeni yönetmek yürürlüğe girdiği zaman enstitü sayısı on birdi.

¹⁵⁵ **Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri**, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964, s.4; **Resmi Gazete**, 23 Kasım 1962; **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

¹⁵⁶ **Resmi Gazete** 23 Kasım 1962; **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

¹⁵⁷ **Resmi Gazete**, 23 Kasım 1962

¹⁵⁸ **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

Enstitülerin artması ve beraberinde artan öğrenci sayısı ve dış etken olarak da teknik eğitim fakültelerinden mezunların görece artışı artık olgunlaşma enstitüsünü başarıyla bitirenlerin, enstitünün döner sermaye atölyelerinde “kalifiye işçi” ve “usta öğretici” olarak çalışma olanağını ortadan kaldırmıştır.

KTÖ Olgunlaşma enstitülerinde genel kültür ve bilim dersleri yoktur. Sadece mesleki pratik dersleri vardır. Her enstitüde dönemsel ve bölgesel ihtiyaca dayalı olarak, Milli Eğitim Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde, meslek alanlarına göre eğitim ve üretimi içeren bölümler açılmıştır. 1964 yılında mevcut olan beş olgunlaşma enstitüsünde şu sanat dalları üzerine öğrenim yapılmıştır:

İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü: Biçki-dikiş, moda-çiçek, çamaşır, nakış, resim, sırma (Maraş işi), Türk işi, Renkli nakış.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü: Biçki-dikiş (manto, tayyör, elbise, fantezi elbiseler), moda-çiçek, renkli nakış (beyaz iş), sırma (Maraş işi), Türk işi, elbise nakışı (fantezi nakışlar, yatak örtüleri, örtüler), çamaşır, resim.

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü: Biçki-dikiş, nakış- çamaşır, moda çiçek, resim.

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü: Biçki-dikiş, nakış- çamaşır, moda çiçek, resim.

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü: Biçki-Dikiş, Moda-çiçek, Resim.¹⁵⁹

2002 yılına gelindiğinde mevcut olan on iki Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsünde şu alanlarda öğrenim yapılmıştır:

İstanbul Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü: El sanatları teknolojisi, giyim teknolojisi, grafik be fotoğrafçılık, kuyumculuk teknolojisi, tekstil teknolojisi, moda tasarım, araştırma-tanıtım pazarlama.¹⁶⁰

¹⁵⁹ **Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri**, MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964, s.5

İstanbul Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü: giyim üretim teknolojisi, tekstil teknolojisi, el sanatları teknolojisi, grafik ve fotoğraf, seramik teknolojisi, araştırma, tanıtım pazarlama.¹⁶¹

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü: Giyim üretim teknolojisi, araştırma, tanıtım pazarlama, grafik ve fotoğraf, kuyumculuk teknolojisi, el sanatları ve teknolojisi, radyo ve televizyon, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, ayakkabı ve saraciye, yiyecek ve içecek hizmetleri.¹⁶²

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü: Çocuk gelişimi, el sanatları teknolojisi, gıda teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğrafçılık, güzellik ve saç bakımı, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri.¹⁶³

Adana Olgunlaşma Enstitüsü: El sanatları teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğrafçılık, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri, güzellik ve saç bakımı.¹⁶⁴

Antalya Olgunlaşma Enstitüsü: Yiyecek ve içecek hizmetleri, güzellik ve saç bakımı, çocuk eğitimi/ gelişimi, el sanatları teknolojisi, kuyumculuk teknolojisi, konaklama ve seyahat hizmetleri, eğlence hizmetleri, sanat ve tasarım, grafik ve fotoğraf, giyim-üretim teknolojisi.¹⁶⁵

Bursa Olgunlaşma Enstitüsü: Tekstil teknolojisi, araştırma bölümü, tasarım bölümü, tanıtım ve pazarlama bölümü, el sanatları teknolojisi, giyim üretim

¹⁶⁰ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=107, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶¹ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=108, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶² <http://www.olgunlasma.com/>, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶³ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=109, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶⁴ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=102, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶⁵ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=103, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

teknolojisi, seramik ve cam, grafik ve fotoğraf, güzellik ve saç bakımı hizmetleri, yiyecek içecek hizmetleri.¹⁶⁶

Diyarbakır Olgunlaşma Enstitüsü: Çocuk gelişimi ve eğitimi alanı, yiyecek içecek hizmetleri, giyim üretim teknolojileri.¹⁶⁷

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü: Araştırma, el sanatları, ev ekonomisi ve beslenme, giyim, hazır giyim, kuyumculuk ve takı tasarımı, nakış, resim-tasarım, seramik, triko, tanıtım ve pazarlama.¹⁶⁸

Trabzon Olgunlaşma Enstitüsü: Güzellik ve saç bakım hizmetleri, el sanatları teknolojisi, tekstil teknolojisi, yiyecek içecek hizmetleri, giyim üretim teknolojisi, kuyumculuk teknolojisi, grafik ve fotoğraf.¹⁶⁹

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü: Ayakkabı ve saraciye, el sanatları, güzellik ve saç bakım, giyim üretim, radyo televizyon, sanat ve tasarım, seramik ve cam, yiyecek ve içecek, kuyumculuk ve takı imalatı.¹⁷⁰

2002 yılına gelindiğinde gerek bölgesel ihtiyaca gerekse dönemsel ihtiyaca göre her enstitüde farklı bölümler açılmıştır. Turizm kenti olan Antalya'nın olgunlaşma enstitüsünde, her olgunlaşma enstitüsünde bulunan "temel" bölümler dışında, bölgenin ihtiyacı olan konaklama ve seyahat hizmeti, eğlence hizmeti bölümleri açılmıştır. Yine Bursa Olgunlaşma Enstitüsü'nde, bölgede yoğun olan tekstil sanayi dikkate alınarak bölümler açılmıştır. Kız sanayi mekteplerinden, kız enstitülerine ve oradan 2000 yılının olgunlaşma enstitülerine baktığımız da yapılan öğretimin geleneksel kadın rollerinin dayandığı iş kolları üzerine şekillendiği görülmektedir. Kız enstitülerinde, kız sanayi mekteplerinin zaten azalmış olan sanayi vurgusundan uzaklaşmış, ideolojik üretime ağırlık verilmiş, okuldan mezun

¹⁶⁶ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=104, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶⁷ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=105, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶⁸ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=106, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁶⁹ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=111, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

¹⁷⁰ http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=110, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

olan Türk Kızı'nın yeri evi olarak belirlemiştir.¹⁷¹ Devamında oluşturulan olgunlaşma enstitüleri ise ideolojik üretimden çok cinsiyet rolleri temelinde mesleki üretime ağırlık vermiş, kadını iş hayatına, kamusal alana taşımaya çalışmıştır.

Türk modasının oluşumunda şekillenmesinde ve gelişmesinde en önemli rolü olgunlaşma enstitüleri oynamıştır. Türkiye'deki üst düzey yönetici ve bürokratlar ve eşleri, sanat camiasından kişiler, hatta çeşitli ülkedeki yöneticilerin eşleri olgunlaşma enstitülerinin müşterileri ve takipçileri olmuşlardır. Mevhibe İnönü, Berrin Menderes, Reşide Bayar, Melahat Gürsel, Emel Korutürk, Semra Özal, Nazmiye Demirel, Kamile Erim, İran İmparatoriçesi Farah Diba, Hollywood yıldızı Sophia Loren, İtalyan film yapımcısı Carlo Ponti, İngiltere Kraliçesi Elizabeth gibi birçok isime sergiler yapmış, elbiseler dikmiştir.¹⁷²

Çağdaş Türkiye imajına uygun olarak moda alanında bir çığır açan ve Türk el sanatlarının en güzel örneklerini, işlemelerini ve modasını dünya modasına yurt içi ve yurt dışı defilelerle ve sergilerle tanıtan olgunlaşma enstitüleri¹⁷³, mankenlik mesleğini de Türkiye'de profesyonelleştirilmesinde en önemli rolü oynamıştır. Devlet büyüklerine ve halka düzenlenen defilelerde, öğrenciler ve öğretmenler mankenlik yapmıştır. Türkiye'nin ilk profesyonel mankeni olarak kabul edilen Lale Belkis olgunlaşma enstitüsü öğrencisiydi. Enstitünün yurt içi ve yurt dışı defilelerinde mankenliği meslek haline getirmiştir. Refia Övüç, manevi kızı Lale Belkis'a Lale adını, olgunlaşma enstitüsünün simgesi lale olduğu için vermiştir.¹⁷⁴

KTÖ olgunlaşma enstitüleri 1945'lerde kız enstitülerinden aldığı mirası, kadınları iş hayatına ve kamusal alana dâhil etme göreviyle devam ettirmiş, aynı zamanda da Türk el sanatlarını ve işlemelerini modernize ederek, Türk Modasını oluşturmayı amaç edinmiştir.

¹⁷¹ Akşit, **a.g.e.**, s.144

¹⁷² "Hanım Efendileri Giydireyorlar", **Milliyet Gazetesi**, 26 Aralık 1985; "Farah Diba Kadınların Hücumuna Uğradı", **Milliyet Gazetesi**, 18 Haziran 1963; "Ankara'da Bahar Kreasyonu", **Hürriyet Gazetesi**, 30 Nisan 1963; "Gürsel Gloucester Dük'üne Yemek Verdi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 19 Mayıs 1961; "Nazmiye Demirel'in Elbiseleri Ortada Kaldı", **Milliyet Gazetesi**, 21 Haziran 1968; Akbulut, **a.g.e.**, s.48-49

¹⁷³ "Önsöz", **Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Dergisi**, Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı nedeniyle özel sayı, Ankara, 1981

¹⁷⁴Tülay Bilginer, *a.g.m.* **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 1988

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIZ TEKNİK ÖĞRETİM ANKARA OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ

Kurulan ikinci olgunlaşma enstitüsü olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün tarihsel seyri, amaçları ve değişimi diğer olgunlaşma enstitüleriyle aynı özellikler sergilemekle birlikte, modern cumhuriyetin simgesi olan başkent Ankara'da olmasından dolayı Ankara Olgunlaşma Enstitüsünü özgün kılan değişime, amaçlara ve faaliyetlere sahiptir.

Türkiye'de 1940-1950 yılları arasında mesleki ve teknik orta öğretime önem verilmiş ve 1956-1957 öğretim yılından itibaren meslek ortaokullarının bir bakıma, iş programları ağır basan birer ortaokul kimliği kazandırılmıştır.¹⁷⁵ 1960'larda planlı dönemin başlaması ile beraber ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde mesleki eğitimin önemi daha iyi kavranmıştır. Eğitimin sadece ekonomik büyümeyi sağlamada etkili olan işgücünü yetiştirme amacına sahip olamaması; ayrıca toplumsal, kültürel ve siyasal gelişmeyi de kapsayan kalkınma hedefine odaklanması gerektiği düşüncesi hâkim olmaya başlamış ve eğitimin kalkınma için önemli bir araç olduğu ortaya konulmuştur.

1960 yılından itibaren, mesleki ve teknik eğitime milli, bilimsel, teknolojik ve kültürel nitelik kazandırma gayretlerinin yer aldığı bir döneme girilmiştir. Bu dönemde; alanda yaygınlaşma, işlevselleşme, ulusal bir niteliğe kavuşma gibi açılımlar söz konusudur. Cumhuriyet döneminde mesleki teknik eğitim, bu yapılanmada, köy kurslarından yüksek öğrenime kadar örgün ve yaygın eğitim boyutlarıyla bütünleştirilmiştir. Genel meslek eğitimi, iş eğitimi, eğitimin yatay düşey boyutlar ile örgün ve yaygın eğitim bütünleşmesi öngörülmüştür.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Sakaoğlu, a.g.e., s.270

¹⁷⁶ Cevat Alkan, "Türk Milli Eğitim Sisteminin Mesleki ve Teknik Boyutu", 75 Yılda Eğitim, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.226

1967- 1968 öğretim yılından itibaren akşam kız sanat okullarının adı, pratik kız sanat okulu olarak değiştirilmiş, öğreti programları; II. ve III. Beş yıllık kalkınma planlarında ön görülen hedefler doğrultusunda, bireylerin ihtiyaçlarına daha çok cevap verecek şekilde, kısa süreli ve birbirine dayalı kurslar halinde düzenlenmiştir.¹⁷⁷

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, kuruluş yılı olan 1958 yılından, Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü yönetmeliğinin ikinci kez değiştiği¹⁷⁸ 2002 yılına kadar olan süreçteki değişim ve gelişim ele alınacaktır.

3.1. Kuruluşu

İstanbul Beyoğlu'nda 1945 yılında açılan ilk olgunlaşma enstitüsünden sonra, ikinci olgunlaşma enstitüsü olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü ilk olarak 1 Kasım 1958 yılında Maltepe'de eski polis evi olan ve Erkek Sanat Enstitüsünün kullandığı bir apartman katında eğitim ve öğretime başlamıştır.¹⁷⁹ İki yıl sonra, okul olmaya müsait olmayan bu apartman katından, Kızılay Sakarya Caddesi'nde Ersen Apartmanı'nda faaliyetlerine devam etmiştir¹⁸⁰. Okul bünyesinin genişlemesi nedeniyle, Radyo Evi yanındaki şimdiki binanın bir bölümüne yerleşmiş, ihtiyaçların artışı, yeni atölyelerin açılması zorunluluğu ve her geçen gün faaliyetleri arttığından binanın tümünü kullanır hale gelmiştir.¹⁸¹

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü açıldığı 1958 yılında, biçki- dikiş, moda ve çiçek, Türk işleri, renkli nakış ve beyaz nakış, fantezi nakış, sırma ve resim branşlarında 110 öğrenci vardı. 1959- 1960 yılında da konfeksiyon atölyesinin oluşturulmasıyla öğrenci sayısı 200'e çıkmıştır.¹⁸²

¹⁷⁷ <http://ktogm.meb.gov.tr/tarihcemiz.asp>

¹⁷⁸ 1962'de oluşturulan ilk yönetmeliğin birinci değişikliği 1996 yılında, ikinci değişikliği 2002 yılında olmuştur.

¹⁷⁹ Yümniye Akbulut, **a.g.e.**, s.60

¹⁸⁰ **BCA**, Kararname, Sayı 5/1041, Dosya No: 5-370/411; Belgenin Orjinali İçin bkz. Ek:4

¹⁸¹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **Tanıtım, Eğitim, Öğretim Ve Üretim Brifing Dosyası**, Ankara, 2002, s.1, Yümniye Akbulut, **a.g.e.**, s.61

¹⁸² "Okulun Gayesi ve Teşkilatı", **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

1962 yılında günümüzdeki mevcut binaya geçildiğinde enstitüde dört dikiş atölyesi, moda, çiçek, resim, çamaşır, fantezi nakış, beyaz nakış, Türk işleri, sırma, konfeksiyon atölyeleri olmak üzere on üç atölye mevcut bir halde çalışmalarını yürütmüştür.¹⁸³

Türkiye'nin kalkınma hamleleri içerisinde bulunduğu, mesleki okulların ve meslek programlarının arttığı VI. Milli eğitim şurasında¹⁸⁴ mesleki ve teknik öğretimin ön planda olduğu ve enstitülerin üç yıla çıkarılmasının tartışıldığı 1957-1958 yıllarında¹⁸⁵, nüfusunun yarısını teşkil eden genç kız ve kadınlara mesleki eğitim sağlamada başta gelen kurumlardan biri olarak kurulan¹⁸⁶ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucusu, 1938 yılından 1952 yılına kadar İsmet Paşa ve Kız Teknik Öğretmen Okulu müdür yardımcılığı görevinde bulunmuş olan ve Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde 1975 yılına kadar müdürlük yapacak olan Şerife Uludağlı'dır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nden devreden 83.023 Türk Lirası, Atatürk Kız Enstitüsü'nden devreden 2.000 Türk Lirası ve Bakanlıktan verilen 10.000 Türk Lirası ile toplam 95.023 Türk Lirası sermayeyle kurulmuştur.¹⁸⁷

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nün pratiklerinden ve deneyimlerinden faydalandığını, Ankara'da ise İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nün mirasını taşıdığını, gerek devredilen sermayesinden gerekse müşteri ve kazandığı bilgi birikiminden görmekteyiz. Yümniye Akbulut anısında bu durumu şöyle aktarmıştır:

¹⁸³ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**, No:236 (Ekim 1972) s.8

¹⁸⁴ Altıncı Milli Eğitim Şurası gündemi önceden belirli olarak, 550 üyenin katılımıyla 18 Mart 1957 tarihinde Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nde toplanmıştır. Altıncı Milli Eğitim Şurası, Kız Teknik Öğretim Komisyon raporunda; Kız teknik eğitimin geliştirilmesi, genel eğitim, ev kadınlığı eğitimi, fert aile hayatında kadınların mesleki bilgi olmasının gerekliliği, kız eğitim enstitüsünün eğitimini alan öğrencilerin mezuniyet sonrasında eğitim ve öğretimin nasıl olması gerektiği, Akşam sanat okullarının müfredatı, program ve derslerin tetkiki, köy kadınları gezici kurslarının sorunları ve çözüm önerileri, kız orta sanat okullarının işlevi ve alınması gereken tedbirler, imtihanlar ve değerlendirmelerin nasıl yapılacağı ve kız teknik eğitimi için teftiş kadronun oluşturulmasına ilişkin öneri ve teklif yer almış. Bu teklif ve öneriler oy birliğiyle kabul edilmiştir.

¹⁸⁵ Necdet Sakaoğlu, **Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 270

¹⁸⁶ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü”, **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**, s.5

¹⁸⁷ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü”, **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**, s.8

“ 1945 yılında İstanbul’da açılmış olan ilk Olgunlaşma Enstitüsü’nün bize her konuda ışık tutacağını biliyorduk. Bakanlık emriyle ben ve bir arkadaşım İstanbul’a gönderildik. Okulun işlerliği, atölye çalışmaları ve müzesiyle ilgili tüm sorularımız cevap buluyorduk. İstedığımız her yeri geziyor, bilgi alıyor, aydınlanıyorduk. Ankara’ya döndüğümüz de neyin nasıl yapılması gerektiğini iyice kavramıştık. Tanıtım işi hiçbir zaman problem olamazdı. Çünkü tüm Ankara, İsmet Paşa Kız Enstitüsü’nün neler yaptığının, hangi konularda insanlara yardım edebileceğinin bilincindeydik. Bu sebeple hiçbir zaman müşteri ve iş sıkıntımız olmadı.”¹⁸⁸

3.2. Amaç ve Faaliyetleri

Uzun yıllar Türk modasına öncülük yapan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Türk kültüründe önemli bir yeri olan Türk el sanatlarını araştıran, geliştiren, özenle koruyarak, çağdaş yorumlarla sunan özelliklerini bozmadan gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlayan bir eğitim kurumu olmuştur.¹⁸⁹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsünün ana hedefleri:

- Kadınlara meslek kazandırmak
- “Nitelikli Kadın İşgücü” yaratmak
- Kadının toplumdaki sosyal statüsünü yükseltmek,
- Kadının ulusal ekonomiye katkısını arttırmak,

olarak belirlenmiştir.¹⁹⁰

1958 yılında kız enstitüleri ve pratik kız sanat okullarını bitiren kız öğrencilerin, daha sonra da kız enstitülerinin kapanmasıyla ve sonradan oluşturulan kız meslek liselerini ve sanat okullarını bitiren öğrencilerin mesleki becerilerini, bilgi, görgü ve zevklerini arttırmak, girimcilik kabiliyeti ve kazanç fikrini geliştirmek, meslekleri ile hayatlarını kazanabilecek şekilde yetişmelerini sağlamak

¹⁸⁸ Yümniye Akbulut, **a.g.e.**, s.61

¹⁸⁹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, s.1

¹⁹⁰ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **Tanıtım, Eğitim, Öğretim ve Üretime Yönelik Çalışma Raporu**, Ankara, 1995, s.1

amaçlanmıştır.¹⁹¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün öğrencileri kız meslek liseleri ile klasik liselerden mezun olan kız öğrencilerden oluşuyordu. Kız meslek lisesi öğrencileri, sanat dallarına aşina oldukları için küçük pratik denemeyle atölyede çalışabilmişlerdir. Ancak klasik liselerden gelen öğrencilere, bazen bir ya da iki ay boyunca mesleki bilgiler uygulamalı olarak verilerek seviyeyi denkleştirmeye çalışılmıştır.¹⁹² İki yıllık eğitim süresi içinde seçtiği branşta teknik bilgisine pratik bilgiyi de ekleyerek bu konuda hayatını kazanmak isteyen öğrenciler, ücret karşılığı okulda çalışmışlardır.¹⁹³ Enstitünün atölyelerinde çeşitli kesimlerin taleplerini karşılamak üzere sipariş çalışmalar yapıldığı gibi, enstitü bünyesinde bulunan satış ünitesinde satılmak üzere hazır ürünler de üretilmiştir.¹⁹⁴

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Türk el sanatlarının en seçkin örneklerini aslına uygun bir şekilde tanıtmak, yaşatmak, geliştirmek ve günün anlayışıyla yorumlamak için araştırma birimi oluşturulmuş, bu araştırmacılar küçük gruplar halinde geziler düzenlenmişlerdir. Yıllık çalışma programları gereğince bu gezilerde, eski el sanatları eserleri, giysileri, takı, süsleme, dokuma ve işlemleri yerinde incelemek ve araştırmak amaçlanmıştır.¹⁹⁵

El sanatları dışında makineleşen dünyanın şartlarına uyarak hazır giyim ihtiyacı karşısında 1960 yılında Konfeksiyon atölyesi Ankara Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde açılmıştır.¹⁹⁶ Bu faaliyeti, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün 15. yıl dönümünde, dönemin Milli Eğitim Bakanı Sabahattin Özbek, el sanatları araştırma geliştirme çalışmaları paralelinde, geniş halk kitlelerine yönelik hizmeti ön plana alarak hazırlanan ucuz ve kaliteli üretim ile hazır giyim konusunda önemli bir aşama olarak nitelemiştir.¹⁹⁷

¹⁹¹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, s.2

¹⁹² Yümniye Akbulut, **a.g.e.**, s.63

¹⁹³ “Okulun Gayesi ve Teşkilatı”, **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

¹⁹⁴ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, Ankara, 1995, s.1

¹⁹⁵ “Olgunlaşmadan Haberler”, **Ankara Olgunlaşmada Sanat ve Moda**, no:2 Ankara, 1977, s.9

¹⁹⁶ “Okulun Gayesi ve Teşkilatı”, **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

¹⁹⁷ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**, , No:236 (Ekim 1972) s.5

3.3. Eğitim ve Öğretim

Yaygın eğitim kurumlarından olan¹⁹⁸ KTÖ olgunlaşma enstitüleri kuruluş amaçları ve işlerliği özel bir yönetmelikle tespit edilmiş eğitim kurumlarıdır.¹⁹⁹ Olgunlaşma enstitüleri, 1962 yılındaki Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliğine bağlı kalarak, kız enstitülerinden mezun olmak veya olgunlaşma enstitüsünde devam edeceği sanat dalı için akşam kız sanat okulunun aynı sanat dalından belge almış olmak şartı ile yetenek sınavı düzenleyerek başarı sağlayan öğrencileri kaydetmiştir.²⁰⁰ Bu durum 1996 yılında değişmiş, yürürlüğe giren yeni Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği ile en az ilköğretim okulu veya ortaokul mezunu olanlar, bakanlıkça belirlenen bazı bölümlere en az lise veya meslek lisesi mezunu şartı ile yetenek sınavı düzenleyerek başarı sağlayan öğrenciler kaydedilmiştir.²⁰¹

Genel kültür derslerinin olmadığı sadece pratik mesleki eğitim görüldüğü KTÖ olgunlaşma enstitülerinin, 1996 yılında değiştirilen yönetmeliği ile olgunlaşma enstitülerinde eğitim öğretim, yaygın ve örgün eğitim olarak sürdürülmüştür. Olgunlaşma enstitüleri bünyesinde örgün eğitim veren ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine bağlı olarak eğitim veren kız meslek liseleri açılmıştır.²⁰²

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği bağlamında genel kültür derslerinin zorunlu olarak verilmesine karşın, olgunlaşma enstitüsü bünyesinde yaygın eğitimi kurumu olarak sadece mesleki yetenek derslerinin verildiği “Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği” çerçevesinde devam etmiştir.

¹⁹⁸ Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış bireylere gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında onların, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde yaşam boyu yapılan eğitim-üretim- rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür. Yaygın eğitim, genel ve mesleki teknik yaygın eğitim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yaygın eğitim kurumları şunlardır; Pratik kız sanat okulları, Halk eğitimi merkezleri, Çıraklık eğitimi merkezleri, Olgunlaşma enstitüleri, Endüstri pratik sanat okulları, Mesleki eğitim merkezi, Yetişkinler teknik eğitim merkezleri.

¹⁹⁹ Yümniye Akbulut, **a.g.e.**, s.62

²⁰⁰ **Resmi gazete**, 23 Kasım 1962

²⁰¹ **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

²⁰² **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitülerinin sayısı, öğrenci ve öğretmen sayısal durumlarına bakıldığında olgunlaşma enstitüleri eğitim ve öğretimiyle ilgili fikir yürütülebilir. İstanbul Beyoğlu'nda kurulan ilk olgunlaşma enstitüsü öğrenci ve öğretmen durumuna bakıldığında tek parti döneminin eğitim kurumlarından biri olarak öğrenci ve öğretmen sayılarında istikrarlı bir artışın olduğunu görmekteyiz. 1945- 1946 öğretim yılında 149 öğrenci ve 24 öğretmenle başladığı Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950-1951 öğretim yılında öğrenci ve öğretmen sayısında düşüş olduğu görülmektedir. 1951- 1952 öğretim yılında öğrenci ve öğretmenlerde küçük oranda da olsa artış olmuş fakat öğrenci sayısında tek partili dönemin istikrarını sağlayamamıştır. Öğretmen mevcudu ise kendisini neredeyse korumuştur. 1957-1958 yılına geldiğinde Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü öğretime 400 öğrenci ve 37 öğretmenle devam etmiştir. 1958-1959 öğretim yılında Ankara'da açılan ikinci olgunlaşma enstitüsüyle olgunlaşma enstitülerinin öğrenci sayısı 502 olmuş öğretmen sayısı fazla artmamış, sadece 42 olmuştur. 1959-1960 yılında Eskişehir ve Samsun'da öğretime başlayan olgunlaşma enstitüleri sayısı yüzde 100 artarak dörde çıkmıştır. Buna karşın öğrenci artışı yüzde 20 civarında olmuştur. Buna karşın öğretmen oranındaki artış yaklaşık yüzde 80dir. 27 Mayıs askeri Müdahalesi'nin yaşandığı, 1960- 1961 öğretim yılında İzmir'de açılan olgunlaşma enstitüsü ile birlikte beşi bulan olgunlaşma enstitülerinde öğrenci ve öğretmen sayısında büyük artış görülmemiştir. 1960'lı yıllarda olgunlaşma enstitülerinin öğrenci ve öğretmen sayılarında istikrar sağlanamamış, bazı yıllar öğrenci sayılarında düşüşler olmuştur. 1963- 1965 yılları arası ve 1966-1970 yılları arasında öğretmen sayısı bilinmemektedir. 1970-1971 öğretim yılında Adana'da açılan olgunlaşma enstitüsü ile sayıları altı olmasına karşın olgunlaşma enstitülerinin öğrenci sayısında düşüş yaşanmıştır. Daha sonraki 1970- 1980'li yıllarda istikrarsız bir şekilde artışlar ve düşüşler yaşanmışsa da genel olarak bakıldığında öğrenci ve öğretmen sayılarında artışlar görünmektedir. 1989- 1990 öğretim yılında Kayseri, Trabzon, İstanbul, Diyarbakır ve Antalya'da açılan enstitülerle birlikte sayıları on bir olan olgunlaşma enstitüleri neredeyse yüzde yüz artış göstermesine karşın öğrenci sayısında düşüş olmuştur. 1990- 1993 yılları arası olgunlaşma enstitüleri tarihinde en fazla öğrencinin olduğu yıllar olmuştur. Sonraki yıllarda da yine öğrenci sayılarında düşüşler yaşanmış istikrarsız sürmüştür. 1996- 1997 öğretim yılında son olarak

Bursa’da açılan olgunlaşma enstitüsü ile sayı 12 olmuş fakat öğrenci sayısında düşüş olmuştur. 2606 öğrenci ile 2000-2001 öğretim yılı en fazla öğrenciye ulaştığı yıldır fakat öğretmen sayısı ile ilgili bilgi yoktur.²⁰³

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde Örgün eğitim, 1996- 1997 öğretim yılında açılan Kız Meslek Lisesi ve 2001-2002 öğretim yılında açılan Anadolu Kız Meslek Lisesi olarak sürdürülmüştür. 2002 yılında bu iki lisede 95 öğrenci mevcuttu. Yaygın eğitim ise olgunlaşma enstitüsünde ve enstitü bünyesinde bulunan pratik kız sanat okulunda uygulanmıştır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde verilen iki yıllık eğitim süreci içerisinde seçtiği branşta teknik bilgisine pratik bilgiyi de ekleyerek bu konuda hayatını kazanmak isteyen öğrenci, okulda çalışmasının karşılığını maddeten de görmüştür.²⁰⁴

3.4. Enstitüdeki Bölümler

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, eğitim ve üretim sınıflarından oluşan iki yıl süreli yaygın eğitim kurumudur. Bu iki yıllık eğitimin ardından başarılı öğrencilere verilen sertifikayla, kurum ve kuruluşlarda usta, usta öğretici ve tasarımcı olarak istihdam edilmişlerdir.

Bu alanlardan geleneksel olan bölümler giyim, el sanatları, seramik, resim, nakış ve ev yönetimi-beslenme bölümleridir. Enstitünün kuruluş yılı olan 1958’de, biçki- dikiş, moda ve çiçek, Türk işleri, renkli nakış ve beyaz nakış, fantezi nakış, sırma ve resim branşlarında eğitim verilmiştir.²⁰⁵

Giyim bölümü, öğrencilere iş yapma isteği ve becerisi vermek, aile ve memleket ekonomisinde sağlayacağı, faydaları kavratmak, ev dışında veya evde

²⁰³ bkz. Ek: 3

²⁰⁴ “Okulun Gayesi ve Teşkilatı”, **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

²⁰⁵ “Okulun Gayesi ve Teşkilatı”, **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

kazanç sağlama gücünü kazandırmak, meslek hayatı ile ilgili her türlü problemi en iyi şekilde çözme güç ve yeteneğini kazandırmak amaçlanmıştır.²⁰⁶

Nakış bölümleriyle, çevrenin ve piyasanın ihtiyacına göre mevcut işleri meslek haline getirme alışkanlığını kazanmak, tarihi Türk işlemlerinin iyi koruma, geliştirme ve özgünlüğüne bağlı kalarak uygulama veya modernize etme yeteneğini öğrencilere kazandırmayı amaçlamıştır.²⁰⁷

Moda ve çiçek, el sanatları bölümü, geleneksel desen, renk, şekilleri ve motifleri kullanarak geçerli hale getirmeye çalışmak. Öğrencilerin Türk el sanatları konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, yöresel özellik taşıyan el sanatlarını araştırmak, incelemek ve belgelemek, bu özelliklere sahip olan el sanatlarının geleneksel özelliklerinin korunması yanında, günümüz ihtiyaçları doğrultusunda çağdaş kullanım alanlarına yönelik tasarım ve uygulamalı çalışmalar yapmak, mezunların alanı ile ilgili eğitim kurumlarında öğretmenlik yapabilecek ve işletmelerde görev alabilecek nitelikte yetişmelerini sağlamaktır.²⁰⁸

Ev yönetimi ve beslenme bölümü, öğrencilere ailede, hayatta ve meslek alanında karşılaşılan çeşitli problemleri çözme kabiliyetini geliştirmek, bilgisizlik, yanlış beslenme bozukluklarını önleyerek bireye ve aileye, okul ve topluma verdiği zararları gidermek için eğitmek temel amaç olmuştur.²⁰⁹

Resim bölümü, enstitüdeki diğer atölyelerin desen ve model ihtiyacını karşılamak üzere mesleki ve süsleme alanında çalışma yürütmüşlerdir. Mesleki resimde, milli kıyafetler modernize edilerek zaman uygun kıyafetler hazırlanmakta kreasyon elbise ve modelleri çizilmiştir. Süsleme resminde, motifler, kreasyon,

²⁰⁶ Mustafa Kılınç, **Ankara Zübeyde Hanım Anadolu Kız Meslek Teknik ve Meslek Lisesi (1928-2006)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2007, s.74

²⁰⁷ Kılınç, **a.g.e.**, s.87

²⁰⁸ Halide Sarıoğlu, Fatma Yetim, “*El Sanatları Eğitimi Bölümü Öğretmenlik Programları İle Kız Teknik Ortaöğretim Kurumları El Sanatları ve Teknolojisi Programları Alan Derslerinin Karşılaştırılması*”, **Mesleki Eğitim Dergisi**, No: 159 (Yaz 2003), s. 160-170

²⁰⁹ Kılınç, **a.g.e.**, s.72

tabiattan kopya ve modernize edilerek hazırlanmış, daha çok da eski Türk motiflerinden faydalanılmıştır.²¹⁰

Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirerek, resim meslek dalında çalışıp kazanç sağlayabilecek bilgi ve beceriye sahip olmak, piyasada kaliteli, orijinal iş yapma yeteneğini geliştirmek amaçlanmıştır. Resim bölümü diğer bölümlerle işbirliği içinde çalışmıştır.

1963- 1964 yılında Enstitü’de çamaşır bölümü olarak erkek çamaşırı, gömlek ve pijama, konfeksiyon tarzında çalışmaya başlamıştır.

Geleneksel bölümlerin yanı sıra günün değişen koşullarına uygun olarak çağdaş bölümler eklenmiştir.

Bu bölümler Moda Tasarım, Grafik Tasarım, Ayakkabı Tasarım ve Takı Tasarım alanlarında açılmıştır. 1991-1992 Öğretim Yılında, KTÖ Genel Müdürlüğü’ne bağlı bir okulda, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde, ilk kez Moda Tasarımı Bölümü açılmıştır.²¹¹

1996-1997 Öğretim Yılında, Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği yenilenerek, yeni yönetmelikle, mezun olan öğrencilere ustalık statüsü getirilmiştir. Araştırma ve Tanıtım Pazarlama Bölümleri açılmıştır.²¹²

2001-2002 Öğretim Yılında, Grafik ve Ayakkabı Tasarım Bölümleri açılmıştır.

2002 yılında Giyim üretim teknolojisi, araştırma, tanıtım ve pazarlama, grafik ve fotoğraf, kuyumculuk teknolojisi, el sanatları ve teknolojisi, radyo ve televizyon, sanat ve tasarım, seramik ve cam teknolojisi, ayakkabı ve saraciye, yiyecek ve içecek

²¹⁰ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**, No:236 (Ekim 1972) s.6

²¹¹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.** Ankara, 2002, s.1

²¹² Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **A.g.d.**, s.4

hizmetleri, moda tasarım bölümleriyle²¹³ 12 dalda, 36 öğretmen ve 80 öğrencisi ile eğitime devam etmiştir.²¹⁴

Giyim üretim teknolojisi bölümü, modeli tespit edilen bir giysinin; kalıbını hazırlayıp, giysinin üretimini gerçekleştirebilen teknik eleman yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Giyim üretim teknolojisi bölümü ders programı; girişimcilik, desen, temel sanat eğitimi, makine bilgisi, moda, resim, bilgisayarda kalıp hazırlama, kalıp hazırlama, giyim uygulama derslerinden oluşmaktadır.²¹⁵

Mesleki sanatsal yaratıcılığı öne çıkaracak tasarımcısına çok yönlü uluslararası kimlik kazandırmayı amaçlayan grafik bölümü; uyguladığı bilgisayar ağırlıklı eğitim programları ve baskı teknikleriyle reklam, yayın ve grafik dallarında yaratıcı tasarımcılar yetiştirmeyi amaçlamıştır.²¹⁶

Kuyumculuk teknolojisi bölümü, geçmiş ile gelecek arasında bağlantı kurabilen, kuyumculuk alanı ile ilgili teknik, teknolojik, sanatsal bilgi ve beceriye sahip, özgün takı tasarımı yapabilen, kuyumculuk alanında tasarım kültürünün yaratılmasına katkı sağlayabilen teknik elemanlar yetiştirmeyi amaçlayan bir bölümdür. Öğrenciler birinci sınıfta temel sanat eğitimi, meslek bilgisi, takı tasarımı, teknik resim, yazı, desen teknik çizim, kuyumculuk teknikleri ve uygulama, takı tarihi, girişimcilik, ikinci sınıfta araştırma teknikleri, işletme bilgisi derslerini almakta, işletmelerde beceri eğitimi ve üretim atölyesinde çalışma yapmaktadırlar.²¹⁷ Ancak kız meslek lisesi mezunu olup belirtilen dersleri alan öğrenciler, bu derslerden muaf olup üretim atölyesinde çalışmışlardır.²¹⁸

Kuyumculuk teknolojisi bölümü, özgün takı tasarımlarıyla geleneksel Türk sanatlarından esinlenerek koleksiyonlar oluşturmuştur. 950 Ayar gümüş, bazı özel durumlarda gümüş yerine alpaga ve pirinç gibi metaller kullanılarak kolye, küpe,

²¹³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **50. Yıl Kataloğu**, Ankara, 2008, s.30-31,

²¹⁴ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, s.3

²¹⁵ <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²¹⁶ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²¹⁷ <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²¹⁸ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

yüzük, bilezik, broş gibi takılar ile şamdan, pano, kutu vb. ev aksesuarları yapılmıştır.²¹⁹

El sanatları ve teknolojisi bölümü, geleneksel Türk el sanatlarını geçmişten geleceğe, gereksinimlere uygun olarak üretebilen gelecek nesillere aktarmayı amaç edinen ve bu doğrultuda eğitim veren bir bölümdür. Öğrenciler, birinci Sınıfta; temel sanat eğitimi, desen, el dokumaları, deri teknikleri, temel dikiş teknikleri, el örgüleri, trikotaj teknikleri, yapma çiçek teknikleri, mesleki resim, folklorik bebek yapım teknikleri, girişimcilik dersleri görmüş, ikinci sınıfta ise; işletme bilgisi, araştırma teknikleri dersleri almışlardır. İkinci sınıfta öğrencilerin, isteği doğrultusunda dokuma, turistik el sanatları ve çiçek-oya atölyelerinden herhangi birisinde öğrenimlerine devam etme hakkı tanınmıştır.²²⁰ Kız Meslek Lisesi El Sanatları Bölümünden mezun olan öğrenciler, daha önce almış oldukları derslerden muaf sayılmışlardır.²²¹

Seramik ve cam teknolojisi bölümü, Anadolu kültürünün önemli ürünleri olan cam sanatı, seramik ve çini desenlerini, formlarını araştırmayı, belgelemeyi ve yaşatmayı amaçlamıştır. Bölümün vermiş olduğu eğitim; temel sanat eğitimi, desen, seramik teknolojisi, seramik sanatı tarihi, alçı atölyesi, teknik resim, seramik kimyası, seramik atölyesi derslerinden oluşmuştur.²²² Kız meslek lisesi seramik bölümünden mezun öğrenciler, bu derslerden muaf sayılmışlardır.²²³

Ayakkabı ve saraciye bölümü, özgün ayakkabı modelleri tasarlayabilen, prototip ve gerçek ürün hazırlayıp, belirli müşteri kitlesine hitap edebilen, müzenin geliştirilmesi için, gerekli verileri toplamıştır. Eğitim birimleri ve üretim atölyeleri için üretim planları, üretim tasarımları, model, kalıp, desen, detay, kesit, hesap, deney ve kalite kontrol işlerini yapmış, uygulamalar sonucunda gelen öneri ve eleştirileri değerlendirmiştir.²²⁴

²¹⁹ <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁰ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²¹ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²² <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²³ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁴ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

Her eğitim-öğretim yılı için belirlenen yeni bir tema doğrultusunda yapılan çalışmaların koordinasyonunu Araştırma Bölümü sağlamıştır.²²⁵

İki yıllık eğitim süresince öğrenciler; Temel Sanat eğitimi, Model Etütleri, Moda ve Ayakkabı, Moda İllustrasyon, Teknik Resim, Ayakkabı Endüstrisi, Deri Teknolojisi, Profil ve Stampa, Girişimcilik, İnsan İlişkileri, Bilgisayar dersleri görmüşlerdir.²²⁶

Yiyecek ve içecek hizmetleri bölümü, öğrencilerine, gıda sektörünün beklentilerine paralel olarak üretim yapabilen, pazarlayabilen bilgi ve beceri kazandırmayı amaç edinen bir program dalı olmuştur.²²⁷

Bu amaç doğrultusunda birinci sınıflara “beslenme ve yiyecek” hazırlama, ikinci sınıflara ise üretim ağırlıklı ders programları uygulanmıştır. Aynı zamanda yerli ve yabancı katılımcılara yönelik “Türk mutfağı, açık büfe, pasta-bisküvi, yiyecek hazırlama teknikleri ve servis” dallarında eğitim vermiş, kız meslek liselerinde uygulamaya konulan ağırlama ve gıda teknolojileri alanıyla paralelliği sağlamak üzere bu doğrultuda geleceğe yönelik olarak program geliştirme çalışmaları sürdürülmüştür.²²⁸

Atölyelerdeki üretim çalışmalarında ise; öğretmen, personel ve anaokuluna öğle yemekleri hazırlanmış, sipariş üniteleri istekler doğrultusunda çalışmıştır. Okul içinde ve dışında hazırlanan kermeslere de atölyede bulunan çeşitli ürünlerle katılmıştır. Bölüm öğrencileri; sağlık ve beslenme kurallarına uygun olarak yiyeceklerin satın alınması, hazırlanması ve sunulması ile ilgili bilgi ve becerilerle donanmış, üretimde çalışan öğrenciler, çalışmalarının karşılığında döner sermayeden kar payı almışlardır.²²⁹

Moda tasarım bölümü, tüketicinin istekleri doğrultusunda, bir giysin, çiziminden dikimine kadar oluşan süreç içerisindeki aşamaları bilen, uygulayan,

²²⁵ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁶ <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁷ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁸ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²²⁹ <http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

yaratıcı, tasarımcılar yetiştiren bölümdür. Moda tasarım bölümünün programı içerisinde; temel sanat eğitimi, desen, teknik çizim, dikiş teknikleri, modellendirme, kalıp, giyim ve moda tarihi, işletme bilgisi, modada renk bilgisi, girişimcilik, giysi tasarımı, moda resim, sanat etkinliklerini izleme, bilgisayar, bilgisayarda kalıp, araştırma teknikleri ve insan ilişkileri dersleri verilmiştir.²³⁰

3.5. Defileler, Sergiler ve Koleksiyonlar

Türkiye'de modanın bir dönemini etkileyen, düzenlediği defileler ve sergilerle gündem konularından biri haline gelen, sadece ülke içindeki defilelerle ve protokoldeki önemli kişilerin eşlerini giydirmesiyle değil aynı zamanda da yurtdışında defile ve sergilerle kendini duyuran Ankara Olgunlaşma Enstitüsü öğretmen ve öğrencilerin çalışmaları sonunda oluşturulmuş çeşitli koleksiyonları ile de birçok ülkede Türk Kültürünü, Türk Kadınının beceri ve zarafetini tanıtmaya misyonunu üstlenmiş, bir çeşit kültür elçiliği görevini yürütmüştür.²³¹

1930'lara doğru Modern Cumhuriyet'in başkenti olan Ankara'daki İsmet Paşa Kız Enstitüsü "cumhuriyet kadınına" hem kıyafet dikmeyi öğretmemiş, diktikleri kıyafetleri giyerek ve defilelerini yaparak batılı giyim tarzının yaygınlaşmasına aracılık etmişler ve terzi mesleğinin yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır.²³² Tüm enstitüler için model olan İsmet Paşa Kız Enstitüsü, Ankara erkânının eşlerinin giysileri dikilmiştir.²³³ Cumhuriyet dönemi ile birlikte özellikle sanat eğitiminde öğretmen ihtiyacını karşılamak amacı ile önceleri yurt dışından öğretmenler getirilmiş daha sonra da başarılı kız öğrenciler Avrupa'ya gönderilmiş ve bunlar üç yıl eğitim gördükten sonra kendi okullarına dönerek yeni kuşakların yetişmesi için eğitim vermişlerdir. Bu dönüş 1932 yılına rastlamaktadır. Modanın merkezi Paris'te işin büyük inceliklerini öğrendikten sonra yurda dönerek çeşitli kurumlarda görev almışlardır. Bir yandan Ankaralı hanımlara giysiler dikerken diğer

²³⁰ <http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

²³¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **50. Yıl Kataloğu**, Ankara, 2008, s. 9

²³² **Kız Teknik Öğretiminde Gelişmeler II.**, MEB Yayınları, Ankara, 1992, s. 96

²³³ Çağla Ormanlar, "*Giyim Kuşam Modaları*", **Cumhuriyet Modaları**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.47

yandan da genç tezlerin yetiştirilmesinde öncülük etmişlerdir.²³⁴ Artık Ankara'nın yüksek aristokrat kadınları bu okullardan giyinmiştir. Ankara'da görülecek en Avrupalı kurum burası olmuştur.²³⁵ 1958'e gelindiğinde de İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nün mirasını taşıyan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü olmuştur. İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nün mirası olan Protokol misyonunu alan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne yurtiçinden ve yurtdışından Ankara'ya resmi ziyaret yapan kişilerin veya grupların eşleri enstitüde ağırlanmıştır. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakan, Milletvekili eşleri, sefireler, büyük elçiler, üst düzey bürokratlar ve eşleri, bayan profesörler ve profesör eşleri Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün önemli müşterileri arasında olmuştur.²³⁶ Müşterilerden bazı isimler şunlardır: İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü²³⁷, Celal Bayar'ın eşi Reşide Bayar, Adnan Menderes'in eşi Berrin Menderes, Cemal Gürsel'in eşi Melahat Gürsel, Fahri Korutürk'ün eşi Emel Korutürk, Süleyman Demirel'in eşi Nazmiye Demirel²³⁸, Turgut Özal'ın eşi Semra Özal, Amerikan Dışişleri eski Bakanı Alexander Haig'in eşi Patricia Haig, Fransız Cumhurbaşkanı eşi Pompidou²³⁹, sinema sanatçısı Sophia Loren²⁴⁰, Carlo Ponti, İngiltere Kraliçesi Elizabeth, İran Kraliçesi Farah Diba, Prenses Süreyya...²⁴¹

1960'lı yıllar Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün, yurtdışı sergi ve defilelere önem verdiği yıllar olmuştur. Yurtdışında yapılan defilelerin büyük bir bölümü Batı ülkelerinde olmuştur. ABD, Belçika, Finlandiya, İspanya, İtalya, Almanya, Fransa, Avusturya, Kıbrıs Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün ilk on yılında sergi ve defilelerini yaptığı ülkelerdir. Bunun yanında İran, Kore, Tunus, Japonya'da sergi ve defileler düzenlemişlerdir. Sonraki yıllarda yurtdışı defile ve sergilerin bu kadar

²³⁴ Fatma Koç ve Emine Koca, " *Türk İnsanın Cumhuriyet Dönemi İle Başlayan Giyim Kuşamda Çağdaşlaşma Süreci*", **Tekstil Maraton Dergisi**, No:86 (2006), s.42-54

²³⁵ Fatma Koç, " *Moda Tasarımı*", **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Ansiklopedisi**, C.3, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s.1232

²³⁶ Akbulut, **a.g.e.**, s.48

²³⁷ bkz. Ek 12

²³⁸ bkz. Ek 12

²³⁹ bkz. Ek 8

²⁴⁰ bkz. Ek 12

²⁴¹ "Hanım Efendileri Giydiriyorlar", **Milliyet Gazetesi**, 26 Aralık 1985; "Farah Diba Kadınların Hücumuna Uğradı", **Milliyet Gazetesi**, 18 Haziran 1963; "Ankara'da Bahar Kreasyonu" **Hürriyet Gazetesi**, 30 Nisan 1965; "Türk Motifleri İşli Tuvaletlere Hayran Olan Bayan Tonçuç Birini Aldı", **Hürriyet Gazetesi**; "Gürsel Gloucester Dük'üne Yemek Verdi" **Milliyet Gazetesi**, 19 Mayıs 1961; "Nazmiye Demirel'in Elbiseleri Ortada Kaldı", **Milliyet Gazetesi**, 21 Haziran 1968; Akbulut, **a.g.e.**, s.48-49

yoğun olmamıştır.²⁴² 1960- 1970 yılları arasında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün sergi ve defilelere önem vermiş ve bu sergi ve defilelerle ismini yurtiçi ve yurtdışında duyurmuştur. Akbulut bu yılları “*Ankara Olgunlaşma'nın altın yılları*” olarak nitelemiştir.²⁴³

Kurucu Müdire Şerife Uludağlı'nın 1975 yılında emekliliğe ayrılmasından sonra, rutin atölye çalışmaları dışında yeni atılımlar peşinde olmamıştır.²⁴⁴ Şerife Uludağlı'dan sonra yönetimde sancılar yaşanması, müdire değişikliğinin o dönem sık olmasından kaynaklı sergi ve defilelerde sıkıntılar yaşanmış önceki yıllara oranla görece olarak, özellikle de yurtdışı defile ve sergilerinde, azalma olmuştur.

1990'lı yıllarda Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün yurtdışı defileleri fazla olmamıştır. 2000'li yıllarda ise yurtdışı defile ve sergileri batı ülkelerinden çok Avustralya, Japonya, Tayland, Güney Kore, Birleşik Arap Emirlikleri, İsrail gibi doğu ülkelerinde olmuştur.²⁴⁵

Altıncı Beş yıllık Kalkınma Planı (1990-1995); mesleki ve teknik eğitime nitelikli ara işgücü yetiştirilmesi açısından öncelik verilmesini temel ilke olarak kabul etmiştir. Meslek liseleri ve meslek yüksek okullarında programların piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda yeniden değerlendirilmesini, yaygın eğitim türüne ağırlık verilerek işgücü ihtiyacının kısa sürede ve yeterli bir şekilde karşılanmasını ön görmüştür.²⁴⁶

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planına paralel olarak, eğitim öğretim bölümlerinin dışında, 1996-1997 öğretim yılında yenilenen Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri yönetmeliğiyle, mezun olan öğrencilere ustalık statüsü getirilmiş, resmi gazetede yayımlanan 11. Madde gereğince, eğitim öğretim programlarının bölgesel ihtiyaca göre teorik ve uygulamalı meslek derslerinden oluşacak şekilde aynı alanlardaki mevcut programlar paralelinde hatırlanabilmesi

²⁴² bkz. Ek:1

²⁴³ Akbulut, **a.g.e.**, s.76

²⁴⁴ Akbulut, **a.g.e.**, s.130

²⁴⁵ bkz. Ek:2

²⁴⁶ Çıraklık, Mesleki Ve Teknik Eğitim Konseyi, **Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1990, s.64-66

amacıyla enstitü bünyesinde Araştırma ve Tanıtım Pazarlama Bölümleri açılmıştır.²⁴⁷ Araştırma bölümü, enstitünün amaçları doğrultusunda, ulusal veya uluslararası nitelikte araştırma konularını belirlemiş, alan uzmanlarınca tespit edilen konularda bilimsel araştırmalar yapmıştır. Araştırma sonuçlarını ilgililerin kullanımına sunmuş, araştırma yapılan konularda kişi, kurum ve kuruluşlara danışmanlık hizmeti vermiştir.²⁴⁸

Araştırmalara dayalı olarak üretim için oluşturulan hizmet ve ürün örneklerini bu bölüm bünyesinde hazırlanmış; enstitünün ilgili diğer üretim atölyelerine seri üretim veya özel siparişe yönelik sanatsal nitelik taşıyan ürünlerin hazırlanması için teklifte bulunmayı amaç edinmiştir.²⁴⁹

Araştırma sonuçlarından ve yapılan çalışmalardan elde edilen dokümanlarla arşiv hazırlama ve enstitü müzesinin kurulup geliştirilmesi için gerekli verileri toplamıştır.²⁵⁰

Eğitim birimleri ve üretim atölyeleri için üretim planları, üretim tasarımı, model, kalıp, desen, detay, kesit, hesap, deney ve kalite kontrol işlerini yapmıştır.

Tanıtım ve pazarlama bölümü de Enstitü faaliyetlerinin yurt içinde ve yurt dışında tanıtımı için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmayı, basın-yayın kurumları ile yazılı, sözlü ve görüntülü iletişim sağlamayı amaç edinmiştir.²⁵¹

İlgililerle koordineyi sağlayarak, yurt içinde veya yurt dışında sergi ve defileler düzenlemiştir. Enstitünün faaliyetleriyle ilgili olarak video, slayt, katalog, model, dergi ve bülten çıkartmak ve yayınlamıştır. Türkiye'yi ziyarete gelen yabancı devlet başkanı eşlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi protokol, askeri protokol ve konuklarını ağırlamıştır.²⁵²

²⁴⁷ **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

²⁴⁸ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, ek.1

²⁴⁹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.1

²⁵⁰ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.1

²⁵¹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.1

²⁵² Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.1, Akbulut, **a.g.e.**, s.48-68

Enstitüde üretilen ürünlerin pazarlanması için piyasa araştırması yapmış ve pazarlamasını sağlamıştır.

İlgili bölümler ile koordine sağlayarak enstitüde üretilen ürünlerin fiyat tespitini yapmıştır. Müşterilerle iletişim kurma, gelen siparişleri, istek ve özelliklerine göre üretim atölyelerine iletmek, iş kalitesi ve iş verimini sürekli izlemek tanıtım ve pazarlama bölümünün görevi olmuştur.²⁵³

Araştırma ve Tanıtım Pazarlama bölümleri ile Ankara Olgunlaşma Enstitüsünde, Anadolu değerlerini konu olarak işleyen temalı çalışmaları başlangıcından, üretimine ve sunumuna dek rehberlik ve yönlendirme hizmeti vermiştir.²⁵⁴

Bu koordineli çalışma ile oluşan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü koleksiyonları:

- Otantik Giysi Koleksiyonu
- Sanatsal Giysi Koleksiyonu
- Osmanlı Dönemi Saray Giysileri Koleksiyonu
- Folklorik Bebek Koleksiyonu
- Osmanlıdan Uyarlamalar Takı Koleksiyonu
- Atatürk Giysileri Koleksiyonudur.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Anadolu kültürünün eşsiz bir kaynak, Anadolu değerleri hakkındaki bilinenlerin henüz deryada bir damla olduğu anlayışı ile araştırma, üretme ve tanıtma görevinin yanı sıra; hiç yazılmamış ve sandıklarda saklı renklerde, motiflerde, desenlerde ifadesini bulan tarihin gün ışığına çıkararak gelecek nesillere aktarmayı amaçlamıştır.²⁵⁵ Bu koleksiyonlar çeşitli görsellikler, sine vizyon, müzik, ışık ve ses eşliğinde sunulmuştur.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü öğretmenleri ve öğrencileri tarafından tasarlanmış olan sanatsal giysi koleksiyonu 35 parçadan oluşmaktadır. Sunum, görsel

²⁵³ **Resmi Gazete**, 15 Eylül 1996

²⁵⁴ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, ek.1

²⁵⁵ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, Ankara, 1995, s.5

zenginliği olan Mehter Takımının ezgileri ve Fatih'in sahneye muhteşem çıkışı ile başlamakta, ardından Osmanlı Saray giysileri ile Osmanlının görkemi ve kültürlere bakışı ile birlikte; 'farklılıklara saygı' vurgulanmaktadır. Bu defile ile kültürlerin kesişme noktası olan Türkiye'nin zenginliği doğu – batı sentezi içinde vurgulanmakta, Osmanlı saray giysilerinden esinlenilerek hazırlanmış giysiler ve dönemin gelinlikleri ile son bulmaktadır.²⁵⁶

Bu koleksiyon içerisinde yer alan tüm giysiler arşiv taraması ve Osmanlı saraylarında yapılan titiz araştırma ve çalışmalar ile meydana getirilmiş; başlık, aksesuar ve ayakkabılar aslının aynı olarak Ankara Olgunlaşma Enstitüsü atölyelerinde hazırlanmış, koleksiyon tamamen el emeği ile geleneksel Türk süsleme sanatları kullanılarak çalışılmıştır.²⁵⁷

Yöresel giysi koleksiyonu ise Anadolu'nun giyim kuşam ve el sanatları zenginliğini vurgulamak için çeşitli bölgelerin giysi özellikleri aslının aynı olarak yeniden yaratılmıştır.²⁵⁸

Yöresel giysi koleksiyonunda halk yaşamından törenler de sahnelemiştir.

Cumhuriyetin 75. yılı kutlamaları çerçevesinde tasarımı başlamış olan Atatürk giysi koleksiyonunda Atatürk'ün öğrencilik yıllarından başlayarak, canlı enstantanelerle, fonda Türk Ulusunun özgürlüğe giden yolda verdiği büyük savaşı anlatan şiirsel öykü eşliğinde sunulmaktadır. Öyküleme Atatürk'ün askeri giysileri Kurtuluş Savaşı'nı ve Atatürk'ün askeri dehasını, sivil giysiler ise devrimlerini ve Türk sosyal yaşamının gelişimini vurgulamıştır.²⁵⁹

Toplam 20 giysiden oluşan koleksiyon sine vizyon görüntüleri ve müzik ile sunulmuştur.²⁶⁰

²⁵⁶ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, ek.4

²⁵⁷ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, Ankara, 2008, s. 35

²⁵⁸ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.27

²⁵⁹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, s.6, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, 2008, Ankara, s. 23

²⁶⁰ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, 2008, Ankara, s. 35

Sanatsal giysi koleksiyonunda, Osmanlı İmparatorluğu'nun görkemli saray yaşamı giysilerinin tarzı ve karakteristik özellikleri konu edilerek, özel dokunan kumaşlar üzerine, sanatlı işlemler yoğun olarak sergilenmiştir. El ile işlenen sim, sırma işleme tarzları ve ağır motiflerin tercih edildiği bu kıyafet koleksiyonunda, bindallar, şalvarlar, üç etekler, kaftanlar, saltalar, boyama ve batık tekniği uygulanarak modernize edilen uçucu giysiler, tuvaletler, sim sırma işli gelinlikler güne uygulanarak kültürel mirası arşivlemiştir.²⁶¹

Dünü bugüne uyarlayan, zamanı birleştiren, yalnız yurt içinde değil yurt dışında da Türkiye'yi tanıtan, Türk kültürünü yansıtan, 43 parça "otantik", Osmanlı giysilerinden esinlenerek hazırlanan 52 parça "sanatsal" giysiler, Atatürk'ün doğumunun 100. Yılında, onun giysilerinin çizgilerini günümüze yansıtarak yaşatan 'Atatürk Giysileri', Türk el sanatını ölümsüzleştiren "nakış" ve Anadolu insanının bölgesel tipik özelliklerini yansıtan "folklorik bebek" olmak üzere beş ayrı koleksiyon oluşturulmuştur.²⁶²

Bu koleksiyonlar somut birer tarihi belge olarak geleceğe dünü taşıyan eserler olarak tanımlanmıştır.²⁶³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde üretilenler yurt içinde ve yurt dışında çeşitli etkinliklerle sunulmuş, bu etkinliklerin içinde geniş bir yer tutan defileler yurt içi ve yurt dışı olmak üzere düzenlenmiştir.

Körfez ülkeleri, Abu-Dhabi, Dubai, Kuveyt, Avustralya-Sidney, Melburn, Singapur, KKTC, Azerbaycan, Rusya, Londra²⁶⁴, İspanya-Sevilla, Almanya, Macaristan, İsviçre, Mısır, Yunanistan²⁶⁵, ABD gibi yurt dışı defilelerinin yanı sıra yurt içinde de enstitüyü tanıtmak, sosyal dernekler ve kurumlar yararına gelir elde etmek ve yabancı ülkelere Türkiye'yi ve Türk sanatını tanıtmak amacıyla defileler ve sergiler yapılmıştır.²⁶⁶

²⁶¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.29

²⁶² Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, Ankara, 2008

²⁶³ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, s.4

²⁶⁴ bkz. Ek 6

²⁶⁵ bkz. Ek 7

²⁶⁶ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, s.4

Ayrıca bakanlıklar, valilik ve diğer kurumların sosyal faaliyetlerinde de Ankara Olgunlaşma Enstitüsü öğretmenleri, sergileme ve satış ile ilgili her konuda rehberlik görevi üstlenerek ilgili birimler destek olmuşlardır.²⁶⁷

3.5.1. Üreten Kadın Projesi

Türk kadınının kendi yetenek ve zevkini yansıttığı el sanatlarını yaşatmak, aile ekonomisine katkı sağlamak, kaybolmak üzere olan bu el sanatlarını, günün çizgi, renk ve desenleriyle çağa uyumunu sağlamak amacıyla, 1990 yılında, Üreten Kadın Projesi KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde uygulanmaya başlamıştır.²⁶⁸

Bu proje, eğitim olanaklarından yoksun, örgün eğitim sistemi dışında kalmış, kırsal kesimden gelerek büyük kentlerin gecekondu bölgelerinde yerleşmiş maddî olanakları sınırlı, herhangi bir işte çalışmayan veya çalıştığı halde ek gelire ihtiyacı olan genç kız ve kadınlara ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim olanağı sağlanması amacıyla hazırlanmıştır.²⁶⁹ Söz konusu proje ile genç kız ve kadınların:

* Varolan bilgi ve becerilerinin kısa süreli eğitim programlarıyla iyileştirilerek geliştirilmesi,

* Piyasa standartlarına uygun ürünleri seri olarak üretmelerine ve pazarlamalarına olanak yaratarak üretici hale gelmelerinin sağlanması,

* Buldukları yerde düzenli gelir elde etmek suretiyle aile ve topluma katkılarının sağlanması amaçlanmıştır.²⁷⁰

Bu proje kapsamında hiçbir ekonomik özgürlüğü olmayan ev kadınlarının evlerine gidilerek yaptıkları işler tespit edilmiş, kendilerine malzeme verilerek Ankara Olgunlaşma Enstitüsü adına üretmeleri istenmiştir. Ev hanımları iş bitiminde ücretini alacak şekilde Enstitüye ürünler yapmışlardır.²⁷¹

²⁶⁷ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, s.4

²⁶⁸ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.2

²⁶⁹ Yüksel Kavak, "Türkiye'deki Yaygın Mesleki Eğitim İçinde Kadın Eğitiminin Yeri", **Milli Eğitim Dergisi**, no:144 (1999), s. 31-38

²⁷⁰ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.m.**, s.31-38

²⁷¹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, Ek.8

1990-1991 Öğretim yılında, ilk kez Enstitüde uygulanmaya konulan Üreten Kadın Projesi; dönemin Milli Eğitim Bakanına tanıtılmış, düzenlenen program çerçevesinde, ürünler sergilenmiş ve defilelerde sunulmuştur.²⁷²

Ev hanımları ile projede çalışan öğretmenler arasında yalnızca maddi bağlamda bir ilişki bulunmayıp, ayrıca hanımlara beslenme, çocuk bakımı, temizlik ve sağlık gibi temel eğitim konularında yeri geldikçe zaman zaman bilgiler verilmiştir.²⁷³

Ankara ve İzmir Olgunlaşma Enstitüleri'nde uygulanmaya başlanan proje çalışmaları, ülke genelinde on bir KTÖ olgunlaşma enstitüsüne yaygınlaştırılmıştır.²⁷⁴

3.5.2. Turistik El Sanatları Projesi

Türkiye'de el sanatları eğitimini örgün ve yaygın düzeyde yürütmüş ve geleneksel el sanatlarının korunması, yaşatılması ve geliştirilmesinde önemli bir misyon sahibi olmuş Kız Meslek Liseleri kapsamındaki söz konusu alanlara çağdaş üretim bilinci kazandırmak ve bu konuda deneyim kazanmalarını sağlayarak turizm sektöründe önemli bir etken olan Turistik El Sanatları üretiminde kalitenin ve verimliliğin artırılması ile ilgili, alanda bir çalışma gerçekleştirmek amaçlanmıştır.²⁷⁵

Bu genel amaç çerçevesinde ve KTÖ Genel Müdürlüğünün 27.04.1999 tarih ve 324/039 sayılı genelgesi kapsamında çalışmalara başlanmıştır.²⁷⁶

Bu genelgede belirtilen 12 ilde faaliyet gösteren olgunlaşma enstitüleri ve bu enstitülerin koordinatörlüğünde çalışmalarını sürdürecektir olan Kız Meslek Liseleri buldukları yörelerde araştırma yaparak geleneksel el sanatlarına ait birikimleri belirlemiş ve prototiplerini hazırlayarak bağlı oldukları olgunlaşma enstitüsüne göndermişlerdir. Gelen ürünler olgunlaşma enstitülerinde oluşturulan komisyonlarca

²⁷² Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü **a.g.d.**, ek.2

²⁷³ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü **a.g.d.**, ek.2

²⁷⁴ Kavak, **a.g.m.**, s.31-38

²⁷⁵ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, Ek.2

²⁷⁶ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü **a.g.d.**, ek.4

proje kriterleri doğrultusunda (orijinal malzemenin kullanıldığı, özgün, anlamlı, fonksiyonel, modern, kaliteli ve piyasaya yönelik) kalite kontrol ve değerlendirmeye tabi tutulmuş gerekli durumlarda ürün üzerinde değişiklikler yapılarak seri üretim öncesi son şekli vermişlerdir.²⁷⁷

Hazırlanan prototiplerin tanıtımı amacıyla olgunlaşma enstitüleri tanıtım organizasyonları düzenleyerek kamu kurum ve kuruluşlarına tanıtımını sağlamışlardır. Bu amaçla;

- I. Tanıtım 27-30 Mart 2000 tarihinde İzmir’de.
- II. Tanıtım 13-15 Haziran 2000 tarihinde Bursa’da
- III. Tanıtım 12-16 Ekim 2000 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilmiştir.²⁷⁸

Bu organizasyonlar için ürün tanıtım broşürleri hazırlanmış daha sonrada gelenekselden evrensele Turistik El Sanatları Katalogu hazırlanarak kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, turizm sektör temsilcilikleri, büyük oteller gibi kurum ve kuruluşlara dağıtımını sağlanmıştır. Tanıtım organizasyonları ve katalog dağıtımından sonra ürünlere olan taleplerde artış gözlenmektedir. Katalogdan ürün beğenen firmalar enstitüyle bağlantı kurarak ürün sipariş talebinde bulunmuşlardır.²⁷⁹

Projede, geleneksel el sanatlarını öz değerini yitirmeden yaşatmak, ekonomiye kazandırmak, geliştirmek ve özelliğini bozmadan çağdaş teknolojilere uyumunu sağlayarak turizm sektöründe önemli bir etken olan turistik el sanatları üretiminde kalite ve verimliliği artırmış, genç kız ve kadınlara meslekî bilgi ve beceri kazandırarak gelir getirici faaliyetler ile ekonomiye ve aile bütçesine katkıda bulunmaları sağlanmıştır.²⁸⁰

²⁷⁷ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.4

²⁷⁸ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.4

²⁷⁹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, ek.4

²⁸⁰ Nurten Demir, “Kadın İstihdamını Artırmada Eğitimin Rolü ve Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’nün Yürüttüğü Çalışmalar”

http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1352&id=72 , Erişim Tarihi:4 Mayıs 2011

3.5.3. Tiftik Projesi

2000 den itibaren, üretime, temalı projeleri koyarak, vizyonunu genişleten ve çok önemli koleksiyonlara imza atan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, araştırma-üretim- tanıtım döngüsü ile sistem oluşturmuş, özellikle Tanıtım Bölümü'nün yaptığı organizasyonlarla geniş kitleye ulaşılmıştır.²⁸¹

Ankara bölgesinin eski bir sanatını gündeme taşıyarak eskimeyenler arasına kattığı sof kumaşı, daha geniş kapsamlı çalışmalarla yurt içi ve yurt dışında hem tanıtmak, hem üretime geçirmek amacıyla birçok örnek ürün hazırlanmıştır. Ankara'nın sembollerinden Ankara tiftik keçisi ve sof kumaş temalı proje, kumaş çeşitliliğine katılan sof kumaşın kalitesini ve farkını fark ettirerek ulusal üretime ve eğitime katkı sağlayacağı düşüncesiyle, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü çalışmalarında yer almıştır.²⁸²

3.5.4. Nakış ve Folklorik Bebek Koleksiyonu

Yaşamın içinde doğal bir şekilde yer alan, hem estetik hem yaratıcılık olarak sınır tanımayan geleneksel Türk işleme sanatı, Türk kültürünün en çok çeşitli ve çok önemli alanlarından biridir. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün de ana temalarından biri olan nakış koleksiyonu on altıncı yüzyıl motiflerine kadar uzanabilmiş, dival işlemesi, Türk işi, Makine nakışları kullanılan ve en güzel örneklerin yer aldığı koleksiyon, özel günlerde sergilenmiştir.²⁸³

Bu koleksiyonda folklorik bebekler üreterek, Anadolu ve Trakya'da yaşayan insanların, yörelere göre kadın – erkek giysi ve giyim tarzlarını, karakteristik özelliklerini tanıtmayı, unutmaya yüz tutmuş olanları anımsatmak amaçlanmıştır.²⁸⁴

Folklorik bebek koleksiyonu, 1994 yılında folklorik bebek atölyesinde, yapılan araştırmaya, bilgi ve belgeye dayalı bir çalışmanın ürünü olarak oraya çıkmıştır.²⁸⁵

²⁸¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, Ankara, 2008, s.33

²⁸² Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.33

²⁸³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.21

²⁸⁴ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.21

3.5.5. 100. Yıl Kız Teknik Öğretim Müzesi

Enstitü bünyesinde, Atatürk'ün doğumunun 100. yılı nedeniyle 24 Kasım 1981 tarihinde Öğretmenler Günü'nde dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in katılımıyla açılan 100. Yıl KTÖ Müzesinde, 969 etnografik eser sergilenmektedir.²⁸⁶

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü binasında bulunan ve geç Osmanlı Dönemi eserlerinin sergilendiği, Türk Kültürünü yansıtan; denetimi Etnografya Müzesine bağlı olan bu müzenin sahip olduğu eserlerin bir kısmı Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne ait olup, bir kısmı da 1980 yılında İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nden nakli uygun görülmüştür. Kurulan komisyon tarafından teslim alınan bu eserlerin, Kültür Bakanlığı ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün yardımlarıyla, envanterleri hazırlanmış ve düzenli bir biçimde korunmaya alınmıştır.²⁸⁷

Müzeye yapılan bağışlar, bağışı yapanın adına verilen plakette birlikte sergilenir. Cam, bakır, ahşap, gümüş eşyalar, giysiler, peşkir ve yağlıklar, keseler, oyalar, kumaş ve çorap örnekleri, takılar gibi eserleri bulunduran müze üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde: Gümüş takılar, kullanım eşyaları,

İkinci bölümde: Atatürk'ün fotoğrafları ve sözlerinden oluşan Atatürk köşesi,

Üçüncü bölümde: Giysi ve nakış ağırlıklı etnografik eserler bulunmaktadır.²⁸⁸

Ziyaretçilere randevu ile açılan 100. Yıl KTÖ Müzesi, desen ve motif araştırmaları için çok önemli bir kaynak olarak gösterilmiştir.²⁸⁹

²⁸⁵ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, s.21

²⁸⁶ **Ankara Olgunlaşma Enstitüsü**, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Nedeniyle Özel Sayı, 1981, s.4-5-6

²⁸⁷ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, Ek.8

²⁸⁸ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, Ankara, 2008, s.55

²⁸⁹ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.d.**, Ankara, 2002, Ek.8

Kurulan müzenin düşünsel ögesini Afet İnan'da görmekteyiz. Afet İnan, 11 Mart 1958 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı'ya verdiği mektupta, kız enstitüsü müzeleri ve etnografya müzelerinin kurulması için iki teklif sunmuştur;²⁹⁰

İlk teklif, kız enstitülerinin, kuruluş yıllarından itibaren her yılın seçilmiş en güzel eserlerinden toplanacak birer “Enstitü Müzesi” oluşturmalarıdır.²⁹¹ Afet İnan bu teklifi;

“Bir yıl zarfında Enstitüde yapılan her iş zümresinden en güzeli, öğretmenlerin teşkil edeceği bir jüri tarafından müzeye ayrılır. Bu eseri yaptıran öğretmen ile öğrencinin isim ve küçük fotoğrafları buraya eklenir. Seçilen eser, o öğretim yılının adını taşıyarak enstitü müzesine mal edilir. Kuruluş tarihinden itibaren her yılın eserlerinden birer örneğin bulunacağı bu müzeler, yeni gelen öğrencilere seneler boyunca olan tekâmülü göstermedi bakımından da önemli olacaktır. Aynı zamanda bu teşebbüs, buldukları şehirler için seneler geçtikten sonra, kız enstitülerinin el sanatları müzelerinin kurulmasını sağlayacaktır... böyle bir müzede eserinin bulunmasını hangi genç kız istemez? Sonra, aynı genç kızlar yıllar sonra kendi çocuklarını ve torunlarını bu eserlerin bulunduğu müzeye götürürse gelecek nesillere en büyük teşvik olur.”²⁹² Şeklinde belirtmiştir.

Afet İnan'ın ikinci teklifi ise Maarif müdürlükleri vasıtasıyla buldukları bölgenin etnografik eşyalarının toplattırılmasını sağlamaktır.²⁹³ Afet İnan bu teklifi de şöyle açıklamıştır;

“ Memleketimizde “Etnografik” eşyaları bölgelerimizin özelliklerine göre toplamak, tasnif etmek ve müzeler kurmak her bakımdan faydalı olacaktır. Halkın kendi el emeğiyle vücuda getirdiği ve kullandığı, ekonomik, sosyal ve kültürel eşyaları olduğu gibi, güzel sanatların çeşitli örneklerini veren eserleri de vardır. bütün bunların bir araya gelmesinden Türk Kültürü pek çok değer kazanacak ve bir

²⁹⁰ Afetinan, **Herkesin Bir Dünyası Var**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1958, s.85

²⁹¹ Afetinan, **a.g.e.**, s.85

²⁹² Afetinan, **a.g.e.**, s.85-86

²⁹³ Afetinan, **a.g.e.**, s.86

eğitim vasıtası temin edilmiş olacaktır. ...Buna dayanarak maarif teşkilatının bölge Etnografik müzelerinin kurulmasında büyük yardımları olacaktır."²⁹⁴

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde böyle bir müzenin açılmasının, İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nden de eserlerin getirilmesinin, en büyük nedeni Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün protokolde olmasıdır. Daha çok yurt dışından gelen devlet konuklarının ziyaretine açık olan bu müze, Türk kültürünü yansıtan eserleri tanıtmak amaçlanmıştır.

3.6. Enstitü'nün Türk Giyim Modasının Oluşumunda Rolü

Moda, sözlük anlamıyla çeşitlilik ve farklı yerlere gönderme yapan bir anlam içermektedir:

*"Değişiklik ihtiyacı veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yeniliktir, belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlüktür, geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olandır, yaygın duruma gelmek ve herkesçe kabul edilmektir."*²⁹⁵

Barnard, giysinin ve modanın işlevlerini; korunma, mütevazılık- gösteriş, abartı- sadelik, iletişim, bireysel dışavurum, toplumsal statü, toplumsal rol belirleme, ekonomik statü, dini duyular, siyasal sembol olma, toplumsal ritüeller olarak sıralamaktadır. Giysini işlevi, hem fiziksel bir ihtiyaç olarak, bedenın dış etkenlerden korunmasını, hem de kimliklerin ifade edilmesinde kullanılmasını içermektedir.²⁹⁶

Türk toplumu, batılı tarzda giyim-kuşam ve modasına ilk adımlarını, Tanzimat'la atsa da, asıl değişimi Cumhuriyetin ilanı sonrası yapılan inkılâplar ile sağlanmıştır.

Gerçekleştirilen inkılâplar asında giyim-kuşam adına değişimi başlatan şapka kanunu olmuştur. 25 Kasım 1925 yılında çıkan Şapka kanunu, fesin yerine şapka kullanımını şart koşmuş ve Türk toplumuna giyim-kuşam adına beklenenin üzerinde

²⁹⁴ Afetinan, a.g.e., s.86-87

²⁹⁵ **Türkçe Sözlük**, Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, s. 1033

²⁹⁶ Malcolm Barnard, **Fashion As Communication**, New York: Routledge, London, 2001, s.47-64

değişim ve yenilik getirmiştir. Türkiye kısa bir geçiş evresinden sonra batılı giyim-kuşam şeklini benimsemiştir. Türk toplumu bu inkılâp ile yeniden şekillenirken, oluşturulan eğitim kurumlarıyla terzilik mesleği de öğrenilmiş, çağdaş giyim kuşam modellerinin oluşmasında ve gelişiminde rol almıştır.

Yeni giyim kuşam şekli, açılan kız enstitüleri, kız sanat okulları ve Avrupa'ya gönderilen öğrenciler sayesinde desteklenmiştir. Türkiye, batılı giyim kuşam modasını izlemiş ve bunun sonucunda Avrupa modasının öncülüğünde Türk giyimini oluşturmaya çalışmıştır.²⁹⁷

1920- 1950 yılları arası Türk giyim modası diye bir olgudan bahsetmek pek mümkün olmasa da, terziler Paris modasını giysilerde ya birebir uygulayarak ya da kendi tarzına yakın hale getirerek oluşturmuşlardır.²⁹⁸

Moda, kapitalist sistemin mantığı içerisinde üretilip bireylerin farklılık ihtiyaçlarına cevap veriyormuş gibi görünse de diğer yandan, bir kollektivite içinde geleneksel yapıda bir aidiyetlik ve biraradalık duygusunu pekiştirme işlevine de sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern kapitalist toplumlarda bile geleneksel bir takım olgular varlıklarını korumaktadır.²⁹⁹

1950 yıllarına gelindiğinde ise kız sanat enstitülerinin giyim-kuşam modasında olgunluk çağına geldiklerini görüyoruz. Diğer ülkelerde başarı ile gerçekleştirdikleri defileler sonucu farklı ülkelere de davet alan enstitüler, Türk motifleri ve stilini Paris Giyim Modası ile sentezleyerek Türk modasını oluşturmuşlar ve bu stilden dolayı birçok ülkenin beğenisini kazanmışlardır. Bu başarı Fransız ve İtalyan modası kadar önemli boyutlu olmasa da, bu dönem olgunluk çağına ulaşan bir noktayı gösteresi açısından önem taşımaktadır.³⁰⁰

²⁹⁷ Sonay Şeftalici, **Terziden Tasarımcıya**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 4

²⁹⁸ Afetinan, **a.g.e.**, s.2

²⁹⁹ Senem Gençtürk-Hızal, "*Bir İletişim Biçimi Olarak Moda: "Modus"Un Sınırları*", **İletişim: Araştırmaları Dergisi**, S.1 (Bahar 2003), s.71

³⁰⁰ Afetinan, **a.g.e.**, s.2

1960'lı yıllarda ekonomik ve sosyal gelişme çabaları içinde olan Türkiye henüz terzilerle giyinme alışkanlığının dışına çıkmaya başlamıştır. Sanayileşmenin gözle görülür bir düzeye gelmesi, çalışan kadın sayısının artması, kadının kamusal alanda daha fazla görünür olması, gelir düzeyinde yükselme ve nüfus artışı, zaman alıcı ve el emeğinin getirdiği maddi külfetin dışına çıkmaya zorlamış, konfeksiyon atölyeleriyle seri ve ucuz üretime dayalı giyim modası ortaya çıkmıştır.

Moda olgusu, her zaman yeni olanı değil, geçmişi de yeniden üreterek gündeme getiren ve nostalji olarak değerlendiren tarzları da tüketicilere sunmaktadır.

1958'den sonra Türkiye modasını büyük ölçüde belirleyen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, kuruluşundan bu yana devlet büyüklerinin eşlerini giydirmiş ve moda oluşturmuştur. Başta cumhurbaşkanları eşlerini, başbakan, bakanlarla birlikte başkentteki askeri ve mülki erkânın eşlerinin giyim tercihinde Ankara Olgunlaşma Enstitüsü yer almıştır.³⁰¹ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün tercih edilmesinde en önemli etkenler, Enstitü'nün başkentte olması ve protokolda yer alması, yurt içi ve yurtdışından gelen resmi konukların eşlerinin protokol çerçevesinde Enstitü'yü ziyaret etmeleridir.

İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü'yle "first ladyleri" giydirmeye başlayan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, oluşturdukları giysilerde, takılarda ya da modellerde eski dönemlerin çizgilerden esinlenerek, güncel çizgileri katarak tamamen yeni modeller hazırlamışlardır. Enstitü arşivinde muhafaza edilen desenler ve modeller bunun en önemli göstergesidir.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Türk kültürünün, el sanatlarının ve işlemlerinin de dünyaya tanıtılmasında ve Türk modasını oluşturmada ve sergilenmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Ortaya konulan ürünler, projeler, yapılan yurt içi ve yurt dışı defileleri³⁰² bu misyonu ortaya koymaktadır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Tanıtım ve Pazarlama Şefi Canan Yakın ile yapılan bir röportajda enstitünün misyonunu şu şekilde belirtmiştir:

³⁰¹ "Hanım Efendileri Giydiriyorlar", **Milliyet Gazetesi**, 26 Aralık 1985

³⁰² bkz. Ek 1- Ek 2

“Enstitümüzün misyonu Türk kültürünü ve zevkini önce ülkemizde genç kuşaklara sonra da dünyaya tanıtmaktır. Bu nedenle Türk kültürüne ait nakış, boyama ve süsleme tekniklerini giysilerimizde kullanıyoruz. Enstitümüzün modernlik anlayışı içerisinde absürt kıyafetler yer almaz. Zira amacımız insanımızı özellikle gençlerimizi kendi kültürünü tanımaya, sevmeye ve tercih etmeye yönleltmek. Bu sayede geleneksel Türk el sanatlarının günümüze aktarılmasını sağlamaktır.”³⁰³

3.7. Enstitü’nün Diğer Özgün Çalışmaları

Birçok proje, sergi ve defilelere imza atan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü kendine özgün çalışmalarıyla da adını duyurmuştur.

1992 yılında Dolmabahçe Sarayı’nda Atatürk’ün yatağını örten bayrak, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde dört ayda hazırlanan, atlas üzerine sim sırma ve ay-yıldız işlenen bayrakla değiştirilmiştir.³⁰⁴ Enstitü yetkilileri, Dönemin TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk ve Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan’ın da katıldığı törenle, Enstitü’de yapılan bu Türk bayrağı Atatürk’ün yatağına örtülmüştür.³⁰⁵ Bayrağın yanında sırma işlemeli Atatürk imzası ve madalyası da Dolmabahçe Sarayı’na hediye edilmiştir.³⁰⁶

Aynı yılda Atatürk’ün sırma işlemeli portresi, madalyası ve imzası Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nün Anıtkabir’e armağanı olmuştur.³⁰⁷

20 Aralık 1993 tarihinde Ankara Olgunlaşma Enstitüsünce yapılan resim sergisindeki iki Atatürk resminden biri Anıtkabir’e armağan edilmiş; Atatürk’ün bir Kız Enstitüsünü ziyaretini simgeleyen yağlı boya resmi de Ziraat Bankası tarafından çoğaltılarak bütün kamu kurum ve kuruluşlarına dağıtılmıştır.³⁰⁸

³⁰³ <http://sektoreel.zaman.com.tr/sektoreell/detaylar.do?load=detay&link=245>, Erişim Tarihi: 27 Mart 2011

³⁰⁴ bkz. Ek: 12

³⁰⁵ “Ata’nın Yatağındaki Bayrak Değişti”, **Milliyet Gazetesi**, , 27 Nisan 1992, s.19; Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, Ankara, 1995, s.5

³⁰⁶ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, s.5

³⁰⁷ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, s.5

³⁰⁸ Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.r.**, s.5

3.8. Fiziki Durum

Cumhuriyet modernliğinin başlıca iki simgesinin ikisinin de, tipik şarkiyatçı temsillerdeki birbirlerine bağlı iki temaya verilen tepkiler olarak görselleştirilmiş olmaları şaşırtıcı değildir. Bunlardan birincisi, imparatorluğun geriliği ve çürümüşlüğü çağrışımlarını da beraberinde taşıyan sultanlar şehri İstanbul'a ilişkin şarkiyatçı imgeleri dengelemek için Ankara'nın modern bir kent olarak imar edilmesiydi. İkincisi ise, imparatorluğun ikincileştirilmiş bastırılmış kadın imajını çözecek, idealize edilmiş yeni Kemalist kadın imgesiydi. Bu nedenle Modern mimari, modern Ankara, modern kadınlar cumhuriyet bilincinde birbirine bağlı olmuş ve üçü de güzellik, gençlik, sağlık ve ilerleme nitelikleriyle birlikte anılmıştır.³⁰⁹

Modern mimarinin yeni Kemalist kadınla özdeşleştirilmesi sadece bir simgesel çağrışım meselesi değildi. Daha bire bir, doğrudan doğruya mimari alanında görülen bir "moderne cinsiyet kazandırma" olgusu, kadınların eğitimi amaçlı yeni binaların çoğunlukla, belirgin bir biçimde modernist bir estetikle tasarlanıp inşa ediliyor olmasıydı. Kadınların görüntüsü ve görünürlüğü Kemalist inkılâbın başlıca simgesi haline geldiği için, kızlar için yapılan eğitim binaları cumhuriyetin ilk yıllarında yeni mimarinin en temsil edici yapıları olmuştur.³¹⁰

Cumhuriyet'in modernlik ikonu olarak özel bir statü işgal eden paradigmatic bir örnek, Ernst Egli tarafından tasarlanan ve 1930'da büyük bir tanıtım ve basın kampanyasıyla açılan, Ankara'daki İsmet Paşa Kız Enstitüsü, her iki yanında dikey merdiven gövdeleri olan yatay vurgulu bir cephe, düz bir çatı, yuvarlak balkonlar ve sürekli dış denizlikten ibaret dengeli bir kompozisyonu olan dört katlı bir binadır.³¹¹ İsmet Paşa Kız Enstitüsü binasına eklenerek tamamlanan, zemin kat dahil dört katlı olan, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Binası bu sit alanı içerisindedir. Olgunlaşma Enstitüsü'nün küçük bir koridorla İsmet Paşa Kız Enstitüsüne bağlı olması olgunlaşma enstitülerinin tarihi kökleri hakkında fikir vermektedir.

³⁰⁹ Sibel Bozdoğan, **a.g.e.**, s.95-96

³¹⁰ Sibel Bozdoğan, **a.g.e.**, s.101

³¹¹ Sibel Bozdoğan, **a.g.e.**, s.103

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü için inşa edilen bu binaya, Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde çıkan yangın sonucu, taşındıkları Devlet Demir Yolları Meslek Lisesi binasının da yetersiz kalması nedeniyle, diğer birimleriyle birlikte Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı geçici olarak yerleşmiştir.³¹²

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 1962 yılında günümüzdeki mevcut binaya geçtiğinde enstitüde dört dikiş atölyesi, moda, çiçek, resim, çamaşır, fantezi nakış, beyaz nakış, Türk işleri, sırma, konfeksiyon atölyeleri olmak üzere on üç atölye mevcut bir halde verilen sadece bir buçuk katı kullanarak çalışmaların başlamıştır.³¹³ Çünkü üst katlar Gazi Üniversitesi yatakhane olarak kullanılıyordu. Bina tamamen Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne bırakıldığında binanın fiziki durumunu Yümniye Akbulut şu şekilde aktarmıştır;

“... İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nün penceresinden inşasını izlediğim Olgunlaşma Enstitüsü binası, ait olduğu okula tümüyle devredilmiş oldu. Artık okulun bina problemi kalmamıştı. Özel yapılmış büyük atölyeleri, prova salonları, bekleme salonları, yemek atölyesi, özel misafir kabul salonu ve okul içerisinde ihtiyaç halinde yapılan özel toplantılar ve büyük defile öncesi yapılacak defilelerde kullanılacak salonu ile çocuklarımızın hava alacakları arka bahçe ve okulun önündeki özel parkımızla gerçekten dört dörtlük bir olgunlaşma enstitüsüydü.”³¹⁴

2002 yılına gelindiğinde, Radyo evinin yanındaki Ankara Olgunlaşma Enstitüsü binasında, dersanelere ilave olarak 26 adet bölüm atölyesi, defile salonu, bilgisayar donanımlı Moda Tasarımı atölyesi, kütüphane, depo, ambar, arşiv ve çok amaçlı salon mevcuttur.³¹⁵

³¹² İsmail Aydın, vd. „Ankara İlinin Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Eğitimi, T.H.K. Basımevi, Ankara, 1998, s.156

³¹³ “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, No:236 (Ekim 1972) s.8

³¹⁴ Akbulut, a.g.e., s.62

³¹⁵ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Tanıtım, Eğitim, Öğretim Ve Üretim Brifing Dosyası, Ankara, 2002, s.4

3.8.1. Konfeksiyon Atölyesi

Konfeksiyon XX. Yüzyılın başında gelişmiş tekstil endüstrisinin bir koludur. İplik ve dokuma sanayinin ilerlemesi ve ticaret imkanlarının artması, rahat ve kolay hazır giyime ihtiyacı doğurmuş ve bunun sonunda da konfeksiyon gerekli bir hale gelmiştir.

Türkiye’de teknolojik atılımlar ve yenilikler dönemi olarak belirlenmiş olan 1960 yılı sonrasında günümüze kadar geçen süre, ülkemizin endüstriyel gelişme dönemlerini kapsamaktadır. Yeni teknolojik atılımlar ve yenilikler döneminde, sanat eğitiminde “uygulamalı sanatlar ve endüstriyel sanatlar alanında da eğitime yer verilmiş olduğu görülmektedir.³¹⁶

Giderek, “el sanatları” uygulamalı sanatlara dönüşürken, bu aşamada Avrupa’da endüstride üretim tecrübeleri olan elemanlar üretici olarak kullanılmaya başlanmış ve tasarımcılar yetiştirme çabaları belirlemiştir.³¹⁷

Türkiye’de konfeksiyon, ilk defa 1959-1960 öğretim yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde İsviçreli bir uzmanın nezaretinde³¹⁸, 90 öğrenciyle çalışmalara başlamıştır.³¹⁹

Model çizim atölyesinde hazırlanan koleksiyonu üretime geçirebilen, orijinal giysilerin özelliklerini bozmadan günün modasına uyarlayan, üretimini yapan, toplu sipariş alan ve uygulayan birim olmuştur.

Geleneksel el sanatlarının, desen ve motiflerin estetik yaklaşımlarıyla yeniden yaratılması, modernize edilip sunulması ve endüstriyle birlikte yürütülmesi, geleneksellik ve modernizm, el ürünü ile makine ürünü tarzı çelişkileri önleyici etkenlerden biri olabilmektedir.

³¹⁶ Ayten Sürür, “Güzel Sanatlar Eğitiminde Geleneksel Biçimlerin Çağdaştırılması Sorunları ve Bunlara İlişkin Örnekler”, **III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983, s. 220-221

³¹⁷ Ayten Sürür. **A.g.m.**, s.221

³¹⁸ **BCA**, Kararname, Sayı 4/ 12123, Dosya No: 27-262/1130; Belgenin Orjinali İçin bkz: ek 5

³¹⁹ “*Okulun Gayesi ve Teşkilatı*”, **Olgunlaşma Enstitüsü Ankara**, Ankara, 1960, s. 2

3.8.2. Arşiv

El sanatları alanında çok zengin ve köklü bir geçmişe sahip olan ülkemizde, sanat zevkini gösteren, yaratıcılık fikrini geliştiren ve geleneğe dayanan bir karakter taşıyan el sanatları, Milli Eğitim Bakanlığı kurumlarda, özellikle de olgunlaşma enstitülerinde, verilen eğitimin önemli bir kolunu oluşturmaktadır.³²⁰

Milli eğitim bakanlığında el sanatları eğitimi; Kız Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile Yaygın eğitim genel müdürlüğüne bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında uygulanan programlarla, kuruluşlarından itibaren gelişmeler göstererek sürdürülmektedir.³²¹

Ankara Olgunlaşma enstitüsünde de el sanatlarının ve etnografik eserlerin özellikleri, yaşı ve yöresinin tespiti ile ilgili ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır. Bu ürünlerin araştırılması, derlenmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve tanıtılmasını, değerlendirilip pazarlanmasını, bu sayede de kadınları yetiştirdiği el sanatları alanında üretici duruma getirilmesini, araştırma, tanıtım ve pazarlama bölümleri ile sağlamıştır.³²²

Bu el sanatlarının ve etnografik eserlerin korunması, saklanması, gerektiğinde kullanılması ve tanıtılması için arşiv birimi oluşturulmuştur.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, 1960 yılından itibaren, gerçekleştirdiği üretimlerin, akademik çalışmaların, araştırma safhasından sergi safhasına kadar; her doküman kaynak niteliğinde arşivlenmiştir. Nakışla ilgili çizilmiş desenler, elbise modelleri, fotoğraflar, yöresel araştırma dosyaları gibi veriler ile sanat kitapları, sergi ürünleri ve ödüller arşivlenmiştir.³²³

³²⁰ Aynur Altay, “*Milli Eğitim Bakanlığında El Sanatları Alanında Mevcut Eğitim-Öğretim Uygulamaları ile Geleceğe Yönelik Planlamalar*”, **III. Ulusal El Sanatları Sempozyum Bildirileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983, s.10-11

³²¹ Altay, *a.g.m.*, s.10

³²² Altay, *a.g.m.*, s.11

³²³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, *a.g.k.*, Ankara, 2008, s.56

Enstitü arşivindeki desen ve motiflerin tanıtılması, gün yüzüne çıkarılıp uygulanması için de çalışmalar yapılmış, 1976 yılında çıkarılan broşürle bunu duyurmaya çalışmışlardır.³²⁴

3.8.3. Satış Odası

İlk olarak 1962 yılında İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü'nde, hazır giyim ve nakış başta olmak üzere, imal ettiği geleneksel ürünleri tanıtmak amacıyla bir “mağaza operasyonu”³²⁵ başlatmıştır. Girişim öylesine büyük bir başarı kazandı ki, diğer enstitüler de aynı yola gitmiş ve bu, enstitülerin başta gelen etkinliklerinden biri haline gelmiştir.³²⁶

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarafından, araştırma esasına dayanarak, aslına uygun doğru bilgiler ışığında, özgün tarzlarda yorumlanan ve üretilen ürünler, sergi ve sunumundan sonra, ilgi durumuna göre müzeye, arşive, satışa ayrılmaktadır. 2002 yılında marka tescil belgesiyle üretilen her orijinal ürün, temsil niteliğiyle satış bölümünde alıcılarla buluşmuştur.³²⁷

3.9. Enstitünün İsim Değişikliği

Enstitü 1958 yılında açıldığında “ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” ismiyle faaliyetteydi. 2 Nisan 1993 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlara Ait Açma Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği”³²⁸ne göre Milli Eğitim Bakanlığınca, 1994 yılında, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucusu, idareci ve öğretmen olarak görev yapmış Şerife Uludağlı'nın isminin verilmesi karara bağlanmıştır.³²⁹

Şerife Uludağlı 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk, Orta ve enstitü öğrenimini Üsküdar'da tamamlayıp, 1933 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile Belçika'ya gitmiş ve Brüksel Ecole Bischoffsheim Öğretmen okulunu bitirmiş ve

³²⁴ bkz. Ek 10

³²⁵ Bernard Caporal'ın kullandığı ifadedir.

³²⁶ Caporal, **a.g.e.**, s. 330

³²⁷ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **a.g.k.**, Ankara, 2008, s.59

³²⁸ **Resmi Gazete**, 2 Nisan 1993

³²⁹ bkz. Ek 9

“Broderie Arttistique”, “Composition decorative” ihtisasları yapmıştır. Yurda dönünce 1938 yılından 1952 yılına kadar İsmet Paşa kız meslek lisesi ve Kız teknik okulu müdür yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 1952 yılında idari ve mesleki sahada incelemeler yapmak üzere 4489 sayılı memuriyet kanununa göre altı ay yurt dışına çıkmıştır. 1958 yılına kadar aynı okulda atölye şefi olarak çalışmıştır. Fransızca bilen Uludağlı, yurt dışında kısa süreli etütlerde bulunmuş, VIII. Türk Ansiklopedisinde “ Broderie” konusunda yazısı yayınlanmıştır. KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nün kurucu müdürü olarak atanmış ve aralıksız 17 yıl hizmet verdikten sonra 1975 yılında emekliye ayrılmıştır. 5 Şubat 1994 tarihinde yaşamını yitirmiştir.

1994 yılından sonra Enstitü “KTÖ Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü” ismini alsa da resmi yazışmalar dışında “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” olarak kullanılmaya devam etmiştir. Enstitü tabelasında, enstitünün resmi internet sitesinde, etkinliklerde, defile ve sergilerde “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” olarak adlandırılmaya devam etmiştir.

3.10. Enstitünün Aldığı Ödüller

İngiltere Kraliyet Sarayı, Defile Kupa Ödülü, Birmingham – 1974.

Krakow 6. Uluslararası Folklorik Bebek Bieneli “Bergama - Kapıkaya Kına Gecesi Kompozisyonu” ile dünya birinciliği, Polonya – 1985.

Krakow 6. Uluslar arası Yapma Bebek Bienali “Erzurum - Bindallı, Bayrak Altında” ile Jüri Özel ödülü, Polonya – 1985.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Folklorik Bebek Yarışması, ikincilik ödülü, Ankara – 1986.

Krakow 7. Uluslararası Folklorik Bebek Bienali, “ Bursa Keles Gelin Hamamı” kompozisyonu ile Mansiyon, Polonya – 1987.

“Geleneksel Avrupa Gelini” yarışması, Avrupa Gelini Ünvanı, Amalfi – İtalya –1990.

Motiflerin dili - sanata katkılarından dolayı idareci ve öğretmenler TRT Genel Müdürü tarafından şitle ödüllendirilmiştir, Ankara – 1990.

DÖSİM Hediyelik eşya tasarım yarışması, jüri özel ödülü - 2001

3.11. Enstitünün Çıkardığı Dergiler ve Yayınlar

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün, küçük çaptaki broşür çalışmaları dışında, düzenli yayınları çıkmamıştır. 1977 yılında iki sayı çıkan “Ankara Olgunlaşmada sanat - moda” adlı dergi ve 1981 yılında Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı nedeniyle özel sayı olarak çıkan “Ankara Olgunlaşma Enstitüsü” dergisi Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün çıkarmış oldukları süreli yayınlardır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü araştırma grubunun iki sayı çıkardığı “Ankara Olgunlaşmada sanat – moda” dergisi amacını;

“Sanat ve moda aracılığı ile Türk sanat kültürünü meydana getiren tüm değerleri araştırmak incelemek, tanıtmak ve bunlardan yararlanarak daha verimli ve yaratıcı çalışmalara yönelterek faydalı olmak... Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün çeşitli dallarda meydana gelen eserleri sizlere ulaştırmak ”³³⁰ şeklinde ifade etmiştir.

Görselliğin yoğun olduğu dergide, motif, desen, model ve çizgi model çalışmaları gösterilmiş, yapıları yazılmış ve bu çalışmalarla ilgili örnekler sunmuştur.

Her öğretim yılında üç defa olmak üzere Kasım- Mart- Mayıs aylarında fiyatı 25 TL olarak çıkarılması amaçlanmış, derginin ikinci sayısında gelecek sayıların konularını belirtilmiş, nelerin yer alacağı anlatılmışsa da dergi daha sonra çıkarılamamıştır. Çıkarılamamasının nedenlerini daha ilk sayıya bakarak anlamamız mümkün. İlk sayıda, araştırma grubu, dergiyi çıkarttıklarında karşılaştıkları ekonomik ve teknik sıkıntılara değinmişlerdir.³³¹

³³⁰ “Sanat- Moda Çıkarken”, Ankara Olgunlaşmada Sanat-Moda, No:1 (1977) s.2

³³¹ “Sanat- Moda Çıkarken”, Ankara Olgunlaşmada Sanat-Moda, No:1 (1977) s.2

Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı nedeniyle özel sayı olarak 1981 yılında çıkan "Ankara Olgunlaşma Enstitüsü" dergisi ile Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün, Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeniyle, Atatürk'e armağan ettiği 1981 yılı çalışmalarını göstermek ve dönemin iktidarını onura etmek amaçlanmıştır.

"Ankara Olgunlaşma Enstitüsü" dergisi kapağında Hakkâri yöresinin modernize edilmiş şalvar ve puşusunu sergileyen bir manken fotoğrafı kullanılmıştır. İkinci sayfada Atatürk'ün fotoğrafı ve altında Anadolu kadını ve kadın eğitimi hakkında iki sözü Türkçe ve İngilizce olarak iki dilde yazılmıştır. Sonraki sayfada ise dönemin "Devlet Başkanı"³³² Kenan Evren'in, Mesleki ve teknik Öğretim 100. yıl sergisini açmak üzere Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne girişinde halkı selamlarken çekilmiş fotoğrafını tam sayfa kullanmış ve sonraki sayfalarda Kenan Evren'in Enstitü'de yapılan defileyi izlerken çekilmiş altı adet fotoğrafı yer almıştır.

KTÖ Genel Müdürlüğü'nün organizasyonu ile, on iki olgunlaşma enstitüsü ve enstitülere bağlı kız meslek liseleri tarafından Türkiye çapında kaynak taramaları yapılarak toplanan verileri "Kalemde Gergefe Desen Kataloğu" "Etnografik Eserler Kataloğu" olarak yayımlanmıştır. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün grafik tasarım ve diğer bölümlerinin çalışmalarıyla "Mevlevi Yemekleri Kitabı" ile "Yaşayan Anadolu" adlı eserleri de Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün yapıtlarına eklenmiştir.³³³

3.12. 1968 Ankara Olgunlaşma Enstitüsünde Öğrenci Olayları

Batı Avrupa ülkelerinin tarihinde 1968 Mayısı öncelikle öğrenci hareketlerinin patlak verdiği tarih olarak hala hatırlanır. Özellikle Fransa ve Almanya, öğrenci hareketlerinin ilk ve en çarpıcı örneklerinin yaşandığı ülkeler olmuştur, kısa süre sonra başka Batı Avrupa ülkelerinde de üniversiteler

³³² "Ankara Olgunlaşma Enstitüsü" dergisinde kullanılan adlandırma bu şekildedir.

³³³ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, a.g.k., Ankara, 2008, s.11

hareketlenmişti. Türkiye’de de ilk öğrenci hareketi ve üniversite işgalleri şaşılacak kadar kısa bir süre sonra (aynı ay içinde) ortaya çıktı.³³⁴

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü öğrencileri de bu atmosferle Haziran 1968 yılında boykot ve Enstitü işgaline kadar varan eylemler gerçekleştirmişlerdir. O dönemde Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nde öğretmen olan Yümniye Akbulut anısında, o zamanı şöyle aktarmıştır;

“Bütün yüksekokullarda ve üniversitelerde görülen öğrenci hareketleri maalesef Olgunlaşma’da da baş göstermişti. Okul, öğrenciler tarafından işgal edilmiş bu nedenle çalışmalara ara verilmişti. Okul, öğrenciler tarafından işgal edilmiş bu nedenle çalışmalara ara verilmişti. Çalışmaları kesintiye uğratmak “olabilir” gibi görünse de veya affa uğrasa da müşteriye iş yapılan bir okulda verilen sözlerin, günü alınmış düğün günlerinin ve yetişecek gelinliklerin affa girmesi pek mümkün değildi. Okulu işgal eden öğrencilerle yapılan telefon konuşmaları sonrasında, öğrenciler görüşmek istedikleri öğretmenleri saptadılar. Bu öğretmenlerin arasında ben de vardım. Okula girdiğimde gözlerime inanmadım. Sanki o çocuklar her gün atölyelerine girip işlerini eksiksiz yapan öğrenciler değildi. İçerde veliler de vardı.”³³⁵

21 Haziran 1968 tarihli Milliyet Gazetesi ise Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’ndeki boykotu “Nazmiye Demirel’in Elbiseleri Ortada Kaldı” başlıklı haberiyle vermiş, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel’in eşi Nazmiye Demirel’in sipariş ettiği ve bir hafta sonra teslim edilmesi gereken on kat elbisesinin boykotla beraber yapımının durduğunu ve elbisenin “yattığını” yazmıştır.³³⁶ Bununla beraber birçok müşteri tarafından sipariş edilen işlerde aksaklıklar oluşmuştur.³³⁷

25 Haziran gününde Enstitüde yapılan basın toplantısında veliler de kızlarının haklarını savunmuşlar; “Kızlarımıza paso veriyorlar ama siz öğrenci değilsiniz

³³⁴ Murat Belge, “1968 Gençlik Hareketleri”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C.3, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983,s.810

³³⁵ Akbulut, **a.g.e.**, s.68-69

³³⁶ “Nazmiye Demirel’in Elbiseleri Ortada Kaldı”, **Milliyet Gazetesi**, 21 Haziran 1968, s.7

³³⁷ Akbulut, **a.g.e.**, s.68-69;; “Nazmiye Demirel’in Elbiseleri Ortada Kaldı”, **Milliyet Gazetesi** 21 Haziran 1968, s.7

diyorlar. Sıkıya gelince öğrenci muamelesi yapıyorlar, canları isteyince de onlara işçi gibi davranıyorlar” demişlerdir.³³⁸ Bu durum, 1968 yılında, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’ndeki öğrencilerin kaygısını ve şikâyetini ortaya koymuştur.

Boykot ve Enstitü işgalinin sonucunu Yümniye Akbulut anısında şu şekilde anlatmıştır;

“... diğer öğretmenler de diğer veliler ve öğrencilerle konuşmuş, direniş sorunsuz sona ermişti. On gün süren bu tatsız olayı hiç unutmadım. O akşam okulumuzu geri alıp, ertesi gün gece gündüz çalışmak suretiyle vermiş olduğumuz sözlerin yerine getirilmesi için büyük gayret sarf ederek bu badireyi de atlattık.”³³⁹

3.13. Enstitü Müdürleri

Modern devletin temel ideolojik aygıtı olarak tanımlanan eğitim, istenilen siyasal bir toplum yaratmak açısından önemli bir kurumdur. Türk eğitim sisteminin genel gidişatına bakıldığında eğitim ile siyasetin birbirinden ayrı değerlendirilmenin mümkün olmadığı görülür. Milli eğitim ideolojisinin geçirdiği evre ve Türkiye’nin reel politik tarihi, eğitim müfredatına ve kadrolarına yansıdığı, özellikle çok parti döneminde eğitim ve öğretim kurumlarının sık sık yönetim kademelerinde, politikaları çerçevesinde, değişiklikler yaptığı görülmektedir.³⁴⁰ Siyasette var olan istikrarsızlık eğitime de yansıdığını birçok eğitim kurumunda örnekleyebiliriz³⁴¹. Ancak Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’ne bakıldığında 48 yıl içinde yedi müdürün – olgunlaşma enstitülerinin müdürlerinin hepsi kadındır - görev aldığı görülmekte³⁴², Türk eğitim tarihinde, eğitim kurumları içerisinde nadir görülen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. 1960 askeri müdahalesi, 1971 askeri muhtırası, 1960 ve 1980 yılları arası kurulan hükümetler, 1980 askeri müdahalesi, 1980- 2000 yılları arası kurulan hükümetler ve birçok istikrarsızlıklar karşısında Enstitü’nün yönetim kademesinde

³³⁸ “*Olgunlaşma Direniyor*”, *Milliyet Gazetesi*, 26 Haziran 1968, s.7

³³⁹ Akbulut, *a.g.e.*, s.69

³⁴⁰ İsmail Kaplan, *Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerinde Etkisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 248-249

³⁴¹ Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü’ne baktığımızda, tek parti dönemi eğitim kurumlarından olmasına karşın, kurulduğu 1941 yılından, kapatıldığı 1947 yılına kadar olan altı yıllık eğitim sürecinde üç müdür değiştirmiştir

³⁴² Bkz. Ek: 11

fazla değişikliklerin olmaması Ankara Olgunlaşma Enstitü'nün günlük siyasetle ve iktidarlarla politize edilmediğini göstermektedir.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kurucu müdiresi olan ve on yedi yıl müdirelik görevini yürüten Şerife Uludağlı, karizmatik yönetici rolü sergilemiştir. 1994 yılında da Enstitü'ye Şerife Uludağlı ismini layık görmüşlerdir. On yedi yıl boyunca birçok faaliyette imzası olan Şerife Uludağlı'nın emekliliğe ayrılmasıyla, göreve gelen ve Ankara Olgunlaşma Enstitüsü tarihinin en kısa süreli görev yapan yeni müdiresi Mualla Duran altı ay kadar görevde bulunmuştur. Bu durumu Yümniye Akbulut anılarında şu şekilde aktarmıştır;

“Ben Paris'teyken yönetim değişikliği sancılı olmuştu. O günlerde burada olmadığım için Tanrı'ya şükrediyorum. İkinci değişikliğinse istenilenin tam verdiğini söylemek akılcı olmazdı. ... Paris dönüşü, çok sevdiğim Olgunlaşma Enstitüsü'nü oldukça farklı bulmuştum, yeni atılımlar peşinde değildi. ... Rutin atölye çalışmalarına devam ediyordum. Her yılki kermes çalışmaları hayatımızı renklendiriyor, tempomuzu hızlandırıyordu.”

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün Faaliyetlerine, defilelerine ve sergilerine bakıldığında Şerife Uludağlı'nın müdireliği sırasında kayda değer, etkileyici, Türk el sanatlarını ve Enstitüyü tanıtıcı gerek yurt içi gerek yurt dışı birçok etkinliklerin yapıldığını görmekteyiz.³⁴³ Enstitü tarihinin en fazla yurt dışı defile ve sergilerin olduğu dönem Şerife Uludağlı'nın müdireliği zamanıdır. 1980 ve 2000'li yıllarda bu kadar yoğun yurt dışı sergi ve defileler olmamıştır.³⁴⁴

Şerife Uludağlı'nın emekliliğinden sonra Enstitü'de müdür değişimiyle birlikte enstitü çalışmalarında da sancılar sıkıntılar olduğunu Yümniye Akbulut anılarında anlatmaktadır. Akbulut;

“1980 yılının başlarında değişik düşünceler zihnimi bir hayli meşgul ediyordu. Paris'e gitmek üzere Olgunlaşma'dan ayrıldığım tarihten 1980 yılına kadar okulumuza dördüncü müdire tayin oluyordu. Son müdire üniversiteden

³⁴³ bkz. Ek 1

³⁴⁴ bkz. Ek 2

öğrencimdi. ... Taşra okullarında çalışmış olan meslektaşlarımızın, Olgunlaşmalara geldiği zaman her yönden adaptasyonlarının çok kolay olmadığı görülmüştür. Olgunlaşmadaki öğretmenlik, kız enstitülerindeki sınıf öğretmenlikleri ve atölye öğretmenliğiyle mukayesesiz mümkün olmayan bir çalışmaları manzumesidir. Olgunlaşmalarda öğretmen daima aktiftir. Branşlara göre tüm gün hiç durmadan ayakta çalışan öğretmenler vardır. Yeni gelen müdire, okulun 1958'den 1979'a kadar süregelen işlerliğini beğenmemiş olmalı ki, sistemi bir anda değiştirdi. Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün idaresi hiçbir zaman elden olmamıştır. Atölye şefleri³⁴⁵ ile adeta bir bakanlar kurulu gibi çalışırdı. Okul müdiresinin başkanlığında defileler, kermesler, yurtdışından gelecek misafirlerin ağırlanması, onlara yapılacak defileler hep oybirliği ile kararlaştırılırdı. Bu sisteme alışmış olan atölye şefleri bir anda kendilerinin saf dışı bırakıldıklarını üzülen görüyorlardı. Önceleri misafir geleceği zaman, giysileri hazırlayan atölyelerden birer genç arkadaş, mankenleri giydirip hazırlamakla görevlendirilirdi. Oysa şimdi müdire hanım idareden ve ya öğretmenlerden istediği kişileri bu işle görevlendiriyordu. Giysilerin özelliğini tanımayan, hangi yörenin giysisi olduğunu bilmeyen ve hatta kıyafetin tamamlayıcı unsurları hakkında bilgi sahibi olmayanlar defile düzenliyordu. Ne yazık ki bir dolu yanlış konuşmalar ve hareketler yapıldığı kulağımıza geliyor bu duruma daha çok üzülüyorduk.”

1970'li yıllarda Ankara Olgunlaşma Enstitüsü müdire değişiminde ve yönetiminde sıkıntılar olmuş, bu yıllarda üç müdire değişmiştir. Buna karşın sonraki yıllarda istikrarın sağlandığını müdirelerin görev sürelerinden çıkarabiliriz

³⁴⁵ Atölye şefi, öğretmenlik ilgili görevleri dışında kendisine teslim edilen atölyenin bütün işlerini, kanun, yönetmelik ve emirlere göre yürüten öğretmenlerdir. Atölyeyi ilgilendiren bütün işlerden, atölye makine ve her türlü ders araçlarının korunma ve kullanılmasından, öğrencilerin yetişmesinden birinci derece sorumlu olan öğretmenlerdir.

SONUÇ

Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüleri, kız enstitülerini ve akşam kız sanat okullarını bitiren kızların ve kadınların yetenekli oldukları ve ilgi duydukları bir sanat dalı üzerinde bilgi ve hünelerini geliştirmek amacıyla açılmış, eğitim ve üretim sınıflarından oluşan, iki yıl süreli, yaygın eğitim kurumlarındanır.

Kadınların el becerilerini geliştirmek ve bunlardan ekonomik fayda sağlamak amacıyla Osmanlı Döneminde kurulmuş olan kız sanayi mekteplerinde mesleki eğitim ve el becerileri ön planda olmuşken, cumhuriyet döneminde kurulan kız enstitülerinde, kız sanayi mekteplerinin zaten azaltılmış olan sanayi vurgusundan uzaklaşmış, ideolojik üretime ağırlık verilmiş, bu tip bir üretimin ürünü olacak olan “Türk Kızı”nın yeri ise, okuldan mezun olunca, evi olarak belirlenmiştir. 1929’daki iktisadi daralmaya paralel olarak, bu yeniden düzenleme neticesinde kadınlar, nadiren de olsa ücretli olarak çalıştıkları yerlerden evlerine dönmeye özendirilmişlerdi. Yani ilk kuşak Cumhuriyet kızlarının eğitiminde önemli olan onlara iş bulmak değil, cumhuriyetin yeni ideolojisini benimsetmek, mümkün olduğu kadar yaymak ve yeni kuşakları bu doğrultuda yetiştirmektir.

II. Dünya Savaşı yıllarında, dönemin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması ve savaş sanayinin teknik eleman ihtiyacı dolayısıyla teknik okulların artırılması yoluna gidilmiş, kızlara da geleneksel cinsiyet rollerine uygun iş dallarında (biçki dikiş, nakış, el sanatları, ev yönetimi ve beslenme, giyim...) mesleki eğitim ve uygulamalar sağlanmıştır. 1940’ların sonunda ve 1950’lerde olgunlaşma enstitülerinin açılmasıyla, kadınların ev hayatındaki rollerini vurgulayan ve statüsüne aldirmaksızın ev kadınının evdeki yeterliliğini artırmayı amaç edinen kız enstitülerinin misyonundan farklı olarak, kadını ev içinde ve kamusal alanda verilen geleneksel rolleriyle “üretken” kılmayı amaç edinmiş, kadınların bu kurumda edinecekleri meslekleriyle hayatlarını kazanabilecek şekilde yetişmelerini sağlamıştır.

İlki 1945- 1946 öğretim yılında İstanbul'da açılan ve elli yıl içerisinde sayıları on ikiyi bulan olgunlaşma enstitülerinden biri olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü kurulduğu 1958 yılından bu yana kızların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkân sağlamış, geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında; araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları ile çağdaş yorumla geleceğe aktarmış, yurt içi ve yurt dışında tanıtılmış ve Türkiye giyim kuşam modasında belirleyici olmuş döner sermayeli eğitim kurumudur. Bu alanda sanatsal ağırlıklı mesleki eğitim veren Ankara Olgunlaşma Enstitüsü diğer olgunlaşma enstitüleri ile paralel amaçlar, faaliyetler, değişimler ve gelişimler göstermişse de bunun yanında Türkiye'nin başkentinde faaliyet göstermesinden dolayı, özgün amaçlara, çalışmalara ve dönüşümlere sahip olmuştur.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, kadınların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarını sağlayan, bir eğitim kurumu olmasının yanında, ileri gelen devlet adamlarının ve eşlerinin istekleri doğrultusunda bu kişilere giysiler tasarlamış ve dikmiştir. Protokolde de yer almasından dolayı yurt içi ve yurt dışı resmi konuklarının eşleri Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nce ağırlanmış, konuklarına sergi ve defilelerle Türk el sanatları, işlemleri, motifleri, desenleri, giysileri sunulmuş; Türk Kültürünü, Türk Kadınının beceri ve zarafetini tanıtma misyonunu üstlenerek, uzun zamandır Türkiye'nin Kültür Elçiliği görevini de bir anlamda üstlenmiştir.

Çok parti dönemde kurulan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, gündelik siyasette istikrarsızlıklar ve değişen iktidarlara karşın yönetiminde sürekli ve çok büyük değişimler yaşamamıştır. Elli yıllık süre içinde göreve gelen Enstitü müdiresi sayısı yedidir. Bu durum Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün gündelik siyaset içerisinde politize edilmediğini, her gelen iktidara göre bu kurumun yapılandırılmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Dönemsel ihtiyaç ve teknik gelişmelere bağlı olarak yeni bölümlerin açıldığı, yeni projelerin gerçekleştirildiği Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde faaliyetler de değişimler göstermiştir. 1960 ve 1970'lerde Türk giyim modasının yaratıcısı olan

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, daha sonraki yıllarda piyasanın ve müşterilerin talepleri doğrultusunda üretim yapmıştır.

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün eğitim programları ve bölümleri diğer olgunlaşma enstitüleriyle aynı olsa da, diğer olgunlaşma enstitülerinden ayıran özgün konuma, amaçlara, faaliyetlere, projelere ve üretime sahiptir.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi, Kararname, Sayı 5/1041, Dosya No: 5-370/411

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi, Kararname, Sayı 4/ 12123, Dosya No: 27-262/1130

Çıraklık ve Meslek Eğitiminde Belge ve Diplomaları Değerlendirme Yönetmeliği, Resmi Gazete, 02 Kasım 1989, sayı: 20330

Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Arşiv Belgeleri

Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, Tanıtım, Eğitim, Öğretim Ve Üretim Brifing Dosyası, 2002

Kız Teknik Öğretim Şerife Uludağlı Olgunlaşma Enstitüsü, Tanıtım, Eğitim, Öğretim ve Üretime Yönelik Çalışma Raporu, 1995

Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği, Resmi Gazete, 15 Eylül 1996, sayı:22758

Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği, Resmi Gazete, 23 Kasım 1962, sayı:11264

Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlara Ait Açma Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği, 2 Nisan 1993, sayı: 21540

B. Kitaplar

Afetinan; **Herkesin Bir Dünyası Var**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1958

Akbulut, Yümniye; **Şıklığın Resmi Tarihi Olgunlaşma Enstitüleri**, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, 2010

Akşit, Elif Ekin; **Kızların Sessizliği: Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005

Akyüz, Yahya; **Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1999'a**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999

Alkan, Cevat, vd. ; **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**, Alkım Yayınları, Ankara, 1996

Apatay, Çetinkaya; **Türklerin Oba-Toplum Yaşantısındaki Düşünce İnanışlarından Atatürk Türkiye'sinin Türk Kadınına**, Kazancı Yayınları, İstanbul

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları C. I, Ankara, 1952

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri; Atatürk Araştırma Merkezi C. I-III Ankara 1989

Avar, Sıdika; **Dağ Çiçeklerim**, Öğretmen Yayınları, Ankara, 1986

Aydın, İsmail; Paksoy, Abdülkadir; Coşkun, Akif; **Ankara İlinin Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Eğitimi**, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 1998

Barnard, Malcolm; **Fashion As Communication**, New York: Routledge, London, 2001

Bozdağ, Sibel; **Modernizm ve Ulusun İnşası**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002

Caporal, Bernard; **Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1982

Doğramacı, Emel; **Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997

Ergin, Osman; **Türk Maarif Tarihi**, Eser Matbaası, İstanbul, 1977

Habermas, Jürgen; **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003

Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim; Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1990

Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Genel Kurulu, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1998

Kaplan, İsmail; **Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerinde Etkisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri; Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1964

Kız Teknik Öğretiminde Gelişmeler II, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992

Koçer, Hasan Ali; **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992

Kodaman, Bayram; **Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991

Kurnaz, Şefika; **II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını**, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1996

Öztürk, Cemil; **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**, Ankara, 1996

Sakaoğlu, Necdet; **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992

Sakaoğlu, Necdet; **Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003

Toprakçı, Erdal; **Eğitim Üzerine**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2002

Turan, Kemal; **Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel**, MEB Yayınları, İstanbul, 1992

Türkçe Sözlük, Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988

C. Makaleler

“Kız Çocuklarının Mesleki Eğitime ve İstihdama Yönelimleri”, **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü**, Ankara, 2000

Akyüz, Yahya; *“Osmanlıda Kadın Öğretmenli Ev Sıbyan Mektepleri”* **A.Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi** No:15, 2004

Akyüz, Yahya; *“Tanzimattan Cumhuriyete Okul Yöneticiliğinde Dönüşümler ve Kadınların Okul Yöneticiliği”*, **Tarih ve Toplum Dergisi**, No:207, Mart 2001

Alkan, Cevat; *“Türk Milli Eğitim Sisteminin Mesleki ve Teknik Boyutu”*, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Altay, Aynur; *“Milli Eğitim Bakanlığında El Sanatları Alanında Mevcut Eğitim-Öğretim Uygulamaları ile Geleceğe Yönelik Planlamalar”*, **III. Ulusal El Sanatları Sempozyum Bildirileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983

Başaran, İbrahim Ethem; “ *Türkiye’de Eğitim Sisteminin Evrimi*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Belge, Murat; “*1968 Gençlik Hareketleri*”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C.3, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983

Bilginer, Tülay; “*43 Nakışlı Yıl*”, **Hürriyet Gazetesi**, 2 Eylül 1988

Celasun, Zehra; “*Maarifte Kadın*”, **Tarih Boyunca Kadın**, Ülkü Kitap Yurdu, İstanbul, 1946

Doğan, Hıfzı; “*Mesleki ve Teknik Eğitim*”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, MEB Yayınları, İstanbul, 1983

Gençtürk-Hızal, Senem; “*Bir İletişim Biçimi Olarak Moda: “Modus”un Sınırları*”, **İletişim: Araştırmaları Dergisi**, S.1, Bahar 2003

Gök, Fatma; “*Kız Enstitüleri: Ev Kadını Yetiştiren Asli Bir Müessese*”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

İnan, M. Rauf; “*Tarihte Türk Kadını*”, **Atatürk ve Türk Kadını**, Arkın Kitapevi, İstanbul, 1991

Karakışla, Yavuz Selim; “*Osmanlı Hanımları ve Kadın Terziler- P*”, **Tarih ve Toplum**, No:232, Nisan 2003

Kavak, Yüksel; “*Türkiye’deki Yaygın Mesleki Eğitim İçinde Kadın Eğitiminin Yeri*”, **Milli Eğitim Dergisi**, no:144, 1999

Koç, Fatma; Koca, Emine; “*Türk İnsanının Cumhuriyet Dönemi İle Başlayan Giyim Kuşamda Çağdaşlaşma Süreci*”, **Tekstil Maraton Dergisi**, no:86, 2006

Koç, Fatma; “*Moda Tasarımı*”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Ansiklopedisi**, C.3, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları

Kurnaz, Şefika; “Osmanlıdan Cumhuriyet’e Kadınların Eğitimi” **Milli Eğitim Dergisi**, No: 143, 1999

Navaro-Yaşın, Yael; “Evde Taylorizm”: Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Yıllarında Ev İşinin Rasyonelleşmesi (1923-40)”, **Toplum ve Bilim Dergisi**, No: 84, Bahar 2000

Ormanlar, Çağla; “Giyim Kuşam Modaları”, **Cumhuriyet Modaları**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Sarıoğlu, Halide; Yetim, Fatma; “El Sanatları Eğitimi Bölümü Öğretmenlik Programları İle Kız Teknik Ortaöğretim Kurumları El Sanatları Ve Teknolojisi Programları Alan Derslerinin Karşılaştırılması”, **Mesleki Eğitim Dergisi**, no: 159 Yaz 2003

Somel, Selçuk Akşin; “Osmanlı Modernleşme Döneminde Kız Eğitimi”, **Kebikeç**, No: 10, 2000

Sürür, Ayten; “Güzel Sanatlar Eğitiminde Geleneksel Biçimlerin Çağdaştırılması Sorunları ve Bunlara İlişkin Örnekler”, **III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983

Tan, Mine; “Atatürkçü Düşünüş ve Karma Eğitim”, **Uluslararası Atatürk Konferansının Belgeleri**, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1981, c.III

Tekeli, İlhan; “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C.III, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988

Topses, Gürsel; “Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Gelişimi”, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999

Uğurcan, Sema; “Tanzimat Devrinde Kadının Statüsü”, **150. Yılında Tanzimat**, Ankara, 1992

Uras, Meral; “Eğitimin Toplumsal Temelleri”, **Eğitim Üzerine**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2002

D. Tezler

Akgün, Nebahat; **Türk Basımında 1870-1876 Yılları Arasında Aile ve Kadın**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993

Dulum, Sibel; **Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitimi ve Çalışma Hayatı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2006

Keçeci Kurt, Songül; **Osmanlı Devleti'nde Kadınların Eğitimi (1839-1920)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008

Kılınç, Mustafa; **Ankara Zübeyde Hanım Anadolu Kız Meslek Teknik ve Meslek Lisesi (1928- 2006)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2007

Öztoprak, Suna; **Atatürk Dönemi Kadın Eğitimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999

Şeftalici, Sonay; **Terziden Tasarımcıya**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005

Tümer Erdem, Yasemin; **II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2007

E. Süreli Yayınlar

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Dergisi

Ankara Olgunlaşmada Sanat ve Moda Dergisi

Maarif Vekilliği Dergisi

Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi

Milli Eğitim Dergisi

Olgunlaşma Enstitüsü Ankara Dergisi

Cumhuriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

F. Katalog ve Broşürler

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü 50. Yıl Kataloğu

Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Eğitim Müdürlüğü Broşürü, Ankara, 1996

G. İnternet adresleri

<http://ktogm.meb.gov.tr/olgunlasmaprogramlari.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

<http://ktogm.meb.gov.tr/yayginegitim.asp>, Erişim tarihi: 21 Ekim 2009

<http://sektoreel.zaman.com.tr/sektoreell/detaylar.do?load=detay&link=245>, Erişim Tarihi: 27 Mart 2011

<http://www.meb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2010

<http://www.olgunlasma.com/>, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=107, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=108, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=109, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=102, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=103, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=104, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=105, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=106, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=111, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

http://www.olgunlasma.com/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=110, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2011

<http://www.olgunlasmaenstitusu.com/turkce/index.html>, Erişim Tarihi:7 Nisan 2011

http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1352&id=72, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2011

EKLER

Ek 1: 1958-1972 Yılları Arası Enstitünün Defile ve Sergileri

Ek 2: Enstitünün 1989- 2002 Yılları Arası Defile ve Sergileri

Ek 3: Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinde Gelişme Tablosu

Ek 4: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin Bina Kiralanmasına Dair Kararname

Ek 5: İsviçreli Uzmanın KTÖ Okulları Konfeksiyon Uzmanlığında Çalıştırılmasına Dair Kararname

Ek 6: 15-30 Haziran 1976 Yılında Londra’da Yapılan Sergi Belgesi

Ek 7: 7-11 Kasım 1992 Tarihinde Selanik’te Yapılan Sergi Belgesi

Ek 8: Fransız Cumhurbaşkanı Eşi Madam Pompidou’nun Enstitü Sergisi İçin Yazdığı Hayranlık Yazısı

Ek 9: Ad Verme Yönetmeliği İle İlgili Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin, MEB Müsteşarlığı’nın, Ankara Valiliği’ne Sunduğu Belge

Ek 10: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü’nün 1976 Yılında Çıkardığı Broşürün Ön ve Arka Kapağı

Ek 11: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Müdürleri

Ek 12: Fotoğraflar

Ek 1: 1958-1972 Yılları Arası Enstitünün Defile ve Sergileri

KTÖ Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuruluşundan on beşinci yılına kadar yaptığı sergi ve defileler şunlardır.

Defile Tarihi

Defile ve serginin yapıldığı yerler

23.8.1961 Milli Birlik Komitesinin tertip ettiği Batı Akdeniz sergi gezisi

30.4.1963 Belçika'da Gand Şehrinde Eurac 63 sergisi

15.5.1963 Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla Finlandiya'da sergi

28.6.1963 10. Milletlerarası Kıbrıs Fuarına sergi

21.2.1964 Milano'da Uluslararası "Milli Sanatlar Elişleri ve Folklor" sergisi

30.4.1964 Ticaret odaları, sanayi odaları ve ticaret borsaları birliğinin teşebbüsü ile Brüksel'deki sergi

24.4.1964 Floransa'da XXVII. Uluslararası el sanatları sergisi

17.2.1965 Kore'de Milli Komisyonun tertiplediği Uluslar arası sergi

Mayıs 1965 Almanya'da düzenlenen seri ve giyim geçidi

8.5.1965 Bursa çelik Palas'ta Türk kadınlar birliği adına defile

22.3.1966 Paris fuarına sergi için gönderilen eşyalar

9-26.7.1966 Ankara Vapurunda gazeteciler sendikasının tertiplediği seyyar sergiye gönderilen eşyalar

29.8.1966 Paris fuarına gönderilen sergi eşyaları

7.10.1966 Milletlerarası Tunus Fuarına gönderilen elişleri.

- 12.12.1966 İzmir Efes'te büyük defile.
- 16.12.1966 Bursa Çelik Palas'ta büyük defile.
- 9.6.1967 İsviçre'nin Zurich Şehrinde Türk el sanatları Sergisi.
- 10.11.1967 Avusturya'nın Linz Şehrinde düzenlenecek Türk haftasında sergi ve defile.
- 16.2.1968 Washington Büyükelçiliğinde defile.
- 31.3.1968 Viyana'da tertiplenen Türk haftasında sergi.
- 8.5.1968 Paris'te Turizm Bakanlığının açılışında yapılan sergi ve defile.
- 10.5.1968 Hilton Oteli'nde Sanat Mektepleri mezunları adına yapılan defile.
- 4.6.1968 Ankara Yıldırım Beyazıt Yıba Çarşısı'nın açılışı münasebetiyle yapılan sergi.
- 22.9.1968 Televizyonda gösterilmek üzere Bağdat fuarına gönderilen işler.
- 15.12.1968 Roma İtalyan Kızılhaç "NATALE OGGI " Sergisine iştirak.
- 16-17-18.12.1968 Ankara Otelinde yapılan büyük defile (Aynı defile İstanbul, İzmir, Bursa ve Adana'da çeşitli dernekler yararına yapılmıştır.)
- 5.1.1969 Türk-Japon Kadınlar birliği için Tokyo'ya gönderilen milli kıyafetlerin konferans nedeniyle 24 adet resminin gönderilmesi.
- 9.1.1969 Adana'da Yardım Sevenler Derneği yararına yapılan defile
- 11.1.1969 Antakya'da Yardım Sevenler Derneği yararına yapılan defile.

25.1.1969 Bursa Çelik Palas'ta Stereoptomistler Kulübü adına yapılan defile.

19.4.1969 Uluslararası Paris Fuarına iştirak.

12-13-14.5.1969 Ankara Kent Otelinde yapılan Konfeksiyon defilesi.

2.5.1969 Ankara Marmara Otelinde Konfeksiyon defilesi.

20.5.1969 Diyarbakır Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Başkanlığı adına yapılan hazır giyim defilesi.

24.5.1969 İskenderun Ticaret Lisesi Öğrencileri Koruma Derneği yararına yapılan hazır giyim defilesi.

5.6.1969 İstanbul Hilton Otelinde Milletlerarası Ticaret Odasının tertiplelediği defile.

20.10.1969 İzmir Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı yararına düzenlenen defile.

25.12.1969 Eskişehir Kimsesiz Çocuklan Koruma Derneği yararına yapılan defile.

24.12.1969 Konya Kadınlar Birliği Başkanlığı yararına yapılan defile

22.12.1969 İzmir Efes Otelinde Kadınlar Birliği Başkanlığı adına yapılan defile.

16-17-18.12.1969 Büyük Ankara Otelinde üç gün yapılan büyük defile

28.12.1969 Bursa Çelik Palas'ta Verem Savaş Demeği Başkanlığı adına yapılan defile.

5.1.1970 Eskişehir Kimsesiz Çocukları Koruma Derneği adına yapılan defile.

9.1.1970 İstanbul Erenköy Aeryumu Koruma ve Yaşatma Derneği yararına yapılan Hilton'daki defile.

11.1.1970 Samsun Yardım Sevenler Derneği adına yapılan defile.

16.1.1970 Adana Orduevi'nde, Yardım Sevenler Derneği adına yapılan defile.

18.1.1970 Antakya Türk Kadınlar Birliği adına yapılan defile.

35.05.1970 İzmir Çocuk Esirgeme Kurumu yararına yapılan defile.

18.5.1970 Bursa Steroptomistler Kulübü adına yapılan defile.

18.6.1970 Japonya'nın Osaka Şehrinde açılmış olan Expo70. Dünya sergisinde teşhir edilmek üzere gönderilen defile ve sergi eşyaları.

28.6.1970-28.7.1970 Gazeteciler Cemiyetinin tertip ettiği Avrupa Limanları Turistlik Sergi ve defilesi.

17.4.1971 İzmir Efes'te Cumhuriyet Kız Enstitüsü Yetişenler Derneği Başkanlığı adına yapılan büyük defile.

19-20-21.4.1971 Büyük Ankara Otelinde Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme yararına düzenlen hazır giyim defilesi.

23.4.1971 Kayseri güzel Sanatlar Derneği Başkanlığı adına yapılan hazır giyim defilesi.

26.4.1971 İstanbul Erenköy Aeryumu Koruma ve Yaşatma Derneği adına yapılan hazır giyim defilesi.

15.6.1971 Resim Atölyesinin Okul galerisinde açtığı resim sergisi.

12.7.1971 Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği turistik sergi ve defile gezisi.

15.9.1971-2.10.1971 Amerika Washington-New-York Şehrinde açılan sergi ve defile.

29.11.1971 İnan Devletinin kuruluşunun 2500. yıldönümü münasebetiyle Tahran şehrinde yapılan sergi ve defile.

16.3.1972 Adana'da Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı yararına yapılan hazır giyim defilesi

18.3.1972 İskenderun Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı yararına yapılan hazır giyim defilesi.

20.3.1972 Antakya Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı yararına yapılan hazır giyim defilesi.

17.4.1972 Çiçek atölyesinin açmış olduğu Akbank Galerisindeki çiçek sergisi.

10.5.1972 Gölcük Subay Eşleri Derneği Başkanlığı yararına yapılan hazır giyim defilesi.

9.5.1972 İstanbul Erenköy Aeryumu Koruma ve Yaşatma Derneği adına düzenlenen hazır giyim defilesi.

24.5.1972 Muğla Kız Enstitüsü yararına düzenlenen hazır giyim defilesi.

29.5.1972 Denizli Kız Enstitüsü yararına yapılan defile.

29-30-31.5.1972 Okul salonunda üç gün devam eden Buldan kumaşlarından yapılan hazır giyim defilesi.

12.6.1972 Türk-İşi Atölyesinde Okul Galerisinde açtığı sergi.

21.6.1972 Çamaşır Atölyesinin Okul Galerisinde açtığı sergi.

Ek 2: Enstitünün 1989- 2002 Yılları Arası Defile ve Sergileri

1989 yılında Ankara Vakıfbank Sanat Galerisi'nde yöresel giysili bebekler sergisi

1989 yılında Anadolu medeniyetler Müzesi'nde, taş bebek- folklorik bebek sergisi

1989 yılında Atatürk kültür merkezinde, karma sergi

1990 yılında Anadolu medeniyetler Müzesi'nde, taş bebek- folklorik bebek sergisi

1990 yılında Ankara Milli Piyango Sanat Galerisi'nde, seramik sergisi

1993 yılında Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde, resim öğretmenleri yağlı boya resim sergisi.

1993 yılında Ankara Vakıfbank Sanat Galerisi'nde yöre yöre Anadolu folklorik bebek sergisi

1994 yılında Resim ve Heykel Müzesi'nde, Türk işlemleri sergisi

1995 yılında Ankara Milli Piyango Sanat Galerisi'nde, çiçek sergisi

1995 yılında Ankara Vakıfbank Sanat Galerisi'nde moda taşbebek sergisi

4 Ekim 1999 GAP'ta Atatürk defilesi

23 Ekim 1999 Gaziantep'te defile

27 Ekim 1999 Sheraton Otel'de Roteryanlara defile

31 Ekim 1999 Cumhurbaşkanlığı Köşkünde Bangladeş Cumhurbaşkanı onuruna defile

- 18-20-21 Kasım 1999 AKM’de halka açık defile
- 27 Aralık 1999 ANAÇEV’e devlet konukevinde defile
- 19 Ocak 2000 TRT1 Gönül Bahçemiz programında defile
- 20 Ocak 2000 Dışışleri konukevinde Yunan Dışışleri Bakanına defile
- 19 Şubat 2000 Resim Heykel müzesinde Milli Eğitim Vakfına defile
- 26 Şubat 2000 KKTC’de defile
- 28 Şubat 2000 Türkmenistan’da defile
- 8 Mart 2000 Bilkent Center’da defile
- 23 Nisan-21 Mayıs 2000 tarihleri arasında Avustralya, Japonya, Güney Kore, Tayland, Singapur, Birleşik Arap Emirlikleri çeşitli illerinde 19 defile
- 13 Nisan 2000 İtalya Büyükelçiliği’nde defile
- 11 Mayıs 2000 Gölbaşı Milli Eğitim Tesisleri’nde yöresel defile
- 21 Mayıs 2000 Çin sefaretinde yöresel defile
- Haziran 2000, Yıldız Sarayı’nda, Osmanlı Devletinin 700. Kuruluş Yıldönümü Etkinliği: İpekte Osmanlı Esintileri sergisi
- 9-11 Haziran 2000 İsrail –Kudüs’te defile
- 7-10 Eylül 2000 AKM’ de Atatürk defilesi
- 19 Eylül 2000 Devlet Opera ve Bale Binasında Sanatsal defile
- 21 Ekim 2000 AKM’ de Yöresel Giysi defilesi
- 17 Nisan 2001 TRT 1’de canlı yayınlanan “Nane Limon Kabuğu” programında sanatsal giysi defilesi

- 9 Mayıs 2001 Gazi Orduevinde gaziler yararına sanatsal giysi defilesi
- 15 Mayıs 2001 Büyük Ankara Otelinde Uluslararası Soroptomislere sanatsal defilesi
- 21 Mayıs 2001 Müzeler haftası nedeniyle Enstitüde sanatsal giysi defilesi
- 21 Temmuz 2001 Bolu'da Cumhuriyetimiz Kadınlarımız, Atatürk defilesi
- 29 Ağustos 2001 Sivas'ta Bolu'da Cumhuriyetimiz Kadınlarımız, Atatürk defilesi
- 23 Eylül 2001 Zirvekent'te defile
- 12 Ekim 2001 Devlet konuk evinde Türk ocakları Kadınlar koluna sanatsal defile ve Atatürk defilesi
- 26 Ekim -6 Kasım 2001 Berlin'de sanatsal ve Atatürk koleksiyonu defilesi
- 4 Kasım 2001 TBMM'de sanatsal defile
- 16 Kasım 2001 tarihinde Devlet konuk evinde sayın Semra Sezer'in başlattığı "Ulusal eğitime destek kampanyası" destek amaçlı Atatürk giysi defilesi
- 23 Kasım 2001 Nevzat Ayaz Kız Meslek Lisesi'nde 24 Kasım öğretmenler günü nedeniyle Atatürk giysi defilesi
- 22 Aralık 2001 Bursa'da İtalyan Konsolosluğuna sanatsal defile
- 22 Aralık 2001 ODTÜ'de Lionslara Atatürk defilesi
- 21 Aralık 2001 Enstitü'de Yenilenen giysilerin satışı amaçlı defile
- 27 Aralık 2001 Hilton'da Altındağ kaymakamlığına Atatürk'ün Ankara'ya gelişi kutlamaları nedeniyle Ulusal Eğitime Destek amaçlı Atatürk defilesi

15 Ocak 2002 Kızılcahamam'da "Uluslararası Milli Eğitim" seminerinde Sanatsal giysi defilesi

16-24 Ekim 1999 tarihleri arasında AKM'de uluslararası fuarda sergi

16 Kasım 1999 Vakıfbank Sanat Galerisinde "İpekte Osmanlı Esintileri" sergisi

24 Kasım 1999 Etibank sanat galerisinde Patchwork sergisi

6 Mayıs 2000 Enstitü'de Kermes

2-16 Haziran 2000 İstanbul Yıldız Sarayında "İpekte Osmanlı Esintileri" sergisi

3-11 Haziran 2000 AKM Patchwork sergisi

11 Mayıs 2001 Konya'da Uluslararası Askeri Tanıtımda sergi

12 Mayıs 2001 Enstitü'de Kermes

13-24 Haziran 2001 Hollanda- Rotherdam'da el sanatları sergisi

8 Ekim-26 Ekim 2001 Mesa Plaza Saç Bağında satılı sergi

26 Ekim 6 Kasım 2001 Berlin'de el sanatları sergisi

26 Kasım 2001 Dünya Ticaret merkezinde "Türk İşleme Sanatları" sergisi³⁴⁶

³⁴⁶ Kız Teknik Öğretim Ankara Olgunlaşma Enstitüsü, **Tanıtım, Eğitim, Öğretim Ve Üretim Brifing Dosyası**, Ankara, 2002, Ek.4

Ek 3: Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinde Gelişme Tablosu

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1945-1946	1	149	24
1946-1947	1	149	24
1947-1948	1	183	26
1948-1949	1	231	26
1949-1950	1	309	32
1950-1951	1	265	31
1951-1952	1	322	35
1952-1953	1	340	35
1953-1954	1	360	35
1954-1955	1	401	35
1955-1956	1	330	35
1956-1957	1	383	36
1957-1958	1	400	37
1958-1959	2	502	42
1959-1960	4	630	75
1960-1961	5	659	85
1961-1962	5	712	91
1962-1963	5	697	91
1963-1964	5	714	-
1964-1965	5	790	-
1965-1966	5	725	97
1966-1967	5	916	-
1967-1968	5	836	-
1968-1969	5	869	-

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1969-1970	5	869	-
1970-1971	6	846	118
1971-1972	6	913	-
1972-1973	6	947	132
1973-1974	6	1009	-
1974-1975	6	893	-
1975-1976	6	899	-
1976-1977	6	778	89
1977-1978	6	792	108
1978-1979	6	786	140
1979-1980	6	706	159
1980-1981	6	767	157
1981-1982	6	916	155
1982-1983	6	1.080	248
1983-1984	6	1.055	234
1984-1985	6	1.104	250
1985-1986	6	1.321	203
1986-1987	6	1.402	211
1987-1988	6	1.554	272
1988-1989	6	1.772	284
1989-1990	11	1.712	388
1990-1991	11	2.202	398
1991-1992	11	2.388	414
1992-1993	11	2.238	422
1993-1994	11	2.062	409
1994-1995	11	1.659	442

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1995-1996	11	1.628	469
1996-1997	12	1.608	496
1997-1998	12	-	-
1998-1999	12	1.492	-
1999-2000	12	1.534	-
2000-2001	12	2.606	-
2001-2002	12	1.351	-

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınmış verilerdir.

Ek 4: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin Bina Kiralanmasına Dair Kararname

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi
Karar Sayısı
5
1041

KARARNAME

Eki

Ankara Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü için, Kızılay-Sakarya Caddesinde 18 numaralı binanın ve Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu için, Maltepe-Mustafa Kemal Bulvarında 50 numaralı binanın, 2490 sayılı kanunun 46 ncı maddesinin (F) bendine göre pazarlıkla kiralanması; Maliye Bakanlığının muvafık mütalâasına dayanan Millî Eğitim Bakanlığının 31/3/1961 tarihli ve 716.2 (04) /09140 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 5/4/1961 tarihinde kararlaştırılmıştır.

030 18 01 153 19 3

Devlet Bakanı ve Başbakan

Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

Adalet Bakanı

Millî Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı

Dişleri Bakanı

Maliye Bakanı

Millî Eğitim Bakanı

Bayındırlık Bakanı

Ticaret Bakanı

Sa. ve So. Y. Bakanı

Güm. ve Tekel Bakanı

Tarım Bakanı

Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı

Sanayi Bakanı

Ba.-Ya. ve Turizm Bakanı

İmar ve İskân Bakanı

Dosya No:

5-370

411

Ek 5: İsviçreli Uzmanın KTÖ Okulları Konfeksiyon Uzmanlığında Çalıştırılmasına Dair Kararname

T. C.
BAŞVEKÂLET
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi

Karar Sayım

4

12123

KARARNAME

Eki

İsviçre tebaasından Héléne Strehler'in Kız Teknik Öğretim Okulları Kadın İşleri Konfeksiyon Uzmanlığında ve Alman tebaasından Friedrich Rommel'in İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu İç Mimarlık Bölümü Uzmanlığında 1/9/1959 tarihinden itibaren çalıştırılmaları; Dahiliye ve Maliye Vekâletlerinin muvafık mütalâalarına dayanan Maarif Vekâletinin 17/8/1959 tarihli ve 202.20633, 20634 sayılı yazıları üzerine, 788 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre, İcra Vekilleri Heyetince 31 / 8 /1959 tarihinde kararlaştırılmıştır.

REİSİCUMHUR

030 19 01 153 45 11

Başvekili	Devlet Vekili	Devlet Vekili ve	Devlet Vekili ve	Devlet Vekili
---	---	Bas.Yay.ve Turz.V.V.	Münakalât V.V.	---
<i>U. ...</i>	<i>S. ...</i>	<i>W. ...</i>	<i>A. ...</i>	<i>H. ...</i>
Adliye Vekili	Millî Müdafaa	Dahiliye Vekili ve	Harcıye Vekili	Maliye Vekili ve
<i>S. ...</i>	<i>S. ...</i>	Hariciye V.V.	---	Koordinasyon V.V.
Maarif Vekili	Nefta Vekili ve	Ticaret Vekili	Şih. ve İc. Mea. Vekili	Cüm. ve İnh. Vekili
---	Maarif V.V.	---	<i>S. ...</i>	<i>W. ...</i>
Ziraat Vekili	Münakaat Vekili	Çalışma Vekili ve	Sanayi Vekili	Bas.Yay. ve Turz. Vekili
---	---	Ticaret V.V.	---	---
---	---	<i>S. ...</i>	---	---
İmar ve İskân Vekili ve	Koordinasyon Vekili	---	---	---
Sanayi V.V.	---	---	---	---

Dosya No: 27-262
1130

Ek 6: 15-30 Haziran 1976 Yılında Londra'da Yapılan Sergi Belgesi

T. C.
TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI
LONDRA TURİZM VE TANITMA
MÜŞAVİRLİĞİ

49 CONDUIT STREET
LONDON W1R 0EP
TELEFON: 01-734 8681-2

SAYI: 169

TARİH: 26.7.1976

KONU:

Sayın Şerife Atabay,
Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü
Olgunlaşma Enstitüsü
ANKARA

Sayın Şerife Hanımefendi,

Londra'da 15-30 Haziran 1976 tarihleri arasında açılmış olan "Geleneksel ve Çağdaş Türk El San'atları" Sergisi Türk Kültürünün çeşitli güzide örneklerini yabancılara göster bakımından çok etkili olmuş ve İngiliz halkının büyük takdirlerini kazanmıştır.

Bu sergi ile ilgili bir kısım fotoğraf ve yayın ilişikte takdim olunmaktadır.

Bu sergiye, herbiri şaheser denilebilecek nadide eserlerle katılmış ve onu cidden zenginleştirmiş olan Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İdareci ve yapımcılarına teşekkürü bir borç bilir ve ortaya koydukları bu güzide eserler için kendilerini tebrik eder ve başarılarının devamlı olması temennisil saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Ek, 1 adet album

Münci Giz
Müşavir

Ek 7: 7-11 Kasım 1992 Tarihinde Selanik'te Yapılan Sergi Belgesi

17.11.1992

Sayın Nihal KEÇİK
Olgunlaşma Enstitüsü
Müdürü

Türk Kadınlar Birliği'nin davetlisi olarak, 7-11 Kasım 1992 günleri arasında Selanik'te düzenlenen Balkan Kadınları Dernekleri Birliği'nin 1. Olağan Kongresine katılırken, bize verdiğiniz destek nedeniyle, sizin şahsınızda Enstitünüz mensuplarına şükranlarımızı sunmak isteriz. Olgunlaşma Enstitüsü'nün düzenlediği üç yazılı pano Atatürk'ün evinde yerini almış, mensuplarınızın göz nuru ve sanatçı ruhu ile işledikleri büyük önderimizin "Selanik"teki ev'in panosu ve Atatürk'ün imzası 54. ölüm yıldönümü nedeniyle düzenlenen törenlerde sergilenmiştir.

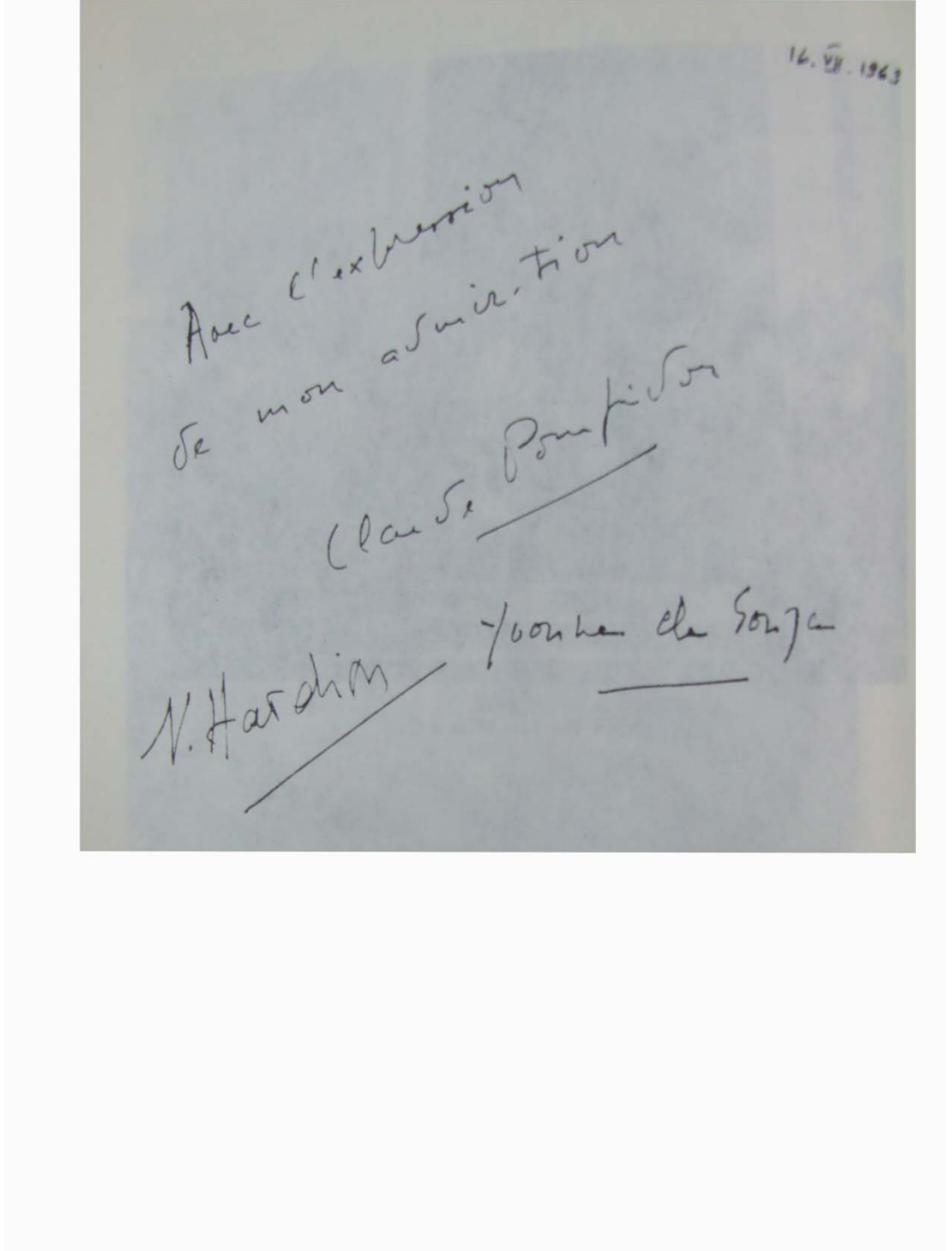
Sayın Hanımefendi,

Derneğimiz, Türk el sanatlarını Balkan Kadınlarına göstermek için Kongre nedeniyle düzenlenen Fuar'a katılırken, yurdun dört bir yanından derlenen el sanatlarımızın ürünlerini sizler adına sergilemekten gurur duymuştur. Özellikle 10 Kasım törenlerinde, Atatürk'ün imzasını içeren bir panonun Selanik'e çevreden gelen soydaşlarımız üzerinde ne kadar kalıcı bir etki yarattığı izlenmiştir. Bu mektupla birlikte gönderdiğimiz resmin, bizim tesbitlerimizi, size ulaştıracağına inanıyoruz.

Sizin şahsınızda, emegi geçen bütün Olgunlaşma Enstitüsü mensuplarına teşekkürlerimizi sunar, başarılarınızın devamını dileriz.

Nuran ÖZTÜRK
İçişleri Bakanlığı Mensupları
Eşleri Dayanışma Derneği
2. Başkan

Ek 8: Fransız Cumhurbaşkanı Eşi Madam Pompidou'nun Enstitü Sergisi İçin Yazdığı Hayranlık Yazısı

Ek 9: Ad Verme Yönetmeliği İle İlgili Ankara Olgunlaşma Enstitüsü İçin, MEB Müsteşarlığı'nın, Ankara Valiliği'ne Sunduğu Belge

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Müsteşarlığı
Özel

SAYI: 837

13.6.1994

KONU: Ad Verme

ANKARA VALİLİĞİNE
(Milli Eğitim Müdürlüğü)

İLGİ: 2 Nisan 1993 gün ve 21540 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlara Ait Açma Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği.

Bilindiği üzere, Kız Teknik Öğretim okullarımızın amacı; Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, çağımızın ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerine uygun olarak ülke endüstrisi ve aile ekonomisine katkıda bulunacak şekilde; çeşitli yörelerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak, çağdaş bilim ve teknolojiye metodları bilen, yorumlayan, kullanan ve geliştiren orta düzeyde meslek elemanı yetiştirmektir.

Kız Teknik Öğretim okullarımız içinde yer alan Olgunlaşma Enstitüleri; Türk giyim el sanatlarını araştırma, geliştirme, değerlendirme ve yaşatma konusunda çalışmalar yapan kurumlardır. Öncelikle Kız Meslek Lisesi ve Pratik Kız Sanat Okulu mezunları bu okullarda ilgi duydukları bir alanda (2) yıl süre ile eğitim görürler.

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitülerinin ilki 1945 yılında İstanbul'da açılmıştır. Halen ülke genelinde bu okullarımızdan (11) adet bulunmaktadır.

Ankara Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü 1958 yılında kurulmuş ve amaçları istikametinde gelişerek bu günkü başarılı konumuna ulaşmıştır.

Bu enstitümüzün faaliyetleri toplumumuz tarafından ilgiyle takip edilmekte, yerli ve yabancı çok sayıda kişinin takdirini toplamaktadır.

Ankara Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü'nün bu günkü başarılı konuma ulaşmasında emeği geçenlerin başında Sayın Şerife ULUDAĞLI gelmektedir. Şerife ULUDAĞLI bu okulda, kurucu müdür olarak atanmış ve aralıksız 17 yıl hizmet verdikten sonra 1975 yılında emekliye ayrılmıştır.

Şerife ULUDAĞLI 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1933 yılında Millî Eğitim Bakanlığının sağladığı bir bursla Brüksel'de "Composition Dekorative" ihtisası yapmıştır. 1938 yılında Ankara'ya atanmış, İsmet Paşa Kız Meslek Lisesi ile Kız Meslek Öğretmen Okulu'nda müdür yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur.

Ek 10: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün 1976 Yılında Çıkardığı Broşürün Ön ve Arka Kapağı

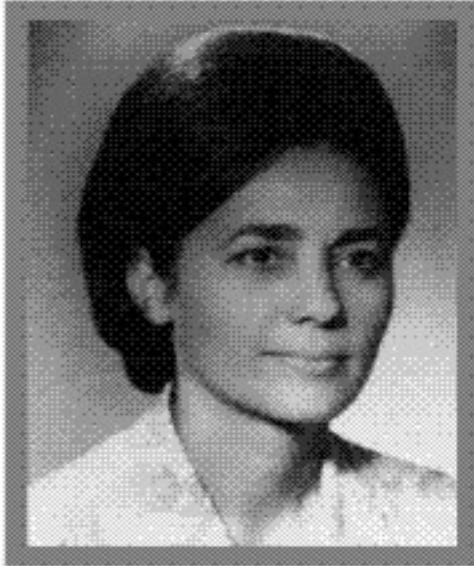
Ek 11: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Müdürleri

Şerife ULUDAĞLI
30.11.1958 - 10.02.1975

Mualla DURAN
03.03.1975 - 25.09.1975

Şerife ATABAY
10.10.1975 - 19.09.1978

Özcan TÜZÜN
16.12.1978 - 22.10.1984

Nihal KEÇİK
14.12.1984 - 20.07.1995

Güler TEMEL
23.11.1995 - 31.07.2000

Emine KIRAÇ
19.02.2001 - 21.09.2006

Ayşenur USTA
11.12.2006

Ek 12: Fotoğraflar

Mevhibe İnönü'nün Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nü Ziyareti

Nazmiye Demirel'in Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nü Ziyareti

Sophia Loren Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nü Ziyareti

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü Defile ve Sergi Fotoğrafları

Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün Hazırladığı "Atatürk'ün Ay Yıldızlı Yatak Örtüsü"

Dolmabahçe Sarayı

ÖZGEÇMİŞ

Mazlum Akın, 24 Eylül 1984 tarihinde Pertek- Tunceli’de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara’da tamamladı. 2006 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Halkbilim Bölümünden mezun oldu. 2008 yılının Eylül ayında Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalında tezli yüksek lisans programına kabul edildi.